

Masteroppgave høsten 2009

Universitetet i Stavanger.

Studieprogram for Kunst og kulturvitenskap ved Institutt for
medie-, kultur- og samfunnsfag. Det samfunnsvitenskaplige
fakultet.

Kven er kven.

**En analyse av kvensk kultur og identitet i en global
diskurs.**

Skrevet av

Lise Jakobsen

Forord

Denne oppgaven er utført som avslutning på mastergrad i Kunst og kulturvitenskap ved Universitetet i Stavanger og er skrevet i løpet av 2009. Oppgaven kan ses i sammenheng med bacheloroppgaven jeg skrev ved samme studieretning to år tidligere, men inkluderer nye teoretiske og metodiske rammer. Oppgaven viser til hvordan skiftet fra en nasjonal til en global diskurs har endret vilkårene for konstituering av identitet, kultur og etnisitet, og har som målsetting å analysere hvorfor kvenske kulturinstitusjoner fortsatt formidler et essensialistisk og tradisjonelt syn på identitet og kulturarv. Temaet er av både faglig og personlig interesse fordi jeg gjennom studiet av Kunst- og kulturvitenskap har øynet nye teoretiske perspektiver for min egen og andres produksjon, reproduksjon og diskursive konstruksjon av kvensk identitet. Denne oppgaven søker å vise til hvordan globalisering og teknologiske endringsprosesser påvirker begrepsliggjøring av kultur og identitet, samt å gi noen alternative perspektiver til dette. Det er i så måte viktig for meg å påpeke at oppgaven er et bidrag til en generell debatt om kultur, identitet og etnisitet innenfor en global diskurs, og at kvensk kultur og identitet i dette prosjektet benyttes som et eksempel i det teoretiske og metodiske rammeverket.

Jeg ønsker å takke min veileder Lise Nordenborg Myhre for inspirerende samtaler og verdifulle råd under arbeidet med denne oppgaven. Jeg vil også takke Hilde Sollid for gjennomlesing og korrektur. En varm takk går også til Anita Opheim fordi hun har gått veien før meg og delt av sine erfaringer, og til Frode Yttregaard for salt i grøten. Oppgaven kunne ikke blitt en realitet uten mine intervjuobjekter. Jeg ønsker derfor å takke Johanne Sommerseter og Lisa Vangen ved Halti kvenkultursenter, Silja Skjellnes-Mattila ved Kvensk Institutt, Cecilie Johansen ved Ruija kvenmuseum og Katriina Pedersen i Kvensk ungdomsnettverk. Jeg vil også takke bloggeren i "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein" for at hun har latt seg intervju.

Lise Jakobsen

Stavanger 17.12.2009

INNHOLDSFORTEGNELSE:

Forord	2
Sammendrag	5
KAPITTEL 1: PRESENTASJON AV OPPGAVEN	6
1.1 Kvenene	6
1.2 Teoretisk og metodisk tilnærming	7
1.3 Begrepsbruk i oppgaven	8
1.3.1 Kulturbegrepet	8
1.3.2 Identitet	9
1.3.4 De tre begrepenes betydning for problemstillingen	10
1.4 Institusjonene i prosjektet	10
1.4.1 Halti Kvenkultursenter IKS	10
1.4.2 Kvensk Institutt – Kainun Institutti	11
1.4.3 Vadsø museum - Ruija kvenmuseum	11
1.4.4 Kvensk ungdomsnettverk - Kveeninuoret	11
1.5 Problemstilling	12
1.5.1 Hvorfor denne problemstillingen?	12
KAPITTEL 2: KVENENES HISTORIE	16
2.1 Historie og politikk	16
2.2 Kvenbegrepet	26
KAPITTEL 3: TEORETISK TILNÆRMING	33
3.1 Skiftet fra nasjonal til global diskurs	33
3.2 Alternativer til essensialisme	44
KAPITTEL 4: METODISK TILNÆRMING	51
4.1 Kvalitativ metode	51
4.2 Epistemologisk inngang	52
4.3 Diskursanalyse	54
4.3.1 Metodens aktualitet for oppgaven	56

4.3.2 Metodisk refleksjon.....	56
4.4 Intervju.....	57
4.4.1 Metodens aktualitet for oppgaven	57
4.4.2 Metodisk refleksjon.....	58
KAPITTEL 5: ANALYSE.....	60
5.1 Et diskursivt skifte som grunnlag for analyse	60
5.2 Analyse av institusjonene i oppgaven	61
5.2.1 Halti kvenkultursenter IKS.....	61
5.2.2 Kvensk Institutt – Kainun Institutti	67
5.2.3 Vadsø museum - Ruija kvenmuseum	69
5.2.4 Teoretisk refleksjon.....	72
5.3 Alternativ kvensk kultur	75
5.3.1 Kvensk Ungdomsnettverk og bloggen ”Fjell, fjord og en kven uten kinnbein”	75
5.3.2 Teoretisk refleksjon.....	82
KAPITTEL 6: AVSLUTNING	86
LITTERATURLISTE:	88
Publisert litteratur:	88
Upublisert litteratur:.....	90
Nettsider:.....	91
FIGURLISTE:	93

Sammendrag

Kapittel 1 er som tittelen sier, en introduksjon av oppgaven. Det gir først en kort oversikt over kvenenes situasjon fra de tidligste skriftlige kilder vi kjenner til, og frem til deres status som nasjonal minoritet i dag. Deretter gir det et innblikk den teoretiske og metodiske tilnærmingen som benyttes i denne oppgaven. Kapittel 1 inneholder også en fremstilling av hvordan begrepene ”kultur”, ”identitet” og ”globalisering” benyttes i oppgaven, og hvilken betydning de har for problemstillingen, samt en presentasjon av de kvenske kulturinstitusjonene som innbefattes i prosjektet. Jeg presenterer deretter problemstillingen, og følger opp med en redegjørelse av grunnlaget for valg av nettopp denne problemstillingen. Kapittel 2 gir et historisk innblikk i kvenenes situasjon, sett i sammenheng med retninger innenfor minoritetspolitisk teori som angår relasjonen mellom minoritet og vertsamfunn. I dette kapitlet har jeg også gitt plass til beskrivelse av sentrale endringsprosesser for begrepet ”kven”. Kapittel 3 tar for seg oppgavens teoretiske plattform, der Edward Sojas teorier om ”first-”, ”second-” og ”thirdspace” er elementære. Kapitlet inkluderer en redegjørelse for skiftet fra en nasjonal til en global diskurs, samt alternativer til essensialisme. Kapittel 4 viser til oppgavens metodiske tilnærming, og forklarer valg av kvalitative metoder og empirisk materiale. Jeg tydeliggjør deretter tre metodiske innganger; Sojas thirdspaceepistemologi, diskursanalyse og intervju. Kapittel 5 knytter sammen det teoretiske og metodiske rammeverket med mitt empiriske materiale. Dette gjøres gjennom analyse av de kvenske kulturinstitusjonenes syn på kultur og identitet. Det vises deretter til alternative perspektiver på produksjon, reproduksjon og diskursiv konstruksjon av identitet og kultur gjennom analyse av kvensk identitet innenfor en diskurs styrt av globalisering og teknologiske endringsprosesser. Kapittel 6 utgjør avslutningen på oppgaven.

KAPITTEL 1: PRESENTASJON AV OPPGAVEN

1.1 Kvenene

I 1992 undertegnet Norge Europarådets pakt for region- og minoritetsspråk og ratifiserte *Rammekonvensjonen om vern av nasjonale minoriteter* syv år senere. Nasjonale minoriteter defineres i *Stortingsmelding nr. 15 2000- 2001 Nasjonale minoriteter i Noreg – Om statlig politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar* som folkegrupper med en over hundre år lang historie i Norge. Kvenenes tilknytning til landet kan ut fra historiske kilder dateres tilbake til 1300-1400 tallet og geografisk kartfestes til elvedalene rundt og nord for Bottenvika der de drev jordbruk og fangst, samt handelsvirksomhet nordover til Ishavet (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.2.1). Denne tidfestingen baserer seg på skriftlige kilder, og utelukker dermed at det finnes arkeologiske spor som kan knytte den kvenske kulturen til nordkalottområdene på et tidligere tidspunkt. Sannsynlig er de eldste skriftlige kilder der kvenene er nevnt beretninger av kong Alfred av England som høvdingen Ottar fra Hålogaland besøkte på slutten av 800-tallet, og i den forbindelse fortalte om kvenene og Kvenland (Niemi 1991: 120). I følge *Stortingsmelding 15* fra 2000-2001 blir norske myndigheter oppmerksomme på kvener, skogfinner og romanifolket fra middelalderen og frem mot 1600-tallet gjennom skattemanntall, folketellinger og kartlegging av landområder i nord (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.1). På 1700-tallet var Norge underlagt Danmark, som så på den flerkulturelle staten og folkegruppene samarbeid om ressursutnyttelser som positivt og ikke fremmet videre innblanding (Niemi 2003a: 18). Ved overgangen til 1800-tallet vedtok Stortinget sikkerhetspolitiske tiltak overfor samer, kvener, tater og romanifolket på bakgrunn av nasjonalistiske og konservative holdninger. Etter omfattende innvandringen av kvener til kysten av Nord-Troms og Finnmark på 1700-tallet, ble det ansett som svært viktig å assimilere folkegruppene, og strategien fikk benevnelsen ”fornorskningspolitikk”. Denne politikken vedvarte frem til 1960-tallet og har ført til en nærmest utradering av kvensk språk. På grunn av innvandrerstatusen var kvenene lite synlige frem mot 1970-tallet. Etableringen av høyskoler og universitet i Nord-Norge førte imidlertid med seg vitenskaplig og politisk interesse, og vakte etnisk mobilisering blant kvenene (Niemi 1991: 131). I dag har kvenene status som nasjonal minoritet med rett til å fremme egen kultur og bruke eget språk. På bakgrunn av dette har den norske stat støttet tiltak for etablering av institusjoner som skal fremme kvensk kultur og språk. Vadsø museum - Ruija kvenmuseum har kvensk kultur i

Finnmark som spesialansvarsområde, sammen med Kvensk Institutt i Børselv som åpnet i 2007. Nordreisa kommune har mottatt støtte fra Norsk kulturråd til forprosjektering av et kvenkultursenter som skal dokumentere og formidle kvensk kultur og tradisjon i Troms fylke (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.6.6.2.2). I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke hvilke føringer de nevnte institusjonene legger for produksjon av kvensk identitet og kulturarv, sett i relasjon til sosial praksis innenfor en global diskurs.

1.2 Teoretisk og metodisk tilnærming

Edward Soja (1996) tar i sin bok *Thirdspace. Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined-places* opp hvordan man kan binde sammen det spatiale, temporale og det sosiale i en trialektisk tilnærming kalt "thirdspace". "Thirdspace" kan ses på som en sammensmeltning av det reelle "firstspace" og det imaginære "secondspace". Firstspaceepistemologi vektlegger de håndgripelige, materielle og romlige formene som kan observere og kartlegges i den fysiske verden. "Firstspace" omhandler den fysiske verden og rom som er materielt produsert uten de mentale fortolkningene. "Secondspace" er de imaginære representasjonene av rom, altså det spatiales mentale og kognitive former. Her finner man de mentale fortolkningene, og ser på sannhet som romlige representasjoner og fortolkninger skapt gjennom diskurser. Secondspaceepistemologi tar altså for seg det diskursivt konstruerte ved rommet. Forståelse av rom er dermed styrt av de gjeldende diskurser, som kan opptre i konkurranse med hverandre. "Thirdspace" er en kombinasjon av disse to, og er blitt kalt "lived space" av Lefbvre (Soja 1996: 29-31). Den epistemologiske tilnærmingen til rom kan ses på som en forlengelse av "firstspace" og "secondspace". Det er et "både-og og også"-romlig perspektiv fordi det beskriver møtet mellom det materielle (firstspace) og det mentale (secondspace) slik det oppleves gjennom sosial praksis. "Thirdspace" er det sosiale rommet der hverdagen og den sosiale praksis skjer, og viser til steder der forskjeller møtes og til oppløsning av kjente, etablerte kategorier, og dermed dannelse av nye (Soja 1996: 31).

Jeg vil bruke dette thirdspaceperspektivet på to plan. For det første skal jeg bruke det som en alternativ inngang til diskusjon om produksjon, reproduksjon og diskursiv konstruksjon av kultur, identitet og globalisering, og forholdet mellom disse fenomener. Disse tre begrepene er sentrale, og er derfor særskilt belyst i forhold til Sojas (1996) teorier allerede i innledningen av oppgaven. Det andre planet der jeg benytter thirdspaceperspektivet angår hvordan kultur og identitet blir materielt produsert, diskursivt konstruert og faktisk opplevd. Dette nivået

aktualiserer det empiriske materialet fra de intervju som jeg har foretatt. Sojas teorier blir strukturerende for oppgaven som helhet. I tillegg vil jeg trekke inne andre teoretiske synspunkt for å belyse de ulike aspekt ved oppgaven som Sojas teorier setter rammene for, samt for å besvare problemstillingen på en tilfredsstillende måte. Sojas teorier er også strukturerende for metoden jeg anvender i oppgaven. Jeg har valgt et kvalitativt orientert metodegrunnlag for å avdekke innholdsmessige egenskaper ved et sosialt fenomen, og har tre metodiske innganger; Sojas thirdspaceepistemologi legger rammene, og diskursanalyse og intervju supplerer den metodiske tilnærmingen. Med utgangspunkt i Sojas (1996) tre nivåer setter jeg opp kriterier for det enkelte ”space”. Det empiriske materialet plasseres deretter innenfor ”first-” ”second-” eller ”thirdspace” ut fra gitte kriterier (Soja 1996).

1.3 Begrepsbruk i oppgaven

1.3.1 Kulturbegrepet

Ordet kultur kommer av det latinske *cultura* som kan bety dyrke, pleie, bearbeide jord, planter og dyr, samt utsmykke og dekorere et sted. Fra 1600-tallet omhandler begrepet det uensartete mellom folkegrupper og samfunn, og dette representerer essensen i utviklingen av et antropologisk og sosiologisk kulturbegrepet med rot i Herders filosofi (Fink 1988: 9-23).

En sentral del av oppgaven er å analysere hvilke ulike syn på begrepet ”kultur” som avdekkes i de kvenske kulturinstitusjonenes formidling. Jeg kan derfor ikke definere en gjennomgående bruk av begrepet i oppgaven, men gjennom mine intervju vil jeg benytte de valgte teorier til å belyse hvilke ulike syn jeg har avdekket. Edward Sojas (1996) teorier om ”first-”, ”second-”, og ”thirdspace” er sentrale i oppgaven min og jeg vil derfor gi en kort beskrivelse av hvordan kulturbegrepet kan disponeres innefor de ulike ”space”. Sett ut fra et firstspaceepistemologisk perspektiv knyttes kultur og begrepsliggjøringen av kultur seg til den fysiske verden. Kultur blir da definert på bakgrunn av gjenstander og objekter som beskriver kultur og viser dens forskjellighet fra andre kulturer gjennom fysiske attributter og egenskaper. Ut fra dette perspektivet vil kultur kartlegges gjennom spredning av fysiske spor i tid og rom.

Erkjennelsen av kultur vil tilegnes gjennom spredning av kulturtrekk innenfor ulike landskapskontekster. Et firstspaceperspektiv kan i så måte hevdes å ligge til grunn for en essensialistisk forståelse av kultur, fordi ”firstspace” i seg selv er essensialistisk, og kan tilskrives egenskaper som knytter objekter og landskap sammen for å begrense dem.

”Secondspace” representerer de diskursivt konstruerte tolkninger og en vektlegging av kognitive og mentale aspekt ved kulturell forståelse. Dette viser til de historiske og sosiale prosesser som ligger til grunn for beskrivelse og definisjon av kultur. Mens et firstspaceperspektiv fremholdes å legge fundamentet for en essensialistisk forståelse av kultur, rommer secondspaceperspektivet rammene for et ideologisk perspektiv (Soja 1996: 6). Sett ut fra et thirdspaceperspektiv kan tilnærmingen til det fysiske og diskursivt skapte kulturbegrepet dekonstrueres og suksessivt rekonstrueres i forhold til et sosialt romlig nivå, en sosial virkelighet med basis i hvordan folk opplever og artikulerer sin kultur innenfor nye og etablerte territorier. Et thirdspaceperspektiv kan dermed være utgangspunktet for kritikk av de to øvrige posisjoner, samtidig som dette perspektivet gir en posisjon der det fysiske skapte og mentalt konstruerte kan koordineres og konstitueres i forhold til en ny sosial og romlig erkjennelse (Soja 1996: 31).

1.3.2 Identitet

Identitetsbegrepet står uten en fullstendig avgrensning, men kan settes i sammenheng med individet, dets særpreg og kulturelle referanser. Ulike syn på identitet står i denne sammenhengen tett knyttet til forståelsen av kultur fordi begge begrepene tradisjonelt sett har vært brukt i beskrivelse av særskilte folkegrupper. I denne oppgaven vil det være viktig å utforme en forståelse av identitet i relasjon til Sojas tre epistemologiske innganger: first-, second- og thirdspace (Soja 1996). Det kan hevdes at identitet i seg selv representerer et ”thirdspace” fordi identitet forhandles og reforhandles, dannes og omdannes i møte med ulike medvirkende og konkurrerende faktorer. De ideologiske føringer som legges til grunn for identitetsdannelse, samt den kroppslige erkjennelsen, blir konstituerende for erfaring og forståelse av egen identitet. Sett i sammenheng med Sojas teori fremtrer identitet som et krysningspunkt og en tentativ rekonstruksjon av det fysiske skapte, diskursivt konstruerte og individets subjektivitet på et alternativt romlig nivå, og dermed i et ”thirdspace” (Hall 2000: 3-4, Soja 1996: 31). bell hooks (2000) har beskrevet dette som ”*a part of it all, but outside the main body*” i sine teorier om marginaliserte rom som et sted for muligheter og motstandskraft mot et hegemonisk sentrum. Marginale, underordnede identiteter utgjør fra et hegemonisk ståsted periferien, men vil samtidig være et sentrum for kritisk rekonstruksjon og omdannelse gjennom alternative utsikter til nye romlige nivå (hooks 2000: 204-206). Identitet kan derfor beskrives, lik ”thirdspace”, som et ”både-og og også” (Soja 1996: 31).

1.3.3 Globalisering

Globalisering kan settes i sammenheng med den overfor gitte begrepsliggjøringen av kultur og identitet fordi den endrer den tradisjonelle forestillingen om tid og rom, og dermed også oppfattelsen av kultur og identitet. Gjennom en firstspacepistemologisk forståelse av kultur og identitet knyttes begge til sted og landskap fordi erkjennelsen av kultur og identitet baseres på spredning av spor og gjenstander innenfor ulike landskapskontekster og lokaliteter. Lokalitet og diskurs legger dermed rammer for mentale fortolkninger av begrepsliggjøring og erkjennelse av kultur og identitet, og knyttes gjennom dette til "secondspace". Dette essensialistiske synet er fremtredende innenfor en nasjonal diskurs. Som følge av teknologisk utvikling presses tid og rom sammen og elementære grenser for menneskets forståelse av verden viskes ut. Denne såkalte "time-space compression" (Harvey 1989: 285) fører med seg hybridisering av kultur og identitet som konsekvens av at geografisk avstand ikke lenger skaper begrensninger for flyt av økonomi, politikk, ideologi og kultur. Globalisering justerer dermed den lokale forståelsen og danner nye romlige perspektiv for kultur og identitet som knyttes til "thirdspace" (Soja 1996: 31). Globalisering tilskrives her rollen som grobunn for krysningspunkt og suksessiv rekonstruksjon i opplevelse og artikulering av kultur og identitet.

1.3.4 De tre begrepenes betydning for problemstillingen

Skiftet fra nasjonal til global diskurs gir seg til kjenne i forståelsen av og tilnærmingen til kultur og identitet, og kan hevdes å være fremmet av globalisering og teknologiske endringsprosesser. Gjennom beskrivelsene jeg nå har fremsatt om de enkelte begrepene, søker jeg å avdekke hvorfor kvensk kulturarv og identitet fortsatt formidles som stedbundet og tilknyttet objekter, samt de diskursivt skapte mentale fortolkninger av kvensk kultur og identitet. Jeg søker å diskutere kvensk kultur ut fra nye romlige perspektiv, representert av Sojas "thirdspace" (Soja 1996).

1.4 Institusjonene i prosjektet

1.4.1 Halti Kvenkultursenter IKS

Halti kvenkultursenter er et interkommunalt selskap som eies av fem kommuner i Nord-Troms; Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Nordreisa, Kvænangen, samt Troms fylkeskommune. I samarbeid med Kvensk Institutt – Kainun Institutti er det inngått en rammeavtale om fordeling av oppgaver i forhold til den kvenske befolkningen i Norge, samt en

intensjonsavtale med Svenske Tornedalingars Riksforbund om samarbeid på tvers av riksgrensa (www.kvenkultursenter.no 23.5.2009)

1.4.2 Kvensk Institutt – Kainun Institutti

Ruijan Kväänit – Pyssyjokilaiset / Norske kvener – Børselv ble etablert i 1984 og ønsket et fagsenter for kvensk språk og kultur i bygda. Senteret ble kalt Kventunet og hadde som formål å dokumentere, forsvare og utvikle kvensk språk og kultur i Børselv og Norge for øvrig. I 2005 ble Kvensk Institutt - Kainun Institutti stiftet av Norske kveners forbund, Porsanger kommune og Ruijan Kväänit – Pyssyjokilaiset / Norske kvener - Børselv, Norske Kvener – Lemmijokilaiset / Lakselv. Kvensk Institutt – Kainun Institutti ble offisielt åpnet i 2007 (www.kvenskinstitutt.no 23.5.2009).

1.4.3 Vadsø museum - Ruija kvenmuseum

Vadsø museum - Ruija kvenmuseum er en del av Varanger museum IKS, som består av Vadsø Museum og Vardø-museene. Ruija kvenmuseum er lokalmuseum for Vadsø-området og viser etnografiske utstillinger om kvenene (<http://museumsnett.no/vadsomuseet/> (23.5.2009). Ruija kvenmuseum har stått for et ungdomsprosjekt på internett kalt ”Unge kvener”, der de søker unge kveners historie og uttrykk for kvensk identitet (<http://ungekvener.wordpress.com/> 23.5.2009).

1.4.4 Kvensk ungdomsnettverk - Kveeninuoret

Kvensk ungdomsnettverk ble etablert i 2008 som en underorganisasjon av Norske kveners forbund. Organisasjonens formål er å revitalisere den kvenske kulturen, jobbe for å styrke og forhindre utryddelse av det kvenske språket, og å styrke bevisstheten om den kvenske kulturen blant ungdom (www.kvener.no 23.5.2009). Kvensk ungdomsnettverk står bak Facebook-gruppen ”Kvener ut av skapet” (<http://www.facebook.com> 23.5.2009) og nettsiden Origosonen ”Kvenfolket” (<http://origo.no> 23.4.2009).

1.5 Problemstilling

Forskning viser at skiftet fra en nasjonal til en global diskurs utfordrer den essensialistiske tilnærming til spørsmålet om identitet til fordel for en konstruktivistisk oppfatning. Denne oppgavens målsetting er å analysere hvorfor kvenske kulturinstitusjoner fortsatt formidler et essensialistisk og tradisjonelt syn på identitet og kulturarv.

1.5.1 Hvorfor denne problemstillingen?

De tidligste vitenskapelige undersøkelser gjort om kvenene, kjenner vi fra midten av 1800-tallet. På oppdrag fra Det Finske Litteraturselskapet reiste David Skogman i 1865 rundt i de kvenske områdene i Nord-Norge for å kartlegge finske bosetninger og undersøke hvordan kvenene kunne bevare og styrke sin nasjon (Ryymim 2004: 96). Omtrent på samme tid var J. A. Friis første stipendiat i samisk og kvensk ved Universitetet i Kristiania og foretok gjentatte reiser blant den samiske og kvenske befolkningen for å undersøke etnisitet, språkbruk og sosiale forhold (Niemi 1991: 126). Fotograf og forsker Samuli Paulaharju reiste på 1920-tallet rundt i de kvenske områdene og laget en omfattende billedsamling med motiv av befolkningens dagligliv. På 1960 og -70 tallet gjestet finske folkelivsforskere igjen kvenbygdene og aktualiserte kvenenes situasjon i en tid der mange minoriteter og urfolk iverksatte etnisk rensning. På bakgrunn av internasjonale foras anerkjennelse av minoriteter og urfolk spirte det en global etnopolitisk mobilisering, der tidligere undertrykte folkegrupper flagget sin etniske tilstedeværelse. Med fremveksten av høgskoler i Nord-Norge og Universitetet i Tromsø fulgte interessen for historisk, lingvistisk og sosiologisk forskning på kvenene med. Universitetet i Tromsø og Tromsø Museum har opprettet Kvenarkivet og Kvensk bibliografi, og har i dag, sammen med Høgskolen i Finnmark, en særskilt rolle for studium av kvensk språk og kultur (Niemi 2003a: 30, St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.6.4.5). I forskningssammenheng speiles den politiske statusen blant de ulike folkegruppene i Nord-Norge. Samene har på grunn av sin urfolksstatus vært gjenstand for undersøkelser blant vitenskapsmenn og –kvinner i en helt annen skala enn kvenene. Urfolksstatusen løser i tillegg ut rettigheter og økonomiske forutsetninger for formidling og forskning på samisk språk og kultur som er sterkt utvidet sammenlignet med kvenenes situasjon som nasjonal minoritet.

Einar Niemi, professor i historie ved Universitetet i Tromsø har skrevet utført og publisert omfattende forskning om det kvenske folkets politiske og sosiale historie (Niemi 1991, 2003a, 2003b). Flere av hans tekster ligger til grunn for min fremstilling av kvenenes historie i denne oppgaven. Det er samtidig utført bred forskning på kvensk språk og identitet. I 2003 kom Hilde Sollids doktorgradsavhandling *Dialektsyntaks i Nordreisa. Språkdannelse og stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk* (Sollid 2003), som kan sies å ha hatt betydning for etnisk bevissthet og selvdefinisjon blant kvener på mitt hjemsted Nordreisa i Nord-Troms, og også rettet min oppmerksomhet til dette forskningsfeltet. Av de seneste arbeid nevner jeg Pia Lanes studier av minoritetsspråkpolitikken implikasjoner på identitet og selvoppfattelse i Lappe i Canada og Bugøynes i Finnmark (Lane 2006). Også Kari Storaas har undersøkt kvensk identitet i sin avhandling *Finland er bak oss, Norge er vårt land: konteksters betydning for etniske endringsprosesser i Sør-Varanger* (Storaas 2007), der hun ser på politisering av identitet gjennom politisk anerkjennelse av kvenbegrepet, noe som aktualiserer diskusjoner om egen og andres etniske identitet på bakgrunn av kvensk etnopolitikk og akademisk bruk av begrepet. Sett i relasjon til mitt prosjekt, kan avhandlingen sies å vise forholdet mellom det materielt produserte (firstspace), diskursivt konstruerte (secondspace) og det faktisk opplevde (thirdspace), her satt i forbindelse med kvenbegrepet (Soja 1996). I tillegg til de nevnte arbeidene er det samlet et omfattende materiale om kvenske sted- og personnavn og språkbruk, folkeviser og sagn, mattradisjoner, byggeskikk, handverk, klesdrakt gjennom flere tiår. Felles for en mengde av forskningen som omhandler kvenene er at den er styrt av vitenskaplige disipliner som lingvistikk, historie, antropologi og sosiologi. Få arbeid er utført innenfor kvenforskning på en tverrfaglig bakgrunn som masterstudiet Kunst- og kulturvitenskap ved Universitetet i Stavanger kan vise til. Mitt prosjekt kan ses i sammenheng med "cultural studies" som kjennetegnes av å være meta- eller subdisipliner med trekk fra både humanistiske og samfunnsvitenskaplige fag, men uten tette disiplinære rammer. Både teorier og metoder hentes fra estetiske, historiske, antropologiske og sosiologiske fag. "Cultural studies" vokste frem på midten av 1900-tallet fundamentert på kritikk av elitære universitet med stivnede disipliner som har lagt bånd på vitenskapen (Sørensen, Høystad, Bjurström, Vike 2008: 6). Retningen inngår i kritikken av det moderne prosjekt og en postmoderne tilnærming til frembringelse av kunnskap, der postkolonial teori og orientalisme, multikulturell og feministisk tenking er sentrale deler.

Min problemstilling kan settes i sammenheng med Kari Storaas (Storaas 2007) og Pia Lanes (Lane 2006) arbeid fordi også jeg undersøker de politiske føringene som legges for

identitetsproduksjon, men gjennom institusjonalisert formidling av kulturarv og identitet i en global kontekst. Den globale geografiske arena vil fremstå som særdeles viktig for unge kvenerens selvforståelse på grunn av utstrakt bruk av nye medier og omfattende fokus på global kultur gjennom forbruk av musikk og litteratur. Jeg inkluderer derfor synspunkter fra unge kvener i mitt materiale, og ser i analysen på Kvensk ungdomsnettverk og bloggen ”Fjell, fjord og en kven uten kinnbein” som eksempler på hvordan kvensk identitet kan produseres og reproduseres innenfor en global diskurs. Globalisering endrer vår bevissthet om sentrale dimensjoner i vår forståelse av verden, og dermed også av kultur og identitet gjennom økt hybridisering. På bakgrunn av dette har pluralisme og multikulturalisme blitt sentrale begreper i dagens samfunnsdebatt, også i Norge. Etter nesten 200 år med assimilasjon og forskning står kvenene overfor en vending i samfunnets holding til dem som minoritet der det fremmes at deres språk og kultur skal revitaliseres og gjenfinnes. Gjennom thirdspaceepistemologi ønsker jeg å avdekke noen hittil skjulte aspekt av koplinger mellom kvensk og global identitet og kultur. Mitt prosjekt er en studie av kvenkultur i min samtid, og om konsumet av institusjonalisert og politisk kvenkultur som myte, tradisjon og materialitet, sett i sammenheng med det hverdagslige blant kvener, et ”everyday kvenlife”. ”Firstspace” blir i dette tilfellet det faktiske landskapet og de materielle sporene som stilles ut på museer. Representasjoner av dette landskapet og materielle spor blir altså en diskursivt konstruert forestilling om hva det kvenske er; ”secondspace”, og antyder å skulle gjenspeile det virkelige liv; ”thirdspace” (Soja 1996: 31).

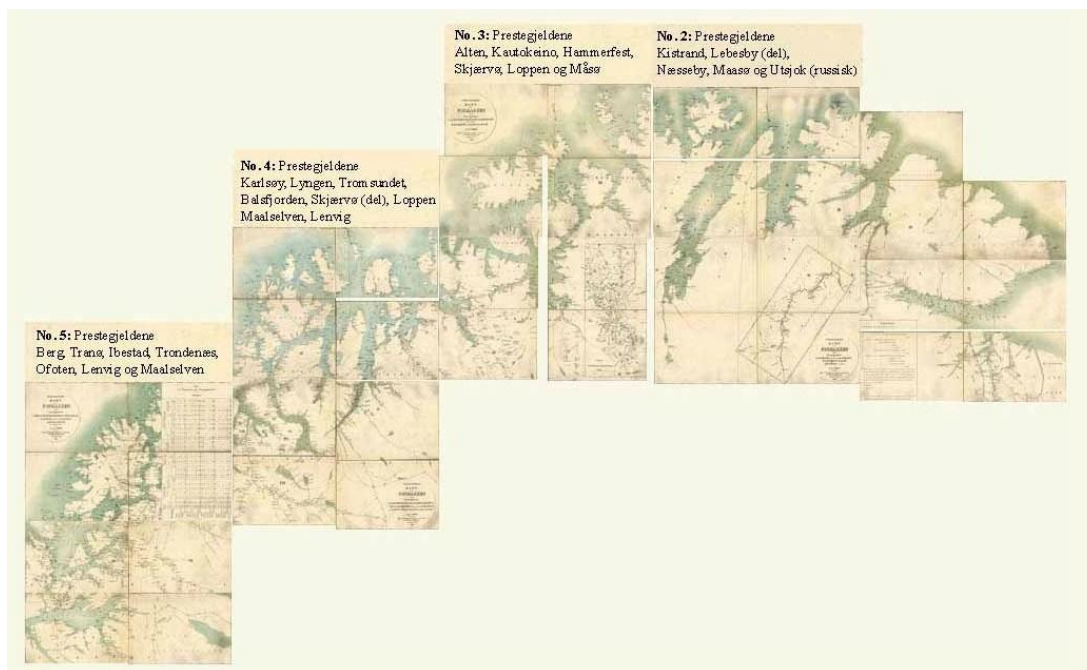
I denne oppgaven søker jeg å avdekke hvilke føringer de nevnte institusjoner legger for produksjon av kvensk identitet og kulturarv, sett i relasjon til sosial praksis innenfor en global diskurs. Jeg forespeiler ikke å gi noen konkrete løsninger, og det er viktig å påpeke at denne oppgavens materiale og omfang ikke vil tillate å gi noen generelle svar, men jeg søker å finne noen tråder og alternativ som jeg mener kvensk kulturforvaltning tilsynelatende har forlagt. Min tilnærming til feltet styres av mitt epistemologiske ståsted som styrer både mine spørsmål og mine refleksjoner av de funn feltet gir meg. Bakgrunnen for at jeg ønsker noen alternativ ligger i min egen selvdefinisjon og personlige funderinger gjennom møter med institusjonalisert kvensk kultur, som jeg ofte har tenkt på som fremstilt ”gammeldags”. I intervju med en informant på ca 20 år under arbeidet med bacheloroppgaven min *Kven er kven. Om ulike generasjoner kvenerens identitet i Nordreisa* utmerket setningen ”Jeg håper senteret blir noe mer enn en klisje med tjæremile og badstue” seg (sagt om etableringen av Halti Kvenkultursenter i Nordreisa) (Jakobsen 2007: 24). Min tidligere forskning har gitt meg

en formening om at det eksiterer et essensialistisk syn på kvensk kultur og identitet, og problemstillingen i dette prosjektet motiveres ut fra resultatene i bacheloroppgaven. Det kan i så måte sies at resultatene nå videreføres og tydeliggjøres i dette prosjektet gjennom å inkludere ett større og utvidet materiale, og nye teoretiske innganger som kan underbygge min problemstilling. Samlet sett vil denne masteroppgaven være et tilskudd til generelle diskusjoner om kultur, etnisitet og identitet fordi den teoretiske plattformen jeg benytter kan hevdes å ha verdi for også andre forhold enn kvensk kultur og identitet.

KAPITTEL 2: KVENENES HISTORIE

2.1 Historie og politikk

Den 8. desember 2000 ble Kommunal- og regionaldepartementets *Stortingsmelding nr. 15 2000-2001 Nasjonale minoriteter i Noreg – Om statlig politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar* godkjent i statsråd. Stortingsmeldinga var en oppfølging av at Norge i 1992 undertegnet Europarådets pakt for region- og minoritetsspråk og ratifiserte *Rammekonvensjonen om vern av nasjonale minoriteter* i 1999. Stortingsmeldingen var også en oppfølging av den såkalte ABM-meldingen; *Stortingsmelding nr. 22 1999-2000 Kjelder til kunnskap og oppleving*, samt *Stortingsmelding nr. 21 1999-2000 Menneskeverd i sentrum – Handlingsplan for menneskerettigheter*. FN-konvensjonene fra 1966 om sivile og politiske rettigheter påpeker at personer som tilhører en etnisk, religiøs eller språklig minoritet har rett til å fremme egen kultur, vedkjenne seg sin religion og utøve den, og bruke sitt eget språk. I 1999 ble denne forskriften innlemmet i Norges lovverk (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.1 og 2). *Stortingsmelding nr. 15 2000-2001 Nasjonale minoriteter i Noreg – Om statlig politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar* gir minoritetsbegrepet få retningslinjer, men den språklige forståelsen av begrepet tilsier at det omhandler et mindretall av befolkningen. I folkerettslig mening viser begrepet til ei gruppe mennesker med etnisk, språklig, kulturell eller religiøse særtrekk som skiller seg fra majoriteten i landet. Det kan settes som tilleggskrav at gruppen skal ha en ikke-dominerende posisjon i samfunnet, men grenser for gruppens størrelse kan ikke fastlegges utover dette kravet. Det må også eksistere et ønske fra gruppa om å fremme med sine særtrekk og ønske om å opprettholde og utvikle minoritetsidentiteten. Både menneskerettighetskonvensjonene, FNs kvinnekonvensjon, -barnekonvensjon og FN-konvensjonen mot rasediskriminering har ikke-diskrimineringsprinsipp og prinsippet om likebehandling som grunnpilarer. Prinsippene innebærer at statene er ansvarlig for å fremme formell likestilling mellom minoriteter og majoritetsbefolkningen gjennom lovverk. I særskilte tilfeller kan minoritetsgrupper gis utvidet støtte for å styrke sin stilling uten at dette kan ses på som diskriminering av andre grupper (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.3).

Figur 2: J.A. Friis' etnografiske kart over Finnmark datert 1861.

Kilde: <http://www.dokpro.uio.no/friiskartene/1861/1861oversikt.html>

Nasjonale minoriteter defineres i *Stortingsmelding nr. 15 2000- 2001* som minoritetsgrupper med lang historie i landet, og samtlige av minoritetene innbefattet i meldinga kan vise til en over hundre år lang historie i Norge. Kvenenes historie kan ut fra historiske kilder dateres tilbake til 1300-1400 tallet og geografisk kartfestes til elvedalene rundt og nord for Bottenvika der de drev jordbruk og fangst, samt handelsvirksomhet nordover til Ishavet (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.2.1). Det må antas at kvenene også før denne tiden har bebodd disse områdene uten at dette kan hjemles i skriftlige kilder. Fra begynnelsen av 1500-tallet ble det laget skattemanntall for Nord-Norge der noen få kvener er registrert, men først på 1700-tallet kom store innvandringsbølger til elvedaler og kystområder i Nord-Troms og Finnmark. Kvenene drev kombinasjonsbruk av jord og skog, og livnærte seg av ressurser i elvedaler, samt av fiske langs Ishavskysten. På 1800-tallet gikk den kvenske innvandringen i bølger med topper rundt årene 1850, 1870 og 1890 til de samme områdene. En folketelling fra 1875 vitner om at kvenene utgjorde 24 % av Finnmarks og 8 % av Troms totale innbyggertall (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.2.1). Validiteten av slike undersøkelser og skattemanntall kan gi grunnlag for mange spørsmål. I et område der det ble brukt flere ulike språk, i dette tilfellet kvensk, samisk og norsk, men også russisk, kan det antas at personer ville knytte seg til flere av folkegruppene, og at resultater av folketellinger dermed har en viss feilmargin. En slik

klassifisering av etnisitet åpner i liten grad opp for hybride identiteter, som trolig var mer utbredt enn undersøkelsen forutsetter. Det bør også antas at de ulike folkegruppernes politiske og sosiale status ville påvirke folketelling. Allerede fra 1700-tallet ble samene ansett som et urfolk med særlige rettigheter til områdene på Nordkalotten (Niemi 2003a: 18), og det kan dermed antas at de ulike folkegruppernes sosiale posisjon påvirker befolkningens erkjennelse av etnisitet og identitetsbenevnelse. Samtidig eksisterte det, i følge Cecilie Johansen ved Ruija kvenmuseum, en etnisk klassifisering der samene ble ansett som den lavest klasse, kvenene i midten og nordmenn øverst på en sosial rangstige. I en slik undersøkelse vil også kriteriene for tilhørighet til de enkelte gruppene ha store implikasjoner på det tallmaterialet en slik analyse gjengir. Samtidig vil folketellinger være et bakgrunnsmateriale for å bevise etniske gruppers historie og tilhørighet i et geografisk område, selv om tallmaterialet og undersøkelsene kan stilles overfor grundig kildekritikk.

Innenfor minoritetspolitisk teori fremheves særlig fire retninger som ser på relasjonen mellom minoritet og vertsamfunn. Den akulturalistiske tanken preges av avslappet holdning til at ulike folkegrupper tilpasser seg hverandre uten nevneverdig innblanding fra myndigheter. Segregasjonstenkingen gir minoritetene plass, men innenfor egne områder. På begynnelsen av 1900-tallet førte svenske myndigheter denne typen politikk overfor reindriftssamer som ble henvist til fjellområder utenfor svenske bønders ”odlingsgrenser”. Assimilasjon, som har hatt en vesentlig rolle i norsk og vestlig minoritetspolitikk, har som mål å integrere minoriteter på storsamfunnets premisser slik at minoritetskulturen forvitrer og man ender opp med et homogent samfunn. Pluralismen fremmer minoritetenes rettigheter på lik linje med majoriteten, men i tillegg skal de ha rett til ivaretagelse og utvikling av egen kultur (Niemi 2003a: 17). I *Samene og kvenene – bibliotek og kunnskap. Et historisk perspektiv* fra 2003 skisserer Einar Niemi tre epoker i den norske stats politikk overfor samer og kvener. Den første strekker seg fra begynnelsen av 1700-tallet frem til 1850 og preges av akulturalisme. Frem til 1950 preger assimilasjon og fornorskning myndighetenes holdning overfor minoritetene, som avløses av liberalisme og pluralisme fra etterkrigstiden og frem til i dag (Niemi 2003a: 16). Hvordan kan man se kvenenes situasjon og norsk minoritetspolitikk i sammenheng med de fire retningene?

De nevnte konvensjoner og stortingsmeldinger er alle resultat av den pluralistiske og multikulturalistiske holdningen til forholdet mellom minoriteter og vertssamfunnet som har vokst frem siden avslutningen av 2. verdenskrig. Holocaust og nazistenes forfølgelse av

etniske grupper fremhevet aktualiteten av eksplisitte gruppers rettigheter, i tillegg til de individuelle menneskerettighetene (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.3.2). Man kan likevel si at debatten omkring multikulturalisme er relativt ny i Norge. De nasjonale minoritetene; jøder, kvener, rom, romanifolket og skogfinner, var frem til for 10-15 år siden ansett som innvandrere og dermed uten særskilt rett til myndighetenes tilretteleggelse for ivaretagelse av egen kultur. Skillet mellom assimilasjon og pluralisme settes i sammenheng med endringer fra en nasjonal til en global politisk diskurs. Assimilasjonspolitiske tiltak har rot i en historietung og eurosentrisk diskurs som vektla nasjonalstatenes homogenitet, mens den pluralistiske tendensen kan settes i sammenheng med utviklingen av menneskerettigheter etter 2. verdenskrig, og de seneste tiårs økte migrasjon, globalisering og konstante strøm av informasjon og teknologi. Skiftet har ført med seg dreining fra essensialistisk til konstruktivistisk kultur- og identitetssyn som jeg søker å kople sammen med formidling av kvensk kultur og identitet.

I *Stortingsmelding 15* fra 2000-2001 sies det at kvenene, skogfinnene og romanifolket kommer til syne i norgeshistoria i overgangen fra middelalderen og frem mot 1600-tallet. Samtidig påpekes det at det er da norske myndigheter blir oppmerksomme på folkegruppene gjennom skattemanntall og folketellinger, misjonsvirksomhet og kartlegging av landområder og befolkning i den nordligste landsdelen (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.1). Dette avviser dermed at det finnes arkeologiske spor som kan knytte den kvenske kulturen til nordkalottområdene på et tidligere tidspunkt, fordi skriftlige kilder legges til grunn for tidfestingen. Jørn Henriksen og Elin Myrvolls artikkel *Bosetting og etnisitet i jernalder og mellomalder i Nord-Troms og Finnmark* fra 2003 tar opp problemstillinger ved å sette arkeologiske funn inn i en etnisk sammenheng i flerkulturelle bosetningsområder. De trekker fram det såkalte ”Mangeromsprosjektet” utført av Norges forskningsråd, Universitetet i Tromsø og Norsk institutt for kulturminneforskning mellom 2001 og 2005. Sentralt i prosjektet var mangeromstuftene; hustufter fra 1200-1600 e.Kr. som finnes langs kysten fra Nord-Troms til Øst-Finnmark, og deres opphav; enten som en ukjent bosetningsform blant den samiske befolkningen, eller som spor etter nye befolkningsgrupper som har oppsøkt området på denne tiden, eksempelvis karelere og russere (Henriksen og Myrvoll 2003: 9-17).

Henriksen og Myrvoll (2003) viser til arkeolog Siân Jones som mener det er vanskelig å identifisere etniske grupper ut fra et arkeologisk kildemateriale gjennom stilstudier og arkeologiens tradisjonelle metoder fordi materiell kultur er flertydig gjennom dynamikk i

sosial samhandling, og påvirker og påvirkes av sosial praksis. I samme artikkel vises det til den amerikanske arkeologen Randall McGuire som fremmer begrepet ”materieell korrelat adferd”, der han mener at en gjenstandskategori ikke kan knyttes ensidig til en etnisk gruppe (Henriksen og Myrvoll 2003: 14). Henriksen og Myrvoll påpeker også Ekkerøyfunnet, et gravfunn i Vadsø kommune bestående av skjellet av en mann og en kvinne og diverse smykker med både norrøne og finsk-baltisk opphav. Funnet ble frem mot 1990-tallet tolket som en norrøn grav, men har etter senere forskning blitt ansett for å være en finsk gravtype og også en samisk urgrav. Funnet består av gjenstander som viser et omfattende nettverk på Nordkalotten og mot områder øst og sydover i dagens Russland og Baltikum.

Mangeromstuftene kan ses i en lignende sammenheng, der ulike etniske gruppers inntog i Nord-Troms og Finnmark i tidsperioden fra 1200-1600 e. Kr. har ført med seg større kulturell kompleksitet som viser seg i materielle spor (Henriksen og Myrvoll 2003: 9-17). Dette kan underbygge påstanden om at arkeologiske spor gir finske og russiske folkegrupper tilknytning til området tidligere enn det de skriftlige kildene kan dokumentere, og at man kan anse kvenene som mer ”opprinnelige” i kystområdene i Nord-Troms og Finnmark enn statusen som innvandrere og nasjonal minoritet tuftes på.

På 1700-tallet var Norge underlagt dansk styre. Med herredømme over store deler av Nord-Europa preget flerkulturalisme den danske staten, noe som førte til aksept for de ulike folkegruppens språk og kultur. Den akulturalistisk holdning til minoritetene gav anerkjennelse av at de ulike gruppene levde sammen innenfor landets grenser uten videre innblanding fra nasjonale myndigheter. Einar Niemi (2003a) bemerker at samene allerede da var ansett som urfolk med kollektive rettigheter i sitt landområde. Ulike folkegruppers metoder for utnyttelse av naturressurser utfylte hverandre og ble sett på som verdifulle for den danske storstaten. Det var i tillegg viktig med velvilje hos befolkningen frem mot vedtak av riksgrensene på Nordkalotten (Niemi 2003a: 18). Den akulturalistiske kursen anerkjenner på mange måter hybriditetsbegrepet og et konstruktivistisk kultur- og identitetssyn, fordi den ikke pålegger minoritetene adskillelse på bakgrunn av kulturell diversitet (segregasjon) eller påtvunget majoritetskultur (assimilasjon), men anser de ulike folkegruppers kulturelle kryssinger som både sosialt, økonomisk og politisk innbringende. Man kan derfor anta befolkningen i Nord-Troms og Finnmark utgjorde en større språklig og etnisk kompleksitet enn det skattemanntall og folketellingene kan bevise ut fra sine metoder for kartleggelse av etnisitet.

Ved overgangen til 1800-tallet vedtok Stortinget sikkerhetspolitiske tiltak overfor samer, kvener, tatere og romanifolket. Nasjonalistiske tanker ble innflytelsesrike og forholdet til unionspartner Sverige anstrengt ettersom riksgrensene skulle vedtas. Det ble ansett som svært viktig at folkegruppene nå måtte innlemmes i det norske samfunnet. Integrasjon gjennom assimilasjon skulle bidra til et etnisk homogent samfunn og en sterk norsk nasjon, og fikk benevnelsen fornorskningsspolitikk. Opprettelsen av Finnefondet og Fantefondet la det økonomiske grunnlaget for tiltak overfor henholdsvis samer og kvener, tatere og romanifolket. Fordi myndighetene hadde liten kunnskap om etnisitet blant folkegruppene som levde tett sammen, var det vanskelig å iverksette politikk basert på likhetsidealet uten å undergrave den kollektive retten. Reindriftssamene ble oppfattet som urfolk og fikk en mer human behandling enn fastboende sjøsamer og kvenene, som var definert som innvandrere med annenrangs rett til å bo i landet. Det finske språket ble kun godtatt brukt som hjelpespråk i skolen som ledd i fornorskningen (Niemi 2003a: 20-23).

Det antas at den kvenske innvandringen på 1800-tallet i større grad bar preg av å være arbeidsinnvandring til fiskevær og gruveanlegg enn forgjengerne på 1700-tallet. Mange forlot også områdene rundt Bottenvika og Tornedalen fordi de ikke hadde odelsrett og ikke ønsket en framtid som husmenn. I tillegg førte krig mellom Sverige og Russland til at russiske styrker hadde trengt helt inn i Tornedalen. De tidligere kvenske bosetningene i Norge fungerte som mottaksstasjoner og videreformidlet ledig jord til nye innvandrere. For mange var oppholdet i Norge bare et stoppested før den videre emigrasjonen til Amerika, som fra havnene i Finland ikke startet før 1880-årene. Næringsgrunnlaget var sammensatt bestående av jordbruk, skogbruk og fiske, samt industriarbeid. Gruvedrift og fiskeindustri førte til befolkningsvekst i fiskevær og tettsteder, der kvenene enkelte steder dannet egne bydeler. I 1826 ble Kåfjord Kopperverk etablert utenfor Alta. Verket ble Norges største med 650 ansatte, og av disse utgjorde kvenene halvparten (Niemi 2003b: 128-138).

Videre skriver Niemi (2003b) at Vadsøs befolkning i 1860-årene bestod av halvparten kvener og at byen ble derfor betegnet som kvenhovedstaden i Norge. Etnisk og kulturell seighet gjennom få blandingsekteskap og bosetningsmønsteret førte til at den kvenske kulturen utmerket seg her. I sentrum av byen bodde nordmenn, mens det i indre og ytre bydel, kalt "Sisäpää" (Indre by) og "Ulkupää" (Ytre by) bodde kvener. Bygningsmassen i disse bydelene var av egenart i både arealorganisering, innredning og byggeskikk, noe som også utmerket seg i skildringer fra Alta og Finnskogen, og sammenligninger med gamle jødekvartal rundt om i

Europa. I 1865 bodde nesten alle de om lag 1000 kvenene i Vadsø i disse bydelene, og ingen andre nordnorske byer kan vise til så trangbodde strøk. Sentrumsområdet ble kalt ”Nordmannsbyen”. Til tross for at det på denne tiden var vedtatt fornorsking av samer og kvener, hadde tiltakene i Vadsø vært milde. Nå bestemte imidlertid norske myndigheter seg for å regulere de kvenske bydelene slik at de ikke ”slukte” det norske sentrumsområdet med sin raske befolkningsvekst. Det ble vedtatt utvidelse av en eksisterende kirkegård, samt et areal på 600 alen som skulle stå som ledig tomt til sykehus og skoler. Dette tiltaket førte til at ”Ulkupää” ble skilt i fra sentrum, et tiltak som ble beskrevet som ”bekvem” (Niemi 2003b: 138-140).

Konsekvensene av reguleringsplanen ble separasjon av den kvenske befolkningen innenfor ett område, for å forhindre at den kvenske bosettingen og bebyggelsen vokste inn i den norske. Einar Niemi (2003a) fremhever ikke segregasjonstenking som vesentlig innefor minoritetspolitikk i Norge, men som et fragment i assimilering og fornorsking av kvenene. Vi kjenner lignende, men mer omfattende tiltak fra Sverige og USA, der henholdsvis samer og indianere er tildelt eksistensområder og reservat (Niemi 2003a: 17). Segregasjonstenkingen søker å forhindre hybridisering av identitet og kultur gjennom atskillelse, for å opprettholde en homogen inndeling av de enkelte folkegrupper og deres kultur, og i dette tilfellet forhindre at kvenene, som var innvandrere, koloniserte byen. Separasjon og segregering av ulike ”kulturer” fremmer en ide om at verden består av menneskelige og sosiale differenser. Synet er frembrakt av antropologiske sammenligninger av materielle og immaterielle objekt for å generalisere ”kulturers” særegenhet. Denne forståelsen av kulturbegrepet har rot i Herders filosofi (Fink 1988: 9-23, Gupta og Ferguson 1997: 1-2). Sett i sammenheng med Edward Sojas teorier representerer dette synet et firstspaceepistemologisk ståsted (Soja 1996: 6). ”Kulturer” defineres ut fra det materielt produserte som kan telles og kartlegges. I dette tilfellet en kvensk bydel med særegen byggeskikk og befolkningstetthet, satt i kulturell opposisjon til den norske befolkningen i Vadsø. Dette kultursynet er også betegnende for assimilasjonstiltakene under den såkalte fornorskingpolitikken.

Mellom 1850 og 1960 ble det ført en streng minoritetspolitikk overfor kvenene gjennom fornorsking i skole og kirke. Det ble også ført en omfattende etterretningsvirksomhet for å kartlegge om kvenene hadde nære kontakter med sitt hjemland og støttet en eventuell finsk eller russisk invasjon av Norge. På slutten av 1800-tallet spiret en sped kvensk etnisk mobilisering i Finnmark. Støtte fra finske opplysningorganisasjoner førte til økt

mistenksomhet og redsel for finsk-russisk ekspansjon og underbygde argumentene for nødvendigheten av fornorskning. I 1902 kom jordsalgsloven, som forbød salg av jord til andre enn norske statsborgere som kunne snakke, skrive og lese norsk, og som brukte dette daglig. Loven førte trolig til bortfallet av kvenske familienavn til fordel for norske (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.2.1). Det påpekes i *Stortingsmelding nr. 15 2000-2001* at kvener og skogfinner, i likhet med mange andre minoriteter i Europa og verden for øvrig, er grenseminoriteter og fulgt av utenriks- og trygghetspolitiske implikasjoner. Fornorskningspolitikken overfor kvenene og skogfinnene hadde legitimeringsgrunnlag i trusselen om at de utgjorde fare for rikets sikkerhet med sine tette bånd til Finland og Russland, samt den sterke nasjonalstatsideologien som preget Europa (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.1). Den samiske og kvenske etnopolitiske mobiliseringen ble motpol til og konsekvens av økt fokus på norsk nasjons- og regionsbygging. Den første av NRKs radiosendere i distriktet ble plassert i Vadsø i 1934, og for å øke tilgangen på norsk tilrettela myndighetene for gratis distribusjon av ukeblader til kvenskspråklige familier. Gjennom Folkeforbundet deltok den norske staten aktivt i arbeidet for minoriteters rettigheter utenfor landets grenser. Dette sto i stor kontrast til innenrikspolitikken, noe som vakte reaksjoner blant finske opplysningsorganisasjoner tilknyttet kvenene. Organisasjonene la press på finske myndigheter om å fremme kvenenes sak i Folkeforbundet, som overså anmodningen for å bevare det gode forholdet til Norge (Niemi 2003a: 25-26).

Fornorskningpolitikk er blitt et fellesbegrep for de nasjonale tiltakene overfor fremmedspråklige grupper i Norge. Mellom 1850 og 1950 var Europa preget av dannelsen av nasjonalstater og etablering av en nasjonal diskurs innenfor den enkelte stat. I tillegg ble sosialdarwinismen svært sentral i menneskesynet. Finnmark og Nord-Troms var grenseområder til nabolandene, og det ble fryktet at en kvenskspråklig befolkning ville stille seg positiv til eventuelle invasjoner derfra. I tillegg til kvener var områdene befolket av samer og i nærhet til russiskspråklige områder. Dette førte til at befolkningen og de mange etniske gruppene var ukontrollerte og behøvde regulering for å oppnå en mer ensartet norsk nasjon, i samhörighet med den øvrige befolkningen i landet. Nasjonalistiske tanker, rikspolitiske hensyn og raseideologi lå til grunn for assimilering av kvenene og fornorskningspolitiske tiltak (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.1). Kari Storaas (2007) skriver i sin avhandling at det ikke må tas for gitt at kvenene så på dette politisk påtvungne språkskiftet som et overgrep. I mange tilfeller viser hennes resultat at det kvenske språket ble oppfattet som en del av en ”gammel verden”, mens det norske var nytt og moderne og at mange foreldre dermed mente

det var best for barna at de lærte majoritetsspråket, og at de fant det interessant å lære et nytt språk. Storaas mener det fremstilles en ensartet lidelseshistorie om overgrep og streng fornorsking, uten at det tas hensyn til og fremheves at kvenene så på det norske språket som en sosiokulturell ressurs. For mange kvener ble valget om å benytte norsk som hjemmespråk overfor sine barn, og dermed ikke videreføre kvensk språk til kommende generasjoner, et overveid valg, og ikke entydig resultat av skam og mindreverdighetsfølelse (Storaas 2007: 170). Ved å overføre lignende forbehold til en noe ensartet fremstilling av kvenenes historie, identitet og kultur aktualiseres min problemstilling og problematisering av den offentlige formidlingens essensialistiske og tradisjonelle forståelse av kvensk kulturarv og identitet.

I Norge opplevde man i etterkrigstiden samepolitisk mobilisering. Flere samiske organisasjoner og institusjoner ble stiftet og i 1980 ble Altasaken en samepolitisk milepæl. Noen år senere fikk samene offisiell urfolkstatus. Samenes fremtredende rolle som minoritet i nord overskygget til en viss grad kvenene, som i tillegg var underlagt innvandrersstatus og dermed lite synlig frem til 1970-tallet da interessen for kvensk kultur økte i både vitenskaplige og politiske kretser. Den globale, etniske mobiliseringen vakte interesse blant tredje- og fjerdegenerasjons kvener på søken etter ”røtter” (Niemi 1991: 132). Innenfor teoretisering av kultur og identitet har etnisk mobilisering medført problematisering og kritikk av de eurosentrisk narrative og modernitetens evolusjonistiske forklaringsmodeller. Kritikken åpner for alternative tilnæringer til spatialitet og dekonstruksjon av historier som har ekskludert og marginalisert forskjellighet og hybriditet. Noen av disse tilnærmingene ønsker jeg å fremstille for det kvenske feltet av politisk initierte definisjoner av kultur og identitet gjennom å bruke verktøy som Sojas ”thirdspace” i samling med blant andre Homi Bhabha og bell hooks tenking om hybriditet og marginalitet (Soja 1996: 31, 97, 140).

Liberale ideer har i siste del av 1900-tallet preget internasjonal minoritetspolitikk og gitt anerkjennelse til flere urfolksgrupper. Innenfor minoritetspolitisk teori betegnes denne retningen som pluralisme og multikulturalisme, og innebærer at minoriteter skal ha like rettigheter som majoriteten, men i tillegg ha rett til å ivareta sin egen særskilte kultur. Kari Storaas (Storaas 2007) viser til Trond Thuens begreper ”equality” og ”equity”. Likhet / ”equality” omhandler like rettigheter for alle personer og grupper innenfor en stat uavhengig etnisitet og status. Likeverd / ”equity” viser til minoriteters særlige rettigheter for å oppfatte seg selv som likeverdige med majoriteten. I Norge eksisterer det et rettighetshierarki blant minoriteter skapt på etnopolitisk grunnlag. Samene er et urfolk og troner øverst, så de

nasjonale minoritetene, jøder, kvener, skogfinner, rom og romanifolket, og nederst innvandrere som har kommet til Norge etter 1905. Dette fører til ulikhet i særrettigheter mellom minoriteter. Dette kan eksemplifiseres med at samer fra Sverige, Finland eller Russland kan inngå i norske samers rettigheter, men en nyinnflyttet finlender ikke kan inngå blant kvenene (Storaas 2007: 282-283). De nasjonale minoritetene defineres som etterkommere av en fortidig innvandring til Norge. Norske Kveners Forbund har foreslått urfolksstatus til kvenene, på lik linje med samene, fordi også kvenene befolket de nordlige områdene i dagens Norge før riksgrensene ble trukket opp mellom Norge og Sverige i 1751, og mellom Norge og Russland i 1826 hvilket ligger til grunn som kriterium for urfolksstatus (Niemi 2003a: 15). *Konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk* fra 1989 med grunnlag i International Labour Organization, også kalt ILO-konvensjonen, fastslår: ”folk i sjølvstendige statar som er sedde på som opphavlege fordi dei nedstammar frå folk som budde i landet eller i ein geografisk region som landet høyrde til den gongen erobring eller kolonisering skjedde, eller den gongen dei noverande statsgrensene blei fastlagde, og som – utan omsyn til den rettslege stillinga dei måtta ha – har halde oppe alle eller nokre av sine eigne sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske institusjonar” (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.3.3).

Gjennom ratifisering av *Rammekonvensjonen om vern av nasjonale minoriteter* og *Den europeiske pakta om regions- og minoritetsspråk* har Norge påtatt seg ansvar for å støtte tiltak som ivaretar og styrker de nasjonale minoritetenes språk og kultur. Disse tiltakene kan anses som kompensasjon for tidligere fornorskningstiltak, men må anerkjenne kulturell diversitet innefor de enkelte gruppene som består av individer av ulike kjønn, alder etc. Regjeringen fremmer prinsippet om selvidentifisering overfor de nasjonale myndighetene, noe som betyr at individet selv avgjør sin tilhørighet til gruppen og at dette valget angår privatsfæren, ikke statens politikk. Gjennom *Rammekonvensjonen om vern av nasjonale minoriteter* legges det likevel til grunn at staten skal fungere som tilrettelegger for at personer skal kunne opprettholde, uttrykke og utvikle egen identitet. Innefor minoritetsgrupper vil en stolt identitet være et ideal, men man vet at press gjennom fornorskingspolitikk og forfølgelse har vært avgjørende for individers selvbilde, og deres ambivalente forhold til selvdefinisjon og erkjennelse av tilhørighet til tidligere undertrykte grupper i det samfunnet (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.2.4).

I den såkalte ABM-meldingen; *Stortingsmelding nr. 22 1999-2000 Kjelder til kunnskap og oppleving* nevnes det at det bør være et hovedprinsipp i framtida at et kulturelt mangfold også

skal synliggjøres i arkiv- bibliotek- og museumssammenheng, men også tiltak som uttrykker flerkulturell sameksistens og reflekterer kulturelle møter og sameksistens i hverdagen (St.mld.nr. 22 1999-2000: Kap. 3.4) Både i Trondheim og Oslo er det opprettet jødiske museer. Det er i tillegg opprettet sentre for dokumentasjon og studier av jødiske kultur og historie i andre norske byer, noen som tverrkulturelle samarbeid med andre nasjonale minoriteter. I Elverum åpnet Glomdalsmuseet i 2006 en permanent avdeling for dokumentasjon og formidling av romanifolkets kultur, og i på Finnskogen dokumenterer Norsk Skogfinsk museum skogfinnenes historie og kultur (Holmesland 2006: 26-33). På slutten av 1990-tallet fikk finsk status som andrespråk i grunnskoler og videregående skoler i områder av Troms og Finnmark med kvensk befolkning. Vadsø museum - Ruija kvenmuseum har kvensk kultur i Finnmark som spesialansvarsområde. I januar 2007 åpnet Kvensk Institutt i Børselv, og Nordreisa kommune har mottatt økonomisk støtte fra Norsk kulturråd til forprosjektering av Halti kvenkultursenter, som skal dokumentere og formidle kvensk kultur og tradisjon i Troms fylke (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.6.6.2.2).

Ruija kvenmuseum, Kvensk institutt, samt Halti kvenkultursenter er alle eksempler på statlig støttede tiltak for styrking av kvensk språk og kultur. Gjennom statens intensjoner motiveres produksjon av kvensk identitet i institusjonene. Dette blir grunnlaget for min problemstilling, der jeg ønsker å undersøke institusjonenes føringer for produksjon av kvensk identitet og kultur sett i forhold til sosial praksis i en global diskurs. Problemstillingen stiller spørsmål til essensialistiske begrep om kulturarv og identitet, og søker å gi alternative tilnærminger. Gjennom bruk av blant andre Edward Sojas tre epistemologiske innganger; firstspace, secondspace og thirdspace vil jeg analysere hvordan kvensk kultur blir materielt produsert, diskursivt konstruert og faktisk opplevd i forhold til det utvalg av intervjuobjekter og analyseområder denne oppgaven legger til grunn (Soja 1996: 6).

2.2 Kvenbegrepet

Det antatt eldste skriftlige materialet der kvenbegrepet benyttes finner vi hos kong Alfred av England (Niemi 1991: 120). Kongens kilde var høvdingen Ottar fra Hålogaland som besøkte kong Alfred på slutten av 800-tallet og fortalte om kvenene og Kvenland. Egilssaga, skrevet på 1200-tallet om hendelser 300 år tidligere, nevner også dette "folket".

Middelaldermaterialet forteller om et *"folk eller folkestamme forskjellig fra nabofolkene nordmennene, karelene og samene og at "Kvenland" var kvenenes geografiske basisområde,*

øst for det nordlige Norge, sør for det nordligste av middelalderens ”finnmarker” og vest og nord for karelenes land” (Niemi 1991: 120). Kven og kvenland har trolig samme opprinnelse som ordene ”kainu” og ”kainuunmaa”. Maa, som betyr land viser at det omtaler ”kainuenes land”. Det gammelnorske begrepet ”hvain” og ”kvein”, samt gammelgermanske ”hwaino” viser til lavtliggende, fuktig land som kan betegne området nord for Bottenvika (Niemi 1991: 121).

I forbindelse med grenseforhandlingene mellom Danmark-Norge og Sverige i 1740-årene omtaler major Peter Schnitler kvenene i ”grenseeksaminasjonprotokoller”. Misjonæren og forskeren Knut Leem beskriver kvenene som ”*Lappmarkiske Bønder af Findlansk Nation*”. Og videre ”*Men de Svenske Finner eller Finlændere holdt ut ...for en Tort, at mand kalder Finnmarkens Beboere Finner, og paastaae, at de bør heede Lapper. Bemældte Folk, hvis Moder-maal er der Finlandske Tungemaal, bliver ellers af de Norske Indbyggere, ..., kaldede Qvæner, ...*” (Niemi 1991: 124). Både sitatene og annen samtidig litteratur befester den kvenske etnisiteten ved et folk som er tilflyttere fra lappmarkene i Finland, finsktalende, fastboende jord- og skogbrukere med en særegen byggeskikk. På midten av 1800-tallet bidro J.A. Friis forskning sterkt til at kvenbegrepet ble erstattet med ”finn” og ”den finske befolkningen” i faglitterær og statlig sammenheng. I sine gjengivelser av reiser i Nord-Norge beskriver han kvenene som ”finner” eller ”finsk”, til tross for at han gjengir at kvenbetegnelsen brukes i området, og at finnene på sitt eget språk kaller seg ”suomalaiset”. Oversettelse av ”suomalaiset-begrepet”, Suomi – Finland, er nok den viktigste årsaken til at han benevner gruppen som ”finner” eller ”finsk”, men Friis nevner også at befolkningen benytter lokale stedsnavn i uttrykk for selvidentifikasjon, eksempelvis ”vesisaarilaiset” etter Vesisaari – Vadsø. Friis valg av etnonym førte trolig til at kvenene ble kalt ”finner” i en folketelling i 1876, i motsetning til andre folketellinger mellom 1845 og 1930, da gruppen ble omtalt som ”kvener” (Niemi 1991: 124-128).

Hovstier.	Hovstedsjælle der	N o r d m a n d , Familier 1860.										F i n n e r , Familier 1860.										L a p p e r , (Gastboende) Familier 1860.									
		Indt.		som boe i		i hvilke mindst 1 In- divid. norgesfødsle kun- tals		Indt.		som boe i		som intet		i hvilke mindst 1 In- divid. norgesfødsle kun- tals		Indt.		som boe i		som intet		i hvilke mindst 1 In- divid. norgesfødsle kun- tals									
		1855	1855	Summa	Gem- me	Lappsk.	Finsk	Lappsk. p. 100	1855	Summa	Gem- me	Thunne huuse	Norsk fødsle	No	1855	Summa	Gem- me	Thunne huuse	Norsk fødsle	No	1855	Summa	Gem- me	Thunne huuse	Norsk fødsle	No					
Ø S T F I N .	Vardø	892	720	98	3	2	17	2	2	2	61	6	2	70	10	8	2	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10				
	Vadsø	229	1260	241	25	96	16	63	130	150	15	13	6	19	19	9	370	110	45	76	60	39	49	17	17	17	17				
	Summa	1121	311	34	11	43	10	9	83	15	15	13	12	19	13	2	2005	255	242	120	113	177	63	54	16	16	16				
M A R K E N .	Lønsby	623	323	67	2	1	1	63	6	1	1	1	1	6	5	237	20	37	30	2	44	8	1	1	1	1	1				
	Summa	5800	2670	360	11	73	23	743	433	133	23	2	2	18	33	16	2185	213	425	230	193	281	142	103	33	33	33				
	Kiistrand	1805	93	10	7	6	5	370	32	1	51	40	1	2	40	10	688	803	123	33	90	110	13	40	9	9	9				
V E S T F I N .	Moa	944	400	83	2	11	4	40	2	2	2	2	2	1	1	34	1	54	97	1	37	61	2	2	2	2	2				
	Hammeby	2372	124	283	8	13	9	336	37	1	36	12	6	18	28	23	132	1	133	126	9	25	110	40	37	37	37				
	Summa	1113	472	76	7	45	23	47	8	2	6	1	1	1	1	1	34	1	54	97	1	37	61	2	2	2	2				
M A R K E N .	Alten	5929	132	263	2	71	119	53	1034	397	292	112	15	19	5	44	1057	176	110	66	74	101	30	42	42	42	42				
	Kviteseid	869	11	3	3	2	2	27	4	4	3	3	3	1	1	1	126	703	24	6	48	21	3	21	3	3	3				
	Summa	6639	3485	272	19	130	123	89	1768	363	6	341	167	22	22	22	3723	1110	640	437	212	293	334	169	169	169	169				
T R O M S Ø .	Ålsten	3406	132	232	2	122	97	78	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168	168			
	Lagoyen	2936	531	83	32	32	50	819	123	4	119	9	1	1	1	1	1048	1048	1562	267	13	234	27	240	263	236	236				
	Summa	2534	1390	277	9	26	3	2	110	2	8	1	1	1	1	1	914	169	90	79	1	164	6	6	6	6	6				
S E N J E N .	Thons	2934	2940	621	9	12	9	34	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12				
	Thonsand	2464	2337	330	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1				
	Summa	3113	3553	242	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
N O R D R E S A L T E N .	Øfoten	7333	1179	1923	11	212	164	139	1677	558	4	324	27	31	31	31	245	237	4869	458	162	672	32	406	462	434	434				
	Lenny	3191	2140	423	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
	Summa	10482	10406	3060	39	24	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
Totalt		53869	26304	6618	87	664	392	263	6396	492	9	443	369	6	6	6	401	336	1312	1302	2243	1193	1218	619	1724	134	376				

Figur 3: J.A. Friis' befolkningstabell datert 1861.

Kilde: http://www.dokpro.uio.no/friiskartene/1861/etnografisk_tabell.jpg

Ved skiftet mellom 1800 og 1900-tallet stagnerte den kvenske innvandringen. I tillegg preget nasjonalistiske krefter den politiske situasjonen i hele Europa, også i Norge og Finland, og presset på kvenene økte. Norske myndigheter fryktet "den finske fare", og at kvenene ville støtte en eventuell finsk - russisk invasjon av Norge. På denne tiden var "suomalaiset-generasjonen", som J.A. Friis beskrev, i ferd med å forsvinne, og etterkommerne mente det var sosialt og politisk problematisk å benytte den samme betegnelsen på grunn av de sikkerhetspolitiske holdningene fra den norske stat. Samtidig var de heller ikke norske, verken hva språk, kultur eller statsborgerskap angikk. Gjennom hele denne perioden ble kven-etnonymet debattert, og man finner ulike begrepsbruk hos ulike forskere og forfattere. Forskeren Just Qvigstad argumenterte for kvenbegrepets historiske betydning. Johan Beronka, som selv var kven og kjente til de verdiladede relasjonene rundt kvenbegrepet, fremmet sosiale, kulturelle og politiske begrunnelser for å bruke benevnelsen "finsk" og "finlender". Denne betegnelsen engstet norske myndigheter som allerede fryktet "den finske fare" og kvenenes sympati med den finske stat. Frem mot andre verdenskrig ble sosialdarwinismen mer fremtredende og betydningen av raseskiller økte. Samer og kvener ble sett på som laverestående, og deres eneste håp for fremgang var å oppgi sin kultur til fordel for den norske. Den verdiladede anskuelsen fulgte kvenbegrepet helt fram til 1970-tallet (Niemi 1991: 129-130).

I 1977 avduket den finske presidenten Uhro Kekkonen ”Innvandrermonumentet” i Vadsø med både den svenske og norske kongen til stede. Kekkonen benyttet da betegnelsen ”kven”, og styrket betegnelsens plass i offentlig sammenheng. Statuen er senere kalt ”Kvenmonumentet”. Kvenbegrepet fikk i løpet av 1970- og -80-årene en rehabilitering, men samtidig trådte begrepet ”ruija” frem i organisasjoner som innbefattet ”kven” i sine titler. ”Ruija” viser til det finskspråklige navnet på kystområdene i Nord-Troms og Finnmark og oversettes ofte til norsk med ”havlandet”. Jeg viser her til eksempler som avisen Ruijan Kaiku, Ruija kvenmuseum og Norske kveners forbund – Ruijan Kveenilitto. Bruk av ruija-begrepet kan skyldes nyinnvandrede finlenders deltakelse i organisasjonene (Niemi 1991: 132-133).

Einar Niemi (1991) peker på at et etnonym bør ha en etnisk-identifiserende, politisk, og vitenskaplig dimensjon: *”For det første vil gjerne etnonymet signalisere noe om gruppas egenoppfatning. For det andre bør det innebære at omverdenen har en forholdsvis entydig oppfatning av ”inngruppa” særdrag og at oppfatningen gjenkjennes av ”inngruppa” sjøl. For det tredje bør ikke etnonymet virke stigmatiserende eller odiøst – det bør være så lite verdiladet at det kan gjøres operasjonelt i de fleste samfunnssammenhenger”* (Niemi 1991: 132). Niemi sammenligner sine synspunkt på kvenbegrepet med Venke Olsen, som i sine arbeider gir en vitenskapsteoretisk fundert argumentasjon mot bruken av etnonymet basert på fire hovedteser; kven-etnonymet er et utgruppenavn, det avspeiler en norsk etnisk tradisjon, det skaper forvirring og usikkerhet, og det oppfattes av inngruppa som tvetydig og i verste fall odiøst. Niemi, mener derimot at de samme argumentene taler for bruk av kvenbegrepet. Fordi kvenene ikke har funnet noen annen betegnelse som kan stadfestes fullt ut som både ut- og inngruppenavn, er kvenbegrepet nå i ferd med å bli akseptert. Begrepet gir en klar etnisk ramme og skiller gruppen fra nasjonale finske relasjoner, samtidig som det inngår i både riksfinsk og riksnorsk terminologi. Han sier videre at kven-etnonymet i utgangspunktet er et verdinøytralt begrep, som i økende grad kommer i funksjonell bruk blant yngre kvener, myndigheter og forskere (Niemi 1991: 132-135). Kari Storaas (2007) har i sin avhandling intervjuet finskættede i alderen 18 til 90 år i Sør-Varanger. Resultatene viser i stor grad at befolkningen her ikke ønsker å tilskrive seg en kvensk identitet, men betegner sitt språk som finsk og seg selv som norsk – finsk (Storaas 2007).

I 1987 ble Norske Kveners Forbund - Ruijan Kveenilitto stiftet, og navnevalget forårsaket nok en gang debatt om kvenbegrepet. Argumentene var at begrepet var belastet og at finske innvandrere eller deres etterkommere aldri hadde vedkjent seg bruken av det. Videre var

motargumentet at begrepet gjenspeilet dagens situasjon fordi ”finsk”, ”finne” eller ”finlender” ikke er operasjonelle begreper i de yngste generasjonene (Niemi 1991: 119). Forbundets navnevalg synes å være influerende også for norske myndigheters valg av betegnelsen av denne folkegruppen. I *Stortingsmelding nr. 15* fra 2000-2001 heter det: ”Styresmaktene har valt å nytte nemninga ”kvener”, sjølv om somme i denne gruppa i staden ønskjer å bli omtalt som ”finskætta” etter ”etterkomar etter finske innvandrara”. Det er lang tradisjon for å bruke nemninga ”kvener” som den norskspråklige nemninga for heile gruppa, og det ville vere upraktisk å endre på dette. Styresmaktene har og merka seg at Norske Kveners Forbund ønskjer at nemninga ”kvener” skal brukast” (Stortingsmelding nr. 15 2000-2001: Kap.5.2.2.1).

Norske Kveners Forbund er den eneste landsdekkende kvenorganisasjonen med 10 lokallag tilsluttet hovedforbundet og har pr. i dag ca. 1000 medlemmer. I følge *Stortingsmelding nr. 15 2000-2001* antas det i dag å være mellom 10 000 og 15 000 kvener og finskætta personer i Finnmark og Troms. Det er stor geografisk spredning i lokallagene tilsluttet Norske Kveners Forbund, men de fleste er lokalisert i de kvenske kjerneområdene i Nord-Troms og Finnmark. Lokallagene som er tilsluttet Norske Kveners Forbund er Yykeaperaan Kveeniseura / Skibotn Kvenforening, Ruijan Kväänit – Pyssyjokilaiset / Norske kvener - Børselv, Norske Kvener – Lemmijokilaiset / Lakselv, Norsk-Finsk forening i Nord-Troms, Qvæn Østlandet, Nord-Varanger Kvenforening, Tromsø Kvenforening, Tromssan ruijansuomalainen yhdistys / Norsk-Finsk forening i Tromsø, Tana Kvenforening og Alta kvenforening. Norske kveners forbund har som formål å arbeide for bedring og synliggjøring av kvenenes og de finskættes stilling sosialt, kulturelt og økonomisk, og har som politiske hovedmål; opprettelse av kvensk kulturfond, styrke stillingen for kvensk og finsk språk i Norge, styrke kvenske medietilbud og utrede kvenske rettigheter. Organisasjonen ønsker å være en sterk organisasjon for å ivareta kvenenes interesser overfor norske myndigheter lokalt, regionalt og nasjonalt, synliggjøre det kvenske folk nasjonalt og internasjonalt, samt styrke kvensk identitet og ta vare på og utvikle kvensk språk og kultur (www.kvener.no 23.5.2009). De har også krevd styrking av kvenskspråklig undervisning, endring i navneloven slik at kvenske opphavlige familienavn enklere kan tas tilbake, økt støtte til kvenske organisasjoner, institusjoner og medier, og en mer aktiv bruk av kvenske stedsnavn. Etter initiativ fra Norske kveners forbund kom avisen Ruijan Kaiku ut i 1995. Avisen får i dag øremerkede midler til drift, men er ikke underlagt den faste pressestøtteordningen (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.5.2.2.2, Niemi 2003a: 30-32).

I arbeidet med min bacheloroppgave fra 2007 *Kven er kven. Om ulike generasjoner kvener identitet i Nordreisa* diskuterte jeg kvenbegrepet med mine informanter fra tre ulike generasjoner (Jakobsen 2007). Selv om materialet i oppgaven var begrenset, kan jeg likevel utlede sammenligninger mellom informantenes og generasjonenes holdninger til begrepsbruk og identitet med den øvrige meningsutvekslingen på området. Første generasjon, født før 1930, avviste kvenbegrepet i selvdefinisjon, og viste til at det hadde vært brukt som skjellsord i deres oppvekst. De betegnet sin etnisitet som ”finsk” og ”reisaværing”. Informanter i andre generasjon, født rundt 1960, anerkjente kvenbegrepet fordi de så det ble brukt i offentlige sammenhenger, men foretrakk ”finsk” eller ”finskætta” fordi dette var betegnelsen de hørte fra sine foreldre. Informantene av tredje generasjon, født på 1980-tallet, anerkjente kvenbegrepet og identifiserte seg med det, og avviste betegnelsen ”finsk” selv om de var bevisst på at ”*de gamle kvenene*” benyttet denne betegnelsen (Jakobsen 2007: 18-20). Informantenes svar bekrefter Venke Olsens påstand om at kvenbegrepet oppfattes svært tvetydig av inngruppa, og i noen tilfeller som krenkende, men underbygger påstandene fra Einar Niemi om at begrepet er akseptert blant yngre generasjoner kvener og er i ferd med å fremstå som en formålstjenlig, verdinøytral betegnelse (Niemi 1991: 134-135).

Til tross for politisk anerkjennelse og akademisk bruk av kvenbegrepet fortsetter diskusjonene om bruk og opprinnelse av betegnelsen i nordnorske lokalaviser og kvenske nettsteder som Origosonen ”Kvenfolket” (<http://origo.no> 23.5.2009). Debattene dreier seg i størst grad om hvem som skal inngå i betegnelsen kvener. Man kan skissere flere finskspråklige grupper i Norge; kvener og finner (fra akademisk og politisk hold definert som den nasjonale minoriteten kvener, men jeg viser her til debatten om betegnelsen som har pågått og tar dermed med betegnelsen ”finner” også) skogfinner og nyinnvandrede finlendere. Diskusjonene omhandler definisjonen av kvenbegrepet som ”etterkommere av finske innvandrere” og dermed også gir skogfinner og barn av innvandrede finlendere de siste tiår sin plass i denne gruppen.

På bakgrunn av de tidligere nevnte stortingsmeldinger og kunngjøringer fra norske myndigheter er kvenene som nasjonal minoritet berettiget økonomisk støtte til ivaretagelse og utvikling av språk og kultur. Dette innebærer opprettelse av kvenske institusjoner. Innhold og definisjonsmakt i disse statlig støttede tiltakene blir basis for min problemstilling som aktualiseres av den pågående debatten. Jeg har ikke som intensjon å delta i diskusjonen

omkring begrepsbruk og betegnelse av gruppen, og slutter meg til de debattanter som mener at aksept blant yngre generasjoner, akademisk og institusjonell bruk og politisk anerkjennelse er tilstrekkelig for å akseptere betegnelsen ”kven” i framtiden. Institusjoner og organisasjoner opprettet i den statlig definerte nasjonale minoritetens navn, og deres offentlige formidling av identitet og kulturarv blir gjenstand for min forskning.

KAPITTEL 3: TEORETISK TILNÆRMING

3.1 Skiftet fra nasjonal til global diskurs

I artikkelen *Et hyperkomplekst begrep* tar Hans Fink (1988) opp kulturbegrepets historie og kompleksitet. På latin kjenner man begrepet *cultura* som kan bety dyrke, pleie og bearbeide jord, planter og dyr, samt bebo, utsmykke og dekorere et sted. Fra 1600-tallet ble begrepet benyttet i beskrivelse av mennesker og samfunn som var kultiverte, eller motsatt; ”kulturløse”. Frem mot 1700-tallet blir forestillingen om at alle mennesker og samfunn har en kultur fremtredende, og kulturbegrepet favner også de såkalt ”kulturløse”. Kultur blir det som skiller de ulike folkegrupper fra hverandre, og skiller mennesker fra dyr. Dette synet på kultur kan knyttes til Herders filosofi, og representerer essensen i utviklingen av ulike antropologiske og sosiologiske kulturbegrep. Herder mener kultur er de materielle og immaterielle resultat av menneskets virke som overføres mellom og påvirkes av generasjonene. Han beskriver kultur som kollektivt og samlende, men også differensierende og distanserende, og i høyeste grad sosialt betinget, samtidig som det sosiale er kulturelt betinget (Fink 1988: 9-23).

Kultur kan karakteriseres som kunnskap i form av verdier og normer, skikker, symboler og uttrykksformer som overleveres mellom mennesker og generasjoner i en dynamisk prosess der kulturen finner nye uttrykk gjennom sosialisering. I så måte henger kultur sterkt sammen med identitet, fordi identitet også kan tilskrives dannelse og omdannelse innenfor lignende prosesser. Identitet settes nødvendigvis i sammenheng med individet, og kan derfra beskrives som det særpreget et individ danner gjennom møte med ulike influerende faktorer. Som jeg sier i kapittel 1, er begrepsliggjøringen av kultur og identitet en viktig del av denne oppgaven fordi jeg gjennom mine intervju vil analysere hvilke ulike syn på begrepene som avdekkes i offentlig formidling av kvensk kultur, og hvordan kvensk identitet og kultur kan ses på som sosial praksis innenfor et nytt romlig nivå. Dette skal settes i sammenheng med skiftet fra en nasjonal til en global diskurs og endringer i synet på minoriteter, kultur og identitet. Ved hjelp av Sojas thirdspaceepistemologiske inngang (Soja 1996: 31) skal jeg i oppgaven fremstille en alternativ tilnærming til erkjennelse av kvensk identitet og kulturarv. Firstspaceperspektivet refererer til det materielle rom. Det vil si den fysiske verden som omgir oss. Det kan være gjenstander, objekter og landskap som knyttes til materiell representasjon av kultur. ”Secondspace” er de mentale fortolkningene som knytter seg til det materielle ”firstspace”,

altså kognitive forestillinger om noe som kan symbolisere kultur og identitet. Dette inkluderer også mentale forestillinger skapt av gjeldende diskurser. Secondspace inkluderer dermed språklige representasjoner som gis status som diskursivt rådende. "Thirdspace" forener disse to rommene i et "både-og og også"-perspektiv, der det dreier seg om et møte mellom det materielle og det tenkte rom, slik det oppleves gjennom hverdagspraksis. "Thirdspace" viser dermed til hverdagslig sosialitet slik den forenes og forstås i henhold til fysiske romlige strukturer, så vel som rådende diskurser (Soja 1996: 6). Jeg vil i det følgende knytte sammen endringer i tilnærminger til begrepsliggjøring av kultur og identitet med skiftet fra nasjonal til global diskurs. Den nasjonale diskursen hevdes å være preget av en moderne vitendiskurs som selektivt ekskluderer etter hierarkiske prinsipper. Edward Sojas (1996) teorier fremhever den romlige dimensjonen i kontrast til det temporære som tradisjonelt har konstituert de dominerende historier, og hevder at det romlige må ses på som produkt av pågående prosesser og enheter som er konstituerende for hverandre. "Thirdspace" er det sosiale rommet der hverdagens sosiale praksis skjer. Den romlige dimensjonen har stor betydning på grunn av økt bruk av teknologi, elektronisk kommunikasjon og sosiale medier. Tid-rom relasjonen presses sammen og lokale uttrykk får dermed globalt nedslagsfelt. Dette krever en ny romlig og sosial erkjennelse av kultur som alternativ og dekonstruksjon av tidligere dominerende vitendiskurser med prinsipper for ordning og hierkalisering.

Et essensialistisk syn på kultur og identitet har rot i modernitetens tenkemåter og strategier. Det kan hevdes at modernitetens tenking ordnes etter fem prinsipp som alle kan sies å underbygge og legitimerer hverandre (Schaanning 2000). Espen Schaanning fremhever følgende fem punkter: 1) Troen på sannhet og metode, som fremmer objektiv sannhet gjennom den rene fornuft. 2) Troen på kunnskapens siste instanser. 3) Troen på avsløringstrategier gjennom avmytifisering for sann, objektiv kunnskap, og dannelsen av en metafortelling om hvordan verden egentlig henger sammen. 4) Troen på fremskrittet, der en lineær metafortelling vektlegger utvikling, fremskritt og kontroll over naturkreftene. 5) Troen på frihet til mennesket gjennom sannhet, avmytifisering og fremskritt. Med disse fem normene har moderniteten skapt ordningsprinsipp og strategier for produksjon av viten, politikk og samfunn. Gjennom utnyttelse av naturkrefter ble det grunnlagt et skille mellom natur og kultur og skapt dualisme mellom før-moderne taper og nåtidig vinner i en kronologisk, eurosentrert historie og utvikling (Schaanning 2000: 9-35).

Under opprettelsen av nasjonalstater i Europa på 1800-tallet ble det viktig med en sterk, enhetlig nasjonal kultur og identitet innenfor den enkelte stats grenser. Det ble etablert stolte fortidige fortellinger om en opprinnelig og sann kultur som kilde til statens egenart og vesen. Foucault (2006) har beskrevet dette historietunge fokuset som 1800-tallets besettelse, og sammen med de fem prinsipp som kjennetegner modernitetens tenking kan det hevdes at historisme har bidratt til å legge fundamentet for en essensiell forståelse av kultur og identitet (Foucault 2006: 93-94). Beskrivelsen av kultur som bestående av essensielle egenskaper har formet dem som naturgitte fakta. Denne forestillingen kan først og fremst sies å være diskursivt skapt og opprettholdes av modernitetens fem legitimerende prinsipp og tyngden av strukturdominert historisme. På bakgrunn av forestillingen om ensartete kulturer innenfor geografiske definerte enheter, slik som en nasjon, preges den nasjonale diskursen av et syn på kultur som sterkt tilknyttet sted og lokalitet. I innledningen av boken *Culture, Power, Place* (Gupta og Ferguson 1997) viser også Gupta og Ferguson til en slik forståelse av kulturbegrepet. Fordi det finnes en fremtredende ide om at verden består av menneskelige og sosiale ulikheter som kan defineres som adskilte samfunn og kulturer, kan man snakke om et begrep om ”kulturer”, fremfor ”kultur”. Ideen om adskilte kulturer, forskjellig fra hverandre, frembrakte antropologiske forskningsteorier om kryss-kulturelle sammenligninger av immaterielle og materielle egenskaper med formål om å generalisere kulturenes diversitet (Gupta og Ferguson 1997: 1-2). Sett i sammenheng med Sojas tre epistemologiske innganger ”firstspace”, ”secondspace” og ”thirdspace”, representerer dette firstspaceepistemologi; den fysiske verden der det materielt produserte kan observeres og kartlegges (Soja 1996: 6).

Moderniteten og det essensialistiske synet på kultur legger grunnlaget for kryss-kulturelle sammenligninger, og dermed et teoretisk fundament for at assimilasjon og segregering av folkegrupper er mulig for å hindre spredning av en kultur. Assimilasjon har som mål å innlemme en minoritetskultur blant majoriteten gjennom å fjerne minoritetskulturens særtrekk. Dette synet utelukker hybridisering og hverdagslig sammenblanding som vil skje innenfor en thirdspaceepistemologisk forståelse av kultur og identitet (Soja 1996: 31). De samme gjelder segregasjonstiltak, som søker å begrense kulturers utbredelse gjennom fysiske begrensinger. På bakgrunn av eurosentrisme og historietunge diskurser har nasjonalistiske og konservative tanker fått vokse frem og ført til at den enkelte stat har befordret et homogent samfunn. De assimilasjonspolitiske tiltakene overfor kvenene kan ses i samband med dette (Niemi 2003a). Assimilasjonstiltakene har hatt som målsetting å undergrave kvensk identitet og kultur til fordel for en ensartete norske innenfor den nasjonale diskursen.

Etter hvert angripes modernitetens vitenskapsideal av postmoderne kritikk, også kalt poststrukturalisme. Begrepet "postmoderne" fremmes på slutten av 1970-tallet av den franske filosofen Lyotard og kan forstås som post modo – førfremtidens paradoks, det som skjer før det moderne slik at postmodernisme er ved modernismens begynnelse, ikke slutt. Det postmoderne samfunnet fremmes som et kunnskapssamfunn, der spørsmålet om hva kunnskap er, står sentralt. Det postmoderne samfunnet er en kultursfære som motbevegelse til den moderne samfunnssfæren, og søker å tilbakevise prinsippene for det moderne prosjekt: Det finnes ingen objektiv kunnskap fordi kunnskap alltid er skapt av maktstrukturer, og må ses ut fra gitte kontekster. Troen på siste instanser tilbakevises, sannhet relativiseres og avsløringsstrategier må vendes mot moderniteten selv fordi det ikke finnes en objektiv sannhet. Troen på fremskritt og lineær utvikling tilbakevises fordi det er troen på fremskritt som har skapt historien, som ikke representeres av en lineær utvikling, men gjennom en rekke brudd (Schaanning 2000: 9-35). Den postmoderne kritikk utfordrer det essensialistiske kultursynet til fordel for en diskursivt skapt og konstruktivistisk forståelse av kultur som også skaper nye vilkår for å se hybridisering som konstituerende faktor for kultur og identitet. Denne kritikken utleder flere aspekt som har betydning for kvenene som minoritet med rettigheter til definisjon av egen kultur og identitet, og er derfor sentralt i min problemstilling.

På midten av 1900-tallet økte forståelsen for at etniske, språklige og religiøse minoriteter trengte et eget vern. Denne tanken vokste frem på bakgrunn av folkemordet på jødene under 2. verdenskrig og har i særskilt grad vært arbeidet frem av FN-systemet og befestet gjennom deres konvensjoner. FN og andre transnasjonale organer har ført til politisk og diskursiv svekkelse av nasjonalstatenes interne makt til fordel for internasjonalt initierte regelverk og politiske retningslinjer. For minoriteter i Norge har dette resultert i urfolksstatus for samene, samt at kvener, skogfinner, jøder, rom og romanifolket har fått status som nasjonale minoriteter (St.mld.15 2000-2001: Kap.3.2). Den økende positive innstillingen til minoriteter og et flerkulturelt samfunn har gitt utslag i større grad av pluralistiske holdninger, der man anser ulike folkegruppers befatning til ett og samme område som positivt (Niemi 2003a: 17). For kvenene innebar dette at assimilasjonstiltak og fornorskning avtok og at det senere har blitt bevilget økonomiske midler fra den norske stat til gjenreisning av kvensk språk og kultur.

Den teknologiske utviklingen som har preget verden de siste 50 år har frembrakt en ny global tilstand som samtidig har utvidet referansene for hvordan kultur og identitet produseres og

reproduseres. David Harvey (1989) karakteriserer den globale tilstanden gjennom formuleringene ”time-space compression” og ”time-space convergence”, som beskriver at geografisk avstand, tid og sted ikke lengre skaper begrensninger for flyt av økonomi, politikk og kultur. Tid og rom ”presses sammen” og grensene mellom to tidligere adskilte dimensjoner i menneskets forståelse av verden begrenses. Fordi den tradisjonelle oppfatningen av tid og rom er konstituerende for begrepsliggjøringen av kultur, endres også den tradisjonelle oppfatningen av hvordan kultur og identitet produseres, reproduseres og diskursivt konstrueres (Harvey 1989: 285). Dette skiftet har gjort seg gjeldende innenfor teoretisering og begrepsliggjøring av kultur og identitet med den konsekvens at det essensialistiske synet har blitt utfordret til fordel for sosialkonstruktivistiske holdninger som åpner for en større grad av hybridisering.

Foucaults (2006) teorier om forholdet mellom makt og kunnskap står sentralt i kritikken av moderniteten og dens vitenskapsideal, som han mener må ses på ut fra gitt diskurs. I sin artikkel *Of other Spaces* fra 1967 beskriver han historisme som 1800-tallets besettelse. Tidens og historismens dominans fremmet evolusjon, transformasjon og revolusjon. Denne tenkingen har, i følge Foucault skapt en ide om at vi lever på innsiden av rom. I stedet hevder Foucault at vi lever på innsiden av sosiale relasjoner som produserer, reproduserer og konstruerer rom ut fra diskursive kontekster. Ut fra en tradisjonell oppfatning reduseres det romlige til et geografisk tableau presentert på en historisk akse fra det tradisjonelle til det moderne (Foucault 2006: 93-94). Hans teorier om forholdet mellom makt og kunnskap dreier seg om hvilke diskurser som til enhver tid styrer samfunnets maktstrukturer, og at disse diskursene fremmer selvfølgegjorte prinsipper gjennom både å opptas på vitenfeltet og samtidig institusjonaliseres. Ytringer, tolkninger og handlinger er dermed enten innenfor de diskursivt konstruerte normer som styrer samfunnet, eller utenkelig og opposisjonelle. De gjeldende diskurser opprettholder på denne måten sin egen maktstruktur, og reduserer individets muligheter til å bryte med de diskursivt skapte mønstre. Han peker på de sosiale institusjonenes rolle som krefter i samfunnet som styrer og materialiserer forestillinger, og dermed påvirker individets erkjennelse av identitet. Definisjon av styrende diskurser er også definisjon av virkeligheten. Foucault stiller spørsmål ved hvordan meninger oppstår innenfor diskurser, og fremmer et syn på at samfunnet alltid må se sin egen virkelighet som en diskursiv skapt konstruksjon. Som Foucault hevder, styrer vår måte å tenke om rom på vår forståelse og erkjennelse av verden. I vestlig tenking har tidsdimensjonen vært sett på som den vesentlige for framgang og utvikling. Det spatiale har vært redusert til en kulisse for

historiens realisering og tilknytning til stedet. Dette synet har vært styrende for forståelsen av rom og lagt grunnlag for å etablere tid og rom som opposisjon og dermed fjernet den spatiale dimensjonens egen temporalitet og utsagnskraft. Denne forestillingen sidestiller rom med jorden omkring oss som en gitt overflate der fortellingen om verden foregår. De diskursive betingelsene og de politiske ideologier som definerer vår forståelse av det spatiale skjules av temporalitetens dualitet til rom som en beholder for historiens virkeliggjøring av seg selv (Foucault 2006: 93-94).

Innenfor teoretisering av kultur og identitet har etnisk mobilisering medført problematisering og kritikk av de eurosentriske narrativer og modernitetens evolusjonistiske forklaringsmodeller. Kritikken åpner for alternative tilnærminger til spatialitet og dekonstruksjon av historier som har ekskludert og marginalisert forskjellighet og hybriditet. Noen av disse tilnærmingene ønsker jeg å fremstille for feltet av politisk initierte definisjoner av kvensk kultur og identitet gjennom å bruke verktøy som Sojas (1996) ”thirdspace” i samling med blant andre Homi Bhabha og bell hooks tenking om hybriditet og marginalitet. I relasjon til min problemstilling vil de sosiale institusjoner som definerer kvensk kultur og identitet, også definere individets erkjennelse av det samme. Gjennom materialisering av kvensk kulturarv innenfor de styrende diskurser fremstilles en ”kvensk virkelighet”. Forestillingen om tid og rom som to adskilte dimensjoner, der rom er scene for tidens fremgang, utfordres av ”time-space compression” (Harvey 1989: 285). Sammenblanding av tid og rom stiller erkjennelse av kultur og identitet overfor et nytt romlig nivå, som jeg søker å gi alternativer til gjennom Sojas ”thirdspace” der det spatiale, temporale og sosiale møtes til en trialektisk ”kvensk virkelighet”.

Fra et sosialkonstruktivistisk ståsted er det fremsatt spørsmål om subjektivitet og ubevisste prosesser i identitetsdannelse. Individets evne til å iverksette egen identitet har trått fram i de ulike filosofiske og vitenskapsteoretiske retningene innenfor den postmoderne tenkingen som har kritisert den essensialistiske identitetsforståelsen. Denne postmoderne kritikken har likevel anerkjent visse trekk med den essensialistiske identitetsforståelsen som vesentlige for begrepet identitet og dets eksistens, men mener de er skapt under en diskurs som ikke lengre kan kalles relevant uten dekonstruksjon. Stuart Hall (2000) støtter seg til Foucaults (2006) argumentasjon om at man først og fremst må se den diskursive praksis som strukturerende for identitet, fremfor en egen teori om et uavhengig subjekt. Subjektet skal ikke avskaffes, men rekonstrueres og rekonseptualiseres innenfor et nytt paradigme der politiske og institusjonelle

virkemidler tilkjennes en sentral posisjon i identitetsdannelsen (Hall 2000: 2). Dette innebærer at man må se skiftet fra nasjonal til global diskurs som vesentlig for en ny forståelse av identitet og kultur som hybrider.

Hall (2000) tar også opp begrepet "identifikasjon", og sammenligner dets komplekse anvendelse med begrepet "identitet". En alminnelig oppfatning av identitetsbegrepet er at det beskriver gjenkjennelse av kollektiv egenart eller opprinnelse med en annen person eller gruppe der en fellesskapsfølelse ligger til grunn. Freud mente at et menneskes først uttrykte emosjonelle bånd til en annen person var et uttrykk for nettopp identifikasjon, og at beretningen om Ødipus var et eksempel på det ambivalente i begrepets vesen (Hall 2000: 3). En diskursiv tilnærming av begrepet "identifikasjon" vil beskrive det som en kontinuerlig prosess. Identifikasjon er konstruksjon og rekonstruksjon, og begrepsdefineres ut fra egenskaper som tilsier at identifikasjon aldri kan vinnes, tapes, opprettholdes eller fraskrives individet. Identifikasjon vil derimot alltid være fanget i en situasjonsbetinget uvisshet styrt av materielle og symbolske premisser for sin eksistens (Hall 2000: 1-2). Det Hall her snakker om som situasjonsbetinget uvisshet styrt av materielle og symbolske premisser er diskurser som styrer identifikasjon.

Til tross for endringer i begrepsliggjøring av kultur og identitet som en følge av globalisering, er det fortsatt et viktig poeng at forbindelse mellom sted, folk og kultur er sosialt og historisk skapt gjennom beskrivelsen av dem, ikke naturgitte fakta. Det er de historisk og politiske prosessene rundt dannelsen av territorialiserte kulturer som bør avdekkes, ikke forhåndsgitte kulturer (Gupta og Ferguson 1997: 3-4). Dette viser til kultur som diskursivt konstruerte gjennom historiske og politiske prosesser. Kultur fremstår da som mentale fortolkninger og representasjoner skapt gjennom styrende og konkurrerende diskurser. Halls (2000) bruk av identifikasjonsbegreper faller innenfor Sojas (1996) definisjon av en secondspaceepistemologi. Sojas "secondspace" tar for seg slike diskursivt konstruerte rom der de politiske og historiske diskursene legger føringer for erkjennelse og forståelse av kultur og identitet (Soja 1996: 6). Spørsmål om kultur kan ut fra et slikt syn stå i fare for å bli redusert til en debatt om diskurs mot diskurs der den sosialt opplevde virkeligheten opptrer på siden.

Identifikasjon kan ses som en uavbrutt søm, og er selvmotsigende i sitt vesen fordi det handler om både likhet og variasjon. Ingen identitet er lik en annen, og identifikasjon er dermed et uttrykk for sosial praksis, krysning av grenser og forskjellighet i felleskap. Identifikasjon

anerkjenner det hittil utelatte i sin prosess ved å knytte og markere symbolske bånd til det forskjellige. Halls identitetsbegrep imøtegår et syn på subjektets lukkede kjerne som åpnes og frigis fra begynnelse til slutt gjennom historiens utvikling og sosial endring, men alltid forblir den samme kjernen – lik seg selv. I et felleskap av kulturell identitet, mener Hall at det heller ikke ligger en kollektiv kjerne, men at en felles kulturell identitet bygger på en konstruert identitet basert på forfedrenes felles historie. Denne felles opphavsmysten stabiliserer og garanterer en uforanderlig enhet av kulturell tilhørighet i bunnen av all overfladisk variasjon. Dette aktualiserer formidling av kvensk kulturarv, som fremstilles å ha sin opprinnelse i et ”hjemland”; Finland, og som er historien som alle kvener har felles. Kvenene blir en uforanderlig enhet av kulturell tilhørighet i bunnen. Dette synet forfekter en sen-moderne erkjennelse av identitetsbegrepet, der man anser brudd, fragmentering, konstruksjon og differensiering i krysningspunkt mellom det motstridende i ulike diskursstyrte, historiske transformasjoner, sosiale praksiser og posisjoner (Hall 2000: 3-4). Stuart Hall beskriver kultur som systemer av felles meninger og symboler som folk innenfor samme samfunn, gruppe eller nasjon benytter for å tolke og forstå verden. Disse felles meningene konstitueres av den materielle og sosiale verden, som også inkluderer sosial praksis som både konstituerer og konstitueres av felles mening og symboler. Kultur gir tilhørighet til mennesker av samme samfunn eller identitet, og gir en følelse av hvem vi er og hvor vi tilhører, samtidig som ulike identiteter konstrueres, opprettholdes og transformeres innenfor kulturer (Hall 2003: 176).

Kritikken av moderniteten og dens eurosentrisk kunnskapsregime har ført til at de fleste antropologer og sosiologer i dag tilbakeviser et stereotypidannende og det essensialistiske synet på kultur. Denne endringen kan ses på som en del av skiftet fra en nasjonal til en global diskurs. I denne sammenheng har det vokst frem to ulike retninger i kritikken av antropologisk forskning. Den ene retningen plasseres innenfor en politisk og økonomisk diskurs, der globalisering, teknologi og masse migrasjon i den post-koloniale verden anses som sentrale drivkrefter for kulturutveksling og sammenblanding av tidligere isolerte kulturer og lokaliteter. Den andre retningen har kritisert antropologien for å konstruere kulturer gjennom sine beskrivelser og analyser, og at kulturene derfor må ses på som fiksjon, ikke naturgitte faktiske anliggender. Gupta og Ferguson (1997) beskriver to anskuelser i dette skiftet; relasjonen mellom kultur og sted, samt mellom kultur og makt (Gupta og Ferguson 1997: 1-3).

Relasjonsbindingen av sted og kultur fremmer at studier av kultur må gjøres på kulturens lokalitet. Den fremsatte kritikken av dette synet har ført med seg en rekke spørsmål om relasjonene mellom sted og kulturell diversitet og identitet. Som følge av teknologisk utvikling, masse migrasjon og transnasjonal kulturstrøm i det senmoderne samfunnet har det vokst frem en kreolisert, global kultur som krever beskuelse av sammenhenger mellom kultur og spacialitet på en ny måte (Gupta og Ferguson 1997: 3-4). Fordi kultur og sted ikke ukritisk kan knyttes sammen, kan man heller ikke kategorisere kulturelle trekk ut fra det materielle, altså objekter og landskap, eller via deres mentale fortolkninger. Dermed kreves en ny spacial tilnærming gjennom "thirdspace" (Soja 1996: 31). Mine undersøkelser vil søke å avdekke hvordan institusjonene i oppgaven ser kvensk kultur og identitet i sammenheng med global, kreolisert kultur. Selv om revitalisering og politiske tiltak for kvensk språk og kultur må sies å ligge innenfor en global, pluralistisk diskurs, ser jeg den statlig initierte formidlingen av kvensk kultur i sammenheng med en essensialistisk begrepsforståelse av kultur og identitet. Fordi institusjonene fremmer sin definisjon av kvensk kultur som en "kvensk virkelighet", vil det ligge et spørsmål om makt i dette. Forskning på de sammenflettede prosessene av politiske og økonomiske anliggender som styrer og endrer dannelse av kultur, sted og identitet må derfor stå sentralt, fremfor studium av kultur, sted og identitet (Gupta og Ferguson 1997: 3-4). Dette aktualiseres med teorier jeg velger som verktøy og benytter i forskningen på definisjonen og formidling av kvensk kultur og identitet. Sojas (1996) "thirdspace" forfekter en ny romlig og sosial erkjennelse av kultur og identitet som alternativ til tidligere essensialisering og sammenkoblingen av kultur og lokalitet.

Begrepet globalisering ble først brukt på 1960-tallet, men ble ikke et reelt forskningstema før 30 år senere. Frem til midten av 80-årene var globalisering knyttet til økonomiske teorier, men som følge av etablering av transnasjonale politiske styringsorgan og svekkelse av nasjonalstatenes makt, har dens politiske konsekvenser kommet i fokus med hovedvekt på endrede maktstrukturer. Gjennom et skifte i flyt og kontakt mellom mennesker, varer, og informasjon har globalisering ført med seg en ny geografi, og nye romlige strukturer. Verdensomspennende butikk- og restaurantkjeder som tilbyr lik markedsføring av like varer over hele kloden og skaper standardisering av materiell kultur og steder. Den nye geografien innebærer tetthet i tid og rom fordi man kan krysse kontinenter i løpet av få timer med fly, og kommunisere på samme distanse i løpet av sekunder via telefon og internett. Globalisering kan forstås ut fra tre konkurrerende diskurser; hyperglobalister, transformalister og skeptikere (Murray 2006). Hyperglobalistene ser på globalisering som et nytt fenomen med forankring i

en ny økonomisk situasjon. Transformalistene fremhever nasjonale overskridelser på det økonomiske feltet, kulturell hybridisering og transnasjonale politiske styringsorgan som karakteristiske trekk på de enkelte områdene. Sammen med skeptikerne mener transformalistene at globalisering er en del av en historisk prosess som har forårsaket en multidimensjonal endring på det politisk, økonomisk og kulturelle feltet, og kan forankres i den europeiske kolonialisme som berørte tilnærmet hele kloden mellom 1500 og 1700-tallet. Kolonialismen medførte institusjonalisering gjennom økonomiske og kulturelle systemer som dagens globalisering er forlengelse og vedlikehold av (Murray 2006: 33-37). Postkolonial teori har sin forankring i kolonialismen fordi den har vokst frem som kritikk av eurosentriske narrativer og modernitetens evolusjonistiske forklaringsmodeller. Narrativer og forklaringsmodeller det her vises til har opptrådt som legitimeringsgrunnlag for marginalisering og ekskludering av Orienten som vedheng til Vesten og Europa (Soja 1996: 139-140). Marshall McLuhan presenterte i 1964 begrepet ”global village”. Begrepet refererer til hvordan nye kommunikasjonsformer har medført en kompresjon og forminsking av tid og rom med den konsekvens at verden som helhet har fått et landsbypreg når det gjelder nærhet og oversikt. I boken *Understanding Media*, hevder han at elektronisk teknologi har gjort verden global og endret den tradisjonelle oppfatningen av rom og tid. Et vesentlig trekk ved globalisering er nettopp bevisstheten om den, og det globale fellesskapet som en ny måte å knytte sammen og tenke om kultur og verden på. McLuhan deler sosialhistorien inn i tre faser som har betydning for spørsmål om kultur, og strukturerer disse evolusjonistiske fasene ut fra kommunikasjonsvilkår; muntlig, skrift/bilde og elektronisk kommunikasjon (McLuhan 1964: 4-6).

Med hver fase fremtrer nye syn på romlige dimensjoner og egen lokalisering. Den første fasen innebærer muntlig kommunikasjon innenfor korte avstander og definerer kommunikasjon i før-moderne tid der fortellertradisjoner rådet og mennesker forflyttet seg over korte geografiske distanser i løpet av livet. Kultur og identitet var sterkt knyttet til sted, og forestillinger om egen lokalisering og romlige dimensjoner fremstår som avgrenset og kulturelt ensartede, sammenlignet med de aspekt moderne teknologi og bevisstheten om en global verden skaper i dag. Min problemstilling tar opp hvordan kvensk kultur fortsatt fremstilles stedbundet og essensialistisk med basis i skriftlige kilder. Dette danner en forestilling om kvenenes opprinnelse, og lokaliserer dem til elvedaler rundt Bottenvika, på vandring mot kystområder i Nord-Troms og Finnmark, der de nå er bosatt. Problemstillingen peker også mot globalisering og sammenpressing av tid og rom, som gir grunnlag for en ny

begrepsliggjøring av byer og steder, slik det vises til gjennom McLuhans ”global village”. (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.4.2.1, McLuhan 1964: 4-6).

Den andre fasen gir anledning til utveksling av kultur og ideer over lengre avstander, som maksimeres og intensiveres i den tredje fasen med elektronisk kommunikasjon. Økt migrasjon har ført til større kulturelt mangfold, og gjør at kultur ikke lengre kan knyttes like sterkt til sted som tidligere. Samtidig muliggjør teknologi og elektroniske kommunikasjonsformer opprettholdelse av forankring til eget hjemsted og ivaretagelse av tradisjoner og relasjoner på tvers av grenser og kontinent. Gjennom teknologiske nettverk komprimeres tid og rom slik at avstander ikke lengre er et praktisk problem for opprettholdelse av kulturelle tradisjoner og bevissthet. Bevissthet og synliggjøring av etnisk identitet kan ses på som en diskursiv logisk måte å uttrykke identitet på i en verden der standardisering og sammenligning er blitt så sentralt. Likheter og forskjeller skapes i ulike dimensjoner og retninger mellom det lokale og globale. Det globale har både lokalt opphav og lokale nedslagsfelt og legger grunnlag for begrepet globalisering (McLuhan 1964: 4-6). Kulturelle fenomen har lokale opphav, men fremstår som globale fordi ”time-space compression” (Harvey 1989: 285) og kloden som en felles arena frembringer globale dynamiske prosesser av kultur og identitet, som i møte med nye lokaliteter får nye dimensjoner. Dette skaper endrede vilkår for en ny sosialitet som også treffer kvensk kultur og gjør at dens lokale opphav på Nordkalotten nå får en ny dimensjon i et globalt nedslagsfelt. Globaliseringens konsekvenser for minoriteter er særrettigheter og anerkjennelse gjennom transnasjonale fora. Rettighetene oppmuntrer til erkjennelse av identitet og kultur innenfor marginale og hybride rom. På en annen side kan globalisering sies å føre med seg kulturell standardisering, men dette kan også hevdes å virke som drivkraft til erkjennelse av marginale, hybride posisjoner.

En diskusjon omkring identitetsbegrepet må ses i lys av den historie og praksis som har endret den essensielle forståelsen av folkegruppe og kultur. Modernitet og globalisering må ses på som de viktigste drivkreftene til dette synet, fordi det har ført til økt migrasjon og bruk av teknologi. Flere folkegrupper velger å bruke egne og forfedrenes historie, språk og kultur for å fremme kollektiv kulturell identitet og å synliggjøre sin eksistens. Konstituering av identitet handler om å benytte seg av disse ressursene i prosessen for ”å bli” fremfor ”å være”. Identitet skapes fra innsiden, ikke av ytre representasjoner, og like mye av ideen om tradisjoner som av tradisjoner i seg selv. Tradisjoner opptrer dermed ikke som en evig gjentakelse, men som en transformert utgave av det samme fenomen. Identitet frembringes innenfor diskurser av

historisk kontekst og politisk makt. Fordi identitet dannes gjennom forskjellighet og i relasjon til ”de andre”, er de i større grad et tegn på kulturell variasjon enn konformitet i et samfunn. Stuart Hall (2000) bruker identitetsbegrepet til å beskrive krysningspunktet mellom to krefter. På den ene siden styres identitet av ytre diskurser og praksis, på den andre siden av prosesser som skaper vår subjektivitet (Hall 2000: 4-6). Sojas thirdspace må ses som et lignende krysningspunkt (Soja 1996: 31). Identitet vil i et thirdspaceperspektiv fremstå som hverdagslivets sosiale praksis og ”å bli” gjennom globaliseringens konstante nærvær og nye medier som kontinuerlig stimulerer prosessen.

3.2 Alternativer til essensialisme

”Thirdspace” er det sosiale rommet der hverdagen og den sosiale praksis skjer, og viser til steder der forskjeller møtes og til oppløsning av kjente, etablerte kategorier, og dermed dannelse av nye. I følge Soja kan ”thirdspace” beskrives som: *”a purposefully tentative and flexible term that attempts to capture what is actually a constant shifting and changing milieu of ideas, events, appearances, and meanings”* (Soja 1996: 2). Den romlige dimensjonen og de sosiale konsekvensene har aldri tidligere i historien hatt større praktisk og politisk relevans både lokalt og globalt enn den har nå med daglig bruk av nye elektroniske medier. Sosiale medier på internett kan gis status som et ”thirdspace” der forskjeller kommer sammen og der tradisjonelle kategorier om tid og rom dekonstrueres og ”tentativt” rekonstrueres i forhold til en ny sosialitet. Dermed blir alle en del av den sosiale konstruksjonen av den omsluttende romligheten. Den praktiske og teoretiske forståelsen av et thirdspaceperspektiv trues av tradisjons- og historietunge diskurser som hindrer grundige analyser av samfunnet. Sammenfletting av historien, det sosiale og det spatiale fører til at alle tre dimensjoner påvirker hverandre og at det reflekteres annerledes om de enkelte fragmentene. Thirdspace er derfor en tverrdisiplinær teoretisk arena med rot i et radikalt postmoderne perspektiv. Den postmoderne epistemologi kritiserer modernitetens totalitære diskurser som har dannet grenser for ekskludering og marginalisering gjennom Vestens metafortellinger, vitenskapsideal og kunnskapsproduksjon. Kritikken reiser et krav om dekonstruksjon for å finne frem til det den moderne vitendiskursen har ekskludert fra sine systemer og prinsipper om ordening og hierarkisering. Dette inkluderer kritikk av modernitetens fremskrittstro og den lineære historieforståelsen. I stedet må tid-rom kategorien ses på som serier av brudd og parallellitet (Soja 1996: 2-3).

Doreen Masseys bok *For space* fra 2005 fremmer også en alternativ tilnærming til spatialitet og gir noen grunnleggende innfallsvinkler til tenking om forholdet mellom det spatiale, temporale og sosiale: Rom må anerkjennes som et produkt av interaksjon på alle nivå fra det omfangsrike globale til det intime lokale. Spatialitet må ses på som en sfære av samtidig pluralitet med heterogene egenskaper, og må aksepteres som en konstant og kontinuerlig endringsprosess. Rom som produkt av interaksjon viser en anti-essensiell forståelse av spatialitet. Enheter, i betydningen identiteter, steder, nasjoner osv., konstitueres gjennom innbyrdes forhold og i relasjon til rommet i opptrer i. Både rommet og enhetene er konstituerende for hverandre. Innenfor et syn på rom som produkt av interaksjon ligger en anti-essensiell forståelse av enhet og identitet som også gir utslag i politisk virksomhet. At dette synet gir utslag i politikk viser nettopp denne sammenhengen mellom spatialitet og det sosiale som konstituerende for hverandre, og at rom ikke eksisterer i forkant av identiteter og enheter og deres innbyrdes forhold. Ved å se på spatialitet som en sfære av samtidig mangfold med ulike egenskaper fremmes et syn på sameksisterende heterogenitet (Massey 2005: 9-10).

Kritikk av eurosentrisme har også gitt utslag i politisk diskurs der forskjellighet og kulturelt mangfold har blitt vektlagt som sentrale politiske termer i beskrivelser av samfunnet. Politisk anerkjennelse av kulturelt mangfold avhenger av anerkjennelse av spatialitet, og gjennom spatialisering av samfunnsteori og politisk tenking åpnes det for en bredere forståelse og anerkjennelse av marginaliserte historier. Forestillinger om rom som prosessuelle systemer kan settes i sammenheng med politiske standpunkt om framtidig åpenhet og mangfold som skal gjør opp for modernitetens ensartede og eurosentriske fortellinger og ekskludering av annerledeshet. Rom innehar dynamiske egenskaper og er i kontinuerlig endring. Det spatiale må ses på som midlertidig produkt av samhandling og dermed som "relations-between", ikke lukkede eller ferdige presentasjoner (Massey 2005: 9-10). Ved å se formidling og institusjonell definisjon av kvensk kultur fra Masseys tilnærming til spatialitet må kvensk kultur anerkjennes som både lokal og global og i interaksjonelle rom, samt i konstant endring. Kvensk kultur konstitueres i relasjon til rommet den opptrer i, altså innenfor en global diskurs og som hybrid mellom for eksempel norsk, samisk og finsk, men også andre kategorier i et globalt felt. Ved å gi en essensialistisk fremstilling av kvensk kultur lukkes den til en ferdig representasjon av noe fortidig, fremfor å gis hybride egenskaper og opptre som "relations-between".

Edward Soja (1996) viser i sin bok *Thirdspace. Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places* til Homi Bhabha og bell hooks som viderefører postmoderne teori ved å fremme post-kolonial teori og de marginalisertes rolle. Modernitetens evolusjonistiske forklaringsmodeller har gitt Orienten rollen som et vedheng til Europa, som fremstår som skaper av historie og utvikling. Ved å opprettholde disse prinsippene legitimeres kolonialiseringen. Det moderne prosjekt og den eurosentrisk historismens manglende evne til å håndtere forskjeller uten å fremstille det i et temporært utviklingshierarki med Europa på toppen, har gitt Orienten en marginal rolle. Det marginale gir utgangspunkt for en alternativ tilnærming til det spatiale som både Homi Bhabha og bell hooks beskriver. Periferien blir et område der de ekskluderte kommer sammen og lokaliseres i et tredje rom av hybride representasjoner. Hybriditet konstitueres gjennom andre forutsetninger i sentrum - periferi relasjonen fordi de skapes utover normene fra sentrum (Soja 1996: 139-140).

Homi Bhabha (1994) fremmer en ny forståelse av identitetsdannelse som eksemplet på hybriditet; som et resultat av svekkelsen av kjønns- og klassebegrepene i den postmoderne tenkingen har det fremtrådt en bevissthet om subjektets sammensatte identitet av rase, kjønn, generasjon, lokasjon og seksualitet. Den komplekse sammenblanding av identiteter krever nye former for definisjon av samfunnet som helhet. Det åpnes for forhandling og reforhandling av identitet fordi man ser forbi de grunnleggende fortellinger og prosesser som har skapt kulturelle forskjeller. Bhabha beskriver disse nye rommene som "in between spaces" eller som et tredje rom, som utgjør et landskap av rike strategier for individualitet. I disse rommene overlappes og forflyttes intersubjektive og kollektive erfaringer av kulturelle verdier, felles interesser og særtrekk. Det er ikke snakk om to posisjoner som forenes i dette tredje rommet, men et rom der det marginale, ekskluderte og "de andre" kan tre frem som hybrider og utfordre de diskurser og historier som har skapt dem (Bhabha 1994: 2-3). Ved å se kvensk kultur i denne sammenheng dannes og omdannes kvensk kultur i en marginal rolle gitt ut fra den nasjonale diskurs; gjennom flere tiår har assimilasjonstiltak og fornorskning presset kvensk kultur inn i en marginal posisjon i relasjon til en sentral norsk kultur. Skiftet til global diskurs har ført med seg etnisk mobilisering og internasjonal anerkjennelse av minoriteter. Den globale diskurs pluralistiske holdninger til kulturell diversitet har gitt samer status som urfolk og plassering i et sentrum av minoriteter i Norge, mens kvenene har færre særrettigheter i rollen som nasjonal minoritet. Kvensk kultur og identitet kan dermed ses som konstituert i marginal posisjon innenfor både nasjonal og global diskurs.

Ved å bruke Bhabhas teori, kan kvensk kultur og identitet tre fram som hybrid og utfordre essensialisme og den tradisjonelle definisjonen av kvensk kultur som forskjellig fra samisk og norsk. I *Thirdspace. Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places* (Soja 1996) beskrives Homi Bhabhas tredje rom som "productive space", og skiller det tydelig fra forestillinger om multikulturalisme og kulturelt mangfold, som han knytter til eurosentrisk universalisering og historisme. Bhabha mener multikulturalisme beskriver en prosess der man søker å kontrollere kulturelt mangfold innfor den dominante kulturs nåde gjennom konstruksjon av et kulturelt mangfoldig samfunn. Som et argument mot oppdemming og kontroll over kulturell forskjellighet introduserer Bhabha hybridbegrepet på en ny måte og fester det til "thirdspace" og "thirthing-as-Othering", og tilslutter seg bell hooks utfordring av det hegemoniske og sentrale gjennom marginalitet i det tredje rom (Soja 1996: 139-140).

bell hooks (2000) fremholder i sin egen tekst *Choosing the margin as a Space of Radical Openness* at det marginale rom ikke er et sted for fornektelse og frarøvet identitet, men et sted for muligheter og motstandskraft mot et hegemonisk sentrum. Marginalitet fremmer valgmuligheter og alternative perspektiver som gir næring til begjæret etter å holde fast ved sin posisjon. Å velge en marginal posisjon er å velge en alternativ diskursiv posisjon. Gjennom utvidelser og tilpasning blir rollen som marginal et kritisk vendepunkt i konstruksjonen av kontra-hegemoniske og underordnede identiteter. Identitet, sted og objekter som ekskluderes av en hegemonisk makt, tilkjennegis i marginale rom, og det legges grunnlag for alternativ identitetsproduksjon. hooks beskriver det som "a part of it all, but outside the main body" (hooks 2000: 206). hooks beveger seg forbi diskusjoner om rase, kjønn og klasse, og inn i et rom av mangfold der annerledeshet og forskjeller møtes til reforhandling av kultur og identitet. Hun åpner opp dette tredje rommet; thirdspace, fylt av muligheter for nye strategier, som er både radikalt og bevisst spatialt. Den bevisste spatialisering involverer mer enn innpakking i tekst og metaforer. Det er en vesentlig vending som kontekstualiserer en ny kulturell strategi og fremmer en begrepsmessig endring av konkurrerende fragmenter i samfunnet. Som et første steg på vei til rollen som marginal og til "thirdspace", er kategorisk underordnet identitet nødvendig, men i hooks` teori om konstruksjon av radikal farget subjektivitet passerer hun konflikten med hvit rasisme og vandrer inn i et nytt terreng; et rom av radikal åpenhet (Soja 1996: 96-98).

I Edward Sojas (1996) bok *Thirdspace. Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places* spør hooks "Who can we be and still be black?" (Soja 1996: 97), og fremmer dermed

at assimilasjon og rollen som opprører og eksotisk ikke er den eneste muligheten som eksisterer. I stedet velger hun det risikable "thirdspace" som er både sentral og marginal, motsetningsfylt og tvetydig, men også pakket med muligheter. Prosessen fram til et marginalet ståsted medfører rekonseptualisering og dekonstruksjon av både det marginale og det sentrale. I omstruktureringen fremtrer nye resentrerte grenseområder; rom for perspektiv og handling, dannet av og under variasjon. hooks påpeker viktigheten av å se forskjellen mellom en marginalisert rolle påtvunget av en hegemonisk maktstruktur, og den bevisste selvvalgte rollen i en åpen og potensial lokasjon (Soja 1996: 96-98). Jeg vil bruke thirdspaceepistemologi som inngang til spørsmål om definisjon av kvensk identitet og kultur, og overfører bell hooks spørsmål til dette feltet: "Hvem kan vi være og fortsatt være kvener?"

Institusjonenes offentlige formidling er styrt av politiske retningslinjer og diskursivt konstruert historie av kvensk kultur og identitet innenfor en nasjonal diskurs. Institusjonene innehar en definisjonsmakt som tilsynelatende legger føringer for kvenkulturens særtrekk og innhold. I et thirdspaceperspektiv vil den faktisk opplevde hverdagen til de som kaller seg kvener, være kvensk kultur. Kultur er det som kommer til uttrykk gjennom konstituering av identitet i dagliglivet. Det er derfor ikke institusjonene som bestemmer og definerer kvensk kultur og identitet, men et "everyday kvenlife" som utspiller seg hos de som velger kvensk som en del av sin selvdefinisjon. Å velge en marginal posisjon er å velge en alternativ diskursiv posisjon. På denne måten kan kvensk kultur og identitet fremtre i en kvensk diskurs der rollen som marginal og perifer, tilsidesatt av norsk og samisk, kan bli et kritisk vendepunkt med grunnlag for alternativ identitetsproduksjon. Dette vil jeg relatere til Kari Storaas (Storaas 2007: 170) påstand om at det fremstilles en ensartet lidelseshistorie om overgrep og streng fornorsking av kvener, uten at det tas hensyn til og fremheves at kvenene så på det norske språket som en sosiokulturell ressurs, og at kvensk identitet og kultur også konstitueres i relasjon til dette. Rollen som marginalisert gir det kvenske valgmuligheter og perspektiver til en alternativ diskursiv plassering der forskjellige steder og tider kommer sammen, både på innsiden og utsiden av noe større.

Denne tilnærmingen bidrar til å se kvensk kultur på en ny måte. Thirdspaceepistemologi svekker det museale gjennom å være et alternativt romlig nivå å se kvensk kultur og identitet fra. Ved å se internett som en sentral premissgiver for konstituering av kultur og identitet kan man se at begrepene endrer karakter og krever nye forståelsesrammer. Internett kan eksemplifisere et "thirdspace" fordi det inkluderer både "first-" og "secondspace" (Soja 1996:

6). "Firstspace" karakteriseres som gjenstander og objekter, men også den kroppslige erkjennelsen av å være kven fordi erfaringer gjøres med individets kropp. "Secondspace" er holdninger og politiske ideologier, mentale fortolkninger og symboler som diskursivt konstrueres. På internett forenes disse to i et "thirdspace" (Soja 1996) der tider og steder forskjellighet kommer sammen til en tentativ rekonstruksjon av de kjente kategoriene. Individene produserer selv de kontekstuelle omgivelser og premisser for konstituering av kultur og identitet, og svekker dermed den museale forståelsen av begrepene og forståelsen av kvensk kultur som essensiell. Uttrykk på internett utgjør i så måte hverdagsliv og sosial praksis, og fordrer at nettstedet må ses på som sosialitet der det personlige uttrykkes, og aktualiserer nødvendigheten av et konstruktivistisk syn på identitet og kultur. Individet produserer og reproducerer selv sin kvenske kultur og identitet gjennom deltakelse i kommunikasjonsfellesskap som Facebook, Twitter og MSN, samt andre sosiale medier.

Gjennom denne oppgaven søker jeg å avdekke et tredje rom der det åpnes for alternativ identitetsproduksjon og definisjon av kvensk kultur innefor en ny romlig forståelse. Bruk av elektroniske og sosiale medier gir denne romlige dimensjonen relevans gjennom de sosiale konsekvenser internett har. Internett sprer uttrykk for identitet og kultur over hele kloden i løpet av sekunder. Disse sosiale konsekvensene endrer begrepsliggjøringen av kultur og identitet fordi individets deltakelse og uttrykk har globalt nedslagsfelt. Det må derfor åpnes for å se kvensk kultur som en del av en større, global og hybrid kultur som uttrykkes og påvirkes av teknologi. Doreen Massey (2005) hevder man må se rom som produkt av interaksjon og samhandling. Jeg vil sette dette i sammenheng med hvordan kvensk kultur kan ses på som et produkt av interaksjon på internett. Sammenhengen mellom spatialitet og det sosiale som konstituerende for hverandre vises gjennom nettopp bruk av internett og sosiale medier. Individets uttrykk møtes og viser at internett er et sted der det spatiale og sosiale kommer sammen (Massey 2005: 9-10).

Det kan hevdes at sosiale medier på internett er steder der den museale diskurs ikke når frem, og at institusjonenes rammer for kultur derfor ikke gjelder her. Individene konstituerer egne rom, og man kan derfra si at rommet fremstår som periferi der de ekskluderte kommer sammen til det Bhabha kaller hybride representasjoner (Soja 1996: 139-140). Dette perifere rommet kan anses som et "productive space" eller et tredje rom, der individer produserer identitet uavhengig av lokalitet som en kategorisk begrensning for kultur, samt den museale diskurs definisjon av kulturelle egenskaper. Den komplekse blandingen av hybride

representasjoner krever en ny definisjon av fellesskapet som helhet. bell hooks (Soja 1996: 96-98) hevder at prosessen frem til et marginalt ståsted krever rekonstruksjon av både det sentrale og det marginale for at rollen skal kunne sies å være selvvalgt. Ved deltagelse i sosiale medier som et alternativ til den museale fremstillingen av kvensk kultur, danner kvener egne premisser for sin kultur. Identitet kan ut fra dette ikke ses på som essensielt, slik den museale diskurs kan hevdes å gjøre. Det bør åpnes for å se internett som et vesentlig og svært viktig rom for konstruksjon og rekonstruksjon av kvensk identitet, der ser man forbi de premissgivende narrativer og prosesser som har skapt kulturelle forskjeller innenfor den nasjonale diskurs.

KAPITTEL 4: METODISK TILNÆRMING

4.1 Kvalitativ metode

Denne oppgavens målsetting er å analysere hvorfor kvenske kulturinstitusjoner fortsatt formidler et essensialistisk og tradisjonelt syn på identitet og kulturarv. Dette til tross for at den globale diskurs utfordrer en slik essensialistisk og historietung diskurs. Jeg har valgt et kvalitativt orientert metodegrunnlag i denne studien fordi jeg søker å avdekke karakter- og innholdsmessige egenskaper ved et sosialt fenomen. Kvalitative metoder omfatter i sammenheng med dette studiet analyse av data innsamlet gjennom intervju, samt analyse av tekster som omhandler kvenenes historie, Stortingsmeldinger og tekstmateriale fra institusjoner som formidler kvensk kultur. Samlet sett utgjør dette prosjektets empiriske materiale. Til sammenligning søker kvantitative metoder å avdekke utbredelse av kategoriserte fenomener i samfunnet (Aase og Fossåskaret 2007: 11-13). De funn jeg gjør, settes i sammenheng med hvordan begrepsliggjøring av kultur og identitet er diskursivt konstruert, og hvordan dette påvirker materiell, mental og hverdagslig erkjennelse av kvensk identitet og kultur.

Utvalget av kulturinstitusjoner er gjort på bakgrunn av hvilke tiltak som er statlig støttet og nevnt i *Stortingsmelding nr. 15 2000-2001. Nasjonale minoriteter i Norge – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar*. Jeg har intervjuet sentrale personer ved hver enkelt institusjon. Det vil i denne sammenheng si ledere og formidlere. I tillegg har jeg intervjuet lederen av Kvensk Ungdomsnettverk, som er en underorganisasjon av Norske Kveners Forbund (www.kvener.no 23.5.2009). På bakgrunn av sine stillinger i den offentlige formidlingen av kvensk kultur, er disse navngitt i oppgaven. Jeg har i tillegg intervjuet ei 26 år gammel kvensk jente bosatt i India. Hun er valgt som informant på bakgrunn av sin aktivitet på internett, der hun produserer og reproducerer sin kvenske identitet gjennom sin personlige blogg "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein" (<http://kven-knutsdottir.blogspot.com/> 8.9.2009), og sin deltakelse i det sosiale mediet Facebook. Jeg mener at analyse av yngre generasjoners bruk av sosiale og globalt orienterte medier er spesielt relevant i sammenheng med min problemstilling. Internett er en sentral premissgiver for kultur og identitet, og fordrer derfor nye betingelser for en sosialkonstruktivistisk tilnærming til begrepene. Identitet og kultur knyttes i alle tilfeller til geografi, noe som

aktualiserer viktighetene av en romlig tilnærming. Også internett og globalisering har en geografi, men i form av et rom der forskjelligheter kommer sammen. Individene som uttrykker seg i sosiale medier har en lokalitet som gjennom teknologi har global utstrekning i rommet av forskjellighet og hybridisering. Det kan hevdes at de tradisjonelle metodene ikke evner å fange opp dette romlige aspektet av kultur og identitet, men at man gjennom en thirdspaceepistemologisk tilnærming kan vise til de historiske skiftene som begrepsliggjøring av kultur og identitet har gjennomgått, og se de fra et alternativt romlig og sosialt nivå. Jeg skal i fortsettelsen av dette kapitlet å gjøre rede for tre metodiske innganger som jeg har benyttet i denne oppgaven; Sojas (1996) thirdspaceepistemologi, diskursanalyse og intervju.

4.2 Epistemologisk inngang

Sojas (1996) thirdspaceepistemologiske inngang er vesentlig for fremgangsmåten jeg har valgt i mine undersøkelser av kvenske kulturinstitusjoners formidling av identitet og kulturarv. Hans prinsipper er strukturerende for oppgaven som helhet, inkludert metoden. Jeg skal i det følgende redegjøre for denne epistemologiske tilnærminga, som også fører an to supplerende innganger; diskursanalyse og intervju. Grunnprinsippene i Sojas thirdspaceepistemologiske inngang utfordrer modernitetens prinsipper som legitimerer egne metoder for frembringelse av sann kunnskap. Disse metodene kjennetegnes av å ha en differensierende makt fordi de underbygger og opprettholder et skille mellom falsk og sann viten innenfor en etablert og ofte totalitær diskurs (Schaaning 2000: 9-15). Gjennom å oppfordre til å tenke annerledes om sosial spatialitet utfordres disse metodene og fremstiller krav om dekonstruksjon av tidligere dominerende vitendiskurser og deres metafortellinger.

På bakgrunn av Sojas (1996) epistemologi har jeg satt opp kriterier for de tre spatiale nivåene for å kunne plassere undersøkelsens funn innenfor en eller flere av disse tre former for spatialitet, og for å kunne se hvordan det sosiale vandrer mellom dem (Soja 1996).

Firstspaceepistemologi omfatter de materielle, håndgripelige og romlige former som kan observeres og kartlegges i den fysiske verden (Soja 1996: 6). Firstspace refererer til den materielle erkjennelsen av kvensk kultur. Sett i relasjon til det feltet denne oppgaven behandler, består firstspace av landskap, objekter og gjenstander som innenfor en museal og historieorientert diskurs fremstilles som det kvenske. De blir i så måte fysiske bevis på en kvensk kultur og identitet. Denne beskrivelsen utgjør grunnlaget for kriterier for "firstspace". Kriteriene for "firstspace" viser til et essensialistisk kultursyn der objekter kategoriseres for å

kunne generalisere en kulturs særegenhet i kraft av seg selv og i distinksjon til andre. I så måte kan ulike kulturer sammenlignes og skilles ut fra ulikhet i materialitet og spredning i tid og rom.

Secondspaceepistemologi omfatter det diskursivt konstruerte og de mentale fortolkninger som knytter seg til den materielle fysiske verden (Soja 1996: 6). Den kvenske kulturen kan ses som representasjoner skapt av styrende og konkurrerende diskurser. Det er altså diskursene som styrer de tenkte forholdene og hvilken kunnskap som er gyldig og legitim innenfor en kvensk verden, og som til enhver tid definerer det kvenske. Dette omfatter betydningen som legges i begreper, symboler, samt fortolkninger av noe som kvensk. Både institusjoner og enkeltindivider, forskning og politikk benytter dette i sin forståelse og erkjennelse av kvensk kultur og identitet. Secondspaceepistemologi analyserer forholdet mellom en materiell virkelighet, og en mental fortolket verden, der de mentale fortolkningene gir det materielle mening. Intervjuobjektene mine representerer ulike diskursive felt og deres svar gir meg grunnlag for å vise at det finnes flere konkurrerende diskurser innenfor feltet av kvensk kultur og identitet. Jeg bruker derfor diskursanalyse for å få kunnskap om de diskurser som styrer tenking om kvensk kultur og identitet, og vil gi en nærmere beskrivelse av hvordan diskursanalyse forstås og brukes i kapittel 4.3.

Konkurrerende diskurser definerer hvilken kunnskap som er legitim. Kunnskap vil alltid være mer enn den fysiske og materielle verden, og de mentale representasjonene av disse. Thirdspaceepistemologi tar utgangspunkt i hverdagsliv og viser til oppløsning av kjente kategorier gjennom tentativ rekonstruksjon av first- og secondspaceepistemologi (Soja 1996: 2). "Thirdspace" viser til et "både-og og også"-romlig perspektiv som en forlengelse av "first-" og "secondspace" fordi det beskriver møtet mellom det materielle og det mentale slik det oppleves gjennom sosial praksis. Sosial praksis vil dermed stå som et koordinerende og konfronterende tredjepunkt som danner grunnlag for en forsøksvis rekonstruksjon av noe nytt og annerledes som både er likt og forskjellig (Soja 1996: 31). Kvensk kultur og identitet konstitueres gjennom dagliglivets produksjon og reproduksjon. "Thirdspace" viser til at det alltid eksisterer konkurrerende diskurser i et felt og at kunnskap dannes i møte mellom diskursene. Det kan hevdes at kvensk kultur defineres av institusjonene innenfor en nasjonal diskurs, mens den faktisk opplevde kvenske kultur og identitet konstitueres av en global diskurs preget av globalisering, "time-space compression" og en ny forståelse av kultur og identitet fra et nytt romlig nivå (Harvey 1989: 285, Soja 1996: 31). Med dette menes at

kvensk kultur må ses på som sosial praksis og dagligliv, og at diskurser innenfor feltet danner kunnskap og premisser for erkjennelse av kvensk identitet. Disse premissene er ulike innenfor en nasjonal og en global diskurs, men med en thirdspaceepistemologisk tilnærming gis alternativer til å se konkurrerende diskurser som konstituerende for hverandre og erkjennelse av og kunnskap om kvensk kultur og identitet.

4.3 Diskursanalyse

I Jørgensen og Phillips bok *Diskursanalyse som teori og metode* fra 2008 vises det til Michel Foucaults utvikling av begreper og teori for diskursanalyse gjennom interessen for ”arkeologisk” avdekking av regler for aksept av utsagn som meningsfulle og sanne i en bestemt historisk epoke. Han definerer diskurs som en gruppe ytringer som er gyldige innenfor grenser av gitte betingelser. Innenfor diskurser dannes og omdannes subjekter, og de kan dermed ses på som medium som sine konstituerende diskurser (Jørgensen og Phillips 2008: 21-22). Man kan se på diskurser som mønstre som strukturerer språket, og dermed former en bestemt måte å snakke om og forstå verden på. Diskursanalyse er følgelig en analyse av disse mønstre. Vivien Burr karakteriserer, i samme bok, fire premisser for diskursanalytiske tilganger; kritisk innstilling til selvfølgelig viten, historisk og kulturell særegenhet, sammenheng mellom viten og sosiale prosesser, samt sammenheng mellom viten og sosial handling (Jørgensen og Phillips 2008: 13-14). Disse fire premissene viser til Sojas secondspaceepistemologi. Diskursanalyse aktualiseres gjennom påstanden om at kunnskap om kvensk kultur baseres på en selvfølgelig viten og en essensialistisk beskrivelse av kvensk kultur skapt innenfor en nasjonal diskurs. Denne kunnskapen må settes i sammenheng med den kvenske kulturens historiske og sosiale kontekst, og ses på som premissleverandør for sosial handling innenfor en secondspaceepistemologisk tilnærming.

Jørgensen og Phillips (2008) viser også til Chantal Mouffe og Ernesto Laclau som står for en diskursteoretisk inngang som tar utgangspunkt i diskursiv kamp. Det vil si at ulike diskurser representerer ulike måter å snakke om og forstå den sosiale verden på, og kjemper mot hverandre for å låse språkets betydning innenfor sin måte (Jørgensen og Phillips 2008: 15). Dette viser til hvordan ulike stemmer konkurrerer med hverandre for å definere det kvenske. I så måte vil intervjuene fra dette prosjektet og materiale fra min bacheloroppgave (Jakobsen 2007) vise om det eksisterer diskursiv kamp mellom ulike institusjoner og generasjoner om å låse definisjonen av kvensk kultur og identitet innenfor de kjempende diskursers egne

skillelinjer. Også dette synet refererer til et secondspaceepistemologisk ståsted, der man ser ideologi og mentale fortolkninger som sentrale for forståelsen av verden. I *Diskursanalyse som teori og metode* (Jørgensen og Phillips 2008) vises det til at Norman Fairclough kritiske diskursanalyse fremmer hvordan ulike diskurser påvirker hverandre og endrer den enkelte diskurs og dermed også den sosiale og kulturelle omverden (Jørgensen og Phillips 2008: 15). Med dette perspektivet tar man utgangspunkt i at diskurser ikke bare konkurrerer, men også påvirker og endrer hverandre og den sosiale verden. Dette viser til Sojas (1996) thirdspaceepistemologi fordi det anerkjenner aspekter ved den sosiale og kulturelle praksis som påvirket av konkurrerende diskurser.

Samlet sett kan man si at vi ved hjelp av språket skaper representasjoner av virkeligheten, som både gjenspeiler en eksisterende virkelighet og skaper den gjennom at den fysiske verden tilskrives mening. Språket blir dermed en maskin som konstituerer den sosiale verden, sosiale identiteter og sosiale relasjoner (Jørgensen og Phillips 2008:17). Sojas (1996) secondspaceepistemologi representerer det diskursivt konstruerte og mentalt fortolkede. Ved å se kvensk kultur og identitet i relasjon til dette ønsker mitt prosjekt avdekke hvordan kunnskap om det kvenske anerkjennes som sann eller ugyldig innenfor diskurser om feltet. Når Ruija kvenmuseum etterlyser uttrykk for kvensk ungdomskultur på internettsiden ”Unge kvener” (<http://ungekvener.wordpress.com/> 23.5.2009), og opplever manglende respons fra nettopp unge kvener, er det relevant å se på slike utsagn som et resultat av konkurrerende eller forskjellige diskurser. Museet definerer kvensk kultur, mens det kan hevdes at kvenske ungdommer definerer egen identitet ut fra andre kriterier enn de museet angir som det ”kvenske” gjennom utstillinger og formidlingstiltak som kan hevdes å skapes innenfor firstspaceepistemologi (<http://museumsnett.no/vadsomuseet/> 23.5.2009).

Dette viser hvordan definisjonsmakt forflytter seg i et felt av konkurrerende diskurser, og at identitet kan hevdes vanskelig å institusjonalisere innenfor en tradisjonell museal diskurs. Dette kan skyldes at det er et stort sprang mellom diskursivt konstruert og faktisk opplevd kvensk kultur og identitet. Ved å se på hvordan kvensk ungdom faktisk opplever og konstituerer sin kultur og identitet ønsker jeg å avdekke hva som er gyldig kunnskap om begrepsliggjøringen av det kvenske. Kvensk kultur og identitet kan ikke bare forstås på bakgrunn av det fysiske landskap, gjenstander og objekter, eller mentale representasjoner gjennom definisjon av en forventet ”kvensk” adferd, men må ses på som et opplevd rom der dagliglivet konstitueres. Med utgangspunkt i disse epistemologiske inngangene ser man at det

nødvendigvis ikke er en sammenheng mellom det reelle og det imaginære. Kvensk kultur påvirkes av hvem som definerer og legitimerer kunnskap om det, men gjennom ”thirdspace” avdekkes det at det kan være en idealisert verden.

4.3.1 Metodens aktualitet for oppgaven

Jeg ønsker å bruke aspekt ved diskursanalyse for å studere hvordan diskurser styrer begrepsforståelsen av kvensk kultur og identitet, og hvordan diskursene kan konkurrere med hverandre. Fordi det i dag pågår etnisk mobilisering blant kvenene, og norske myndigheter gir økonomisk støtte til oppbygging av institusjoner for formidling av kvensk språk og kultur, er det aktuelt å se på hvordan forestillinger om kvensk kultur og identitet er produkt av historiske og politiske aspekt innenfor den nasjonale diskurs. Dette er det gjort rede for i kapittel 2. Diskursanalyse kan brukes som metode i avdekking av hvordan kvenene er fremstilt som folkegruppe, deres historie og tilknytning til Norge, hvordan politiske tiltak initieres og utføres, og hvordan dette styrer diskurser om kvenene.

4.3.2 Metodisk refleksjon

Den diskursanalytiske tilnærmingen har som utgangspunkt at nettopp diskursene i seg selv er gjenstand for analyse. Det letes altså ikke etter å avdekke sannhet bak diskursene, men å se på hvordan diskurser styrer oppfattelsen av noe som sant eller usant ved å avdekke de språklige mønstre som er til stede i et felt. Som forsker kan en selv inngå som en del av kulturen og diskursene, og risikerer derfor å overse aspekt man ønskelig vil avdekke fordi de inngår i de diskurser forskeren styres av. I denne sammenheng setter Jørgensen og Phillips (2008) opp et dilemma for sosialkonstruktivistisk tilgang til et felt: Kan forskersubjektet produsere ”sannhet” hvis det aksepteres at subjekter konstitueres av en virkelighet som er sosialt skapt og sannheter som er diskursivt konstruert? Kan det argumenteres for at ens egen representasjon av verden er bedre enn andres? (Jørgensen og Phillips 2008: 31-32) Min kvenske bakgrunn er av betydning for valg av kvensk kultur som eksempel i denne oppgaven. Jeg søker å se kvensk identitet som diskursivt skapt, og i tillegg aktualisere nødvendigheten av å se den kvenske kulturen fra et nytt romlig nivå. Jeg inngår i en diskurs om det kvenske og kan dermed stå i fare for å overse diskursivt styrte sannheter i min egen forskning fordi jeg ikke har tilstrekkelig analytisk distanse til materialet. Samtidig vil personlig nærhet til feltet gi meg implisitt kunnskap og tilgang. Nærheten kan hevdes å styrke prosjektet fordi jeg har personlige erfaringer med en forestilling om kvensk kultur som kan anses å være fremmet

innenfor en diskurs av både kvenske og nasjonalstatlige kanaler. Med dette menes institusjoner og forskning som gir kvensk kultur og identitet temporalitet og essens gjennom narrativ om kvenene.

4.4 Intervju

Individuelle intervju antas å være den vanligste datainnsamlingsmetoden innefor kvalitative undersøkelser. Gruppeintervju, som brukes sjeldnere, involverer flere respondenter i ett og samme intervju. Begge metodene for datainnsamling kan utføres med varierende grad av struktur og åpenhet. Et individuelt, åpent intervju egner seg når relativt få enheter skal undersøkes, og vi er interessert i hva det enkelte individ mener om et tema, og hvilken mening og fortolkning som ligger i et fenomen (Jacobsen 2005: 142-144). I dette prosjektet gjelder det den enkelte institusjons formidling av et budskap om kvensk kultur, samt enkeltindividers oppfattelse av dette. Intervju kan foretas ansikt til ansikt, over telefon eller via internett. Valg av medier og lokalitet i en intervjusituasjon kan avhenge av intervjuets tema, sensitivitet og behov for personvern, økonomiske kostnader og geografiske avstander.

4.4.1 Metodens aktualitet for oppgaven

Jeg vil intervju personer ved institusjoner som formidler kvensk kultur for å få forståelse av hvordan de forholder seg begrepsliggjøring av kultur og identitet. Intervjuene er nødvendige for å kunne avdekke ulike diskursive innfallvinkler og presentere kunnskap som eksiterer om kvenske kultur og identitet på en mer helhetlig måte en om jeg bare gjennomgikk skriftlig materiale fra den enkelte institusjon. Intervjuobjektene er: Cecilie Johansen; formidler ved Vadsø Museum - Ruija Kvenmuseum, Silja Skjellnes-Matilla; leder ved Kvensk Institutt i Børselev, Johanne Sommerseter; tidligere prosjektleder og Lisa Vangen; nåværende prosjektleder ved Halti Kvenkultursenter IKS i Nordreisa, Katriina Pedersen; leder for Kvensk Ungdomsnettverk. For å kunne utdype min teoretiske plattform i denne oppgaven og aktualisere Sojas (1996) "thirdspace", globalisering og element av "time-space compression" (Harvey 1989: 285), samt belyse flere diskursive innfallsvinker til identitet og kultur, vil jeg også intervju ei kvensk jente som for tiden er bosatt i India. Denne informanten er valgt på bakgrunn av bruk av sosiale medier der hun produserer og reproducerer sin identitet. Intervjuet vil foregå ved hjelp av chattekanalen MSN på internett mellom Norge og India. Dette metodiske grepet knytter seg til den teoretiske tilnærmingen min og viser hvordan sosiale medier og teknologi åpner for kommunikasjonsfellesskap der det dannes nye

forutsetninger for identitet og kultur, og aktualiserer hvordan den tradisjonelt temporære problematiseringen av identitet og kultur trenger anskuelse fra et romlig nivå. Jeg vil, i tillegg til intervjuene gjort i forbindelse med dette prosjektet, vise til datamateriale fra min bacheloroppgave. Materialet kan gis ny aktualitet gjennom bruk av andre epistemologiske innganger enn det som ble brukt i bacheloroppgaven. Dette kan bidra til en fyldigere analyse av aspekt ved kvensk kultur og identitet i dette prosjektet.

Jeg har i forkant av intervjuene lest gjennom den enkelte av institusjonenes nettsider og utarbeidet noen tema og spørsmål som jeg ønsker å få utdypet. I så måte er intervjuene strukturerte, men siden jeg vil innlede alle intervju med å be intervjuobjektet fortelle om institusjonens målsettinger og oppgaver, vil intervjuobjektene innledningsvis styre intervjuet. Deretter vil jeg stille oppfølgingsspørsmål fra intervjuguiden for å lede intervjuet innom de problematiserende emner som tas opp i oppgaven min. Det kan i tillegg være aktuelt å be om utdyping av temaer som dukker opp underveis i intervjuet. Intervjuene vil fremstå som både strukturerte og åpne, og til tider som samtale mellom meg som intervjuer og informanten, mer enn som rene intervju. Fordi det er stor geografisk spredning mellom de ulike institusjoner og ikke minst til min lokalitet ved Universitetet i Stavanger blir intervjuene utført på telefon. Under intervjuene tar jeg notater av mine informanters utsagn. I forkant av intervjuene vil jeg ringe intervjuobjektene for å informere om prosjektet mitt og hvorfor jeg vil intervju dem i denne sammenheng, og deretter avtale et passende tidspunkt for å gjennomføre intervjuet.

4.4.2 Metodisk refleksjon

I en intervjusituasjon kan det oppstå vanskeligheter med å tolke svarene riktig og til den mening som intervjuobjektet ønsket å fremsette. Ord kan fremstå som udekkende for en meningsytring, og det må tas hensyn til for eksempel tonefall og kroppsspråk når svar skal forstås og tolkes. Intervjuets kontekst influerer både intervjuer og intervjuobjektet. Sted og tid for intervjuet, personenes kjønn, alder, utseende og oppførsel påvirker situasjonen, samt eventuelt konfliktnivå og personlig engasjement for tema i intervjuet. Intervjuere bør derfor forsøke å ha en nøytral holdning og unngå å fremsette personlige verdier og holdinger under intervjuet.

Telefon- og msn-intervju utelukker tolking av ansiktsuttrykk og kroppsspråk, noe som kan virke både positivt og negativ. Positive aspekt ved denne intervjuformen kan være at ikke kan

oppstå misforståelser basert på tolkninger av mimikk og at intervjuobjektet i alle tilfeller må svare med uttrykte ord på spørsmål. Dette kan gi mer gjennomtenkte og nyanserte svar, men også åpne for feiltolkninger nettopp fordi en ikke kan oppfatte kroppsspråket. Intervju over telefon eller via internett kan påstås å minke en såkalt ”intervjueffekt”, der intervjuers fysiske nærvær påvirker informant til å opptre mer unormalt. En annen intervjueffekt som kan påvirke et intervjuobjekt negativt er lydopptak av intervju. Enkelte kan føle seg beklemmt og overvåket ved tanken på at deres utsagn tas opp på bånd, og dermed moderer de sine svar i intervjuet. I tillegg kan bruk av lydopptakere by på tekniske problemer, og det kan i etterkant av intervjuene være vanskelig å finne fram til sentrale utsagn i lydopptaket (Jacobsen 2005: 144,148). Under telefonintervjuene vil jeg ta notater. Intervjuet som foretas over chattekanalen MSN er i seg selv skriftlig og kan derfra analyseres direkte. Å ta notater under intervjuet kan føre til at samtalen mister en naturlig flyt fordi jeg må notere ned lengre utsagn før intervjuet kan fortsette. I tillegg kan det være fare for at viktige utsagn forsvinner fordi jeg ikke rekker å notere ned alle svar og meninger som intervjuobjektet fremsier. På en annen side kan man si at det i åpne intervju vil finnes muligheter for at intervjueren kan be intervjuobjektet gjenta og utdype sine utsagn, slik at det oppnås et tilfredsstillende resultat for begge parter. Intervjuobjektene i denne oppgaven er på forhånd spurt om å gi sine svar, noe som kan føre til at de moderer uttalelser, men det vil samtidig åpne for svar som er gjennomtenkte og velformulerte. Jeg bør også vær oppmerksom på om jeg stiller ledende spørsmål fordi jeg på forhånd har en formening om hvilke svar jeg ønsker for å belyse min problemstilling. Det er å så måte viktig å unngå å legge ord i munnen på intervjuobjektet slik at intervjuobjektet i etterkant føler seg ledet frem til et svar og tenkemåter personen ikke kan stå inne for.

KAPITTEL 5: ANALYSE

5.1 Et diskursivt skifte som grunnlag for analyse

Skiftet fra en nasjonal til en global diskurs har utfordret en essensialistisk tilnærming til spørsmål om kultur og identitet til fordel for en konstruktivistisk oppfatning. Dette skiftet kan settes i sammenheng med flere aspekt. Forfølgelse og folkemord på jøder og andre etniske har ført til synliggjøring av behovet for å gi etniske, språklige og religiøse minoriteter særskilt vern. Gjennom FN og andre internasjonale organer fremarbeides konvensjoner og regelverk for urfolk og minoritetsgrupper som en forlengelse av de generelle menneskerettigheter (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.3). Regelverket har medført diskursiv svekkelse av nasjonalstaters interne politiske makt i saker som omfatter behandling av minoritetsgrupper, og inngår i en generell svekkelse av nasjonalstatlig makt til fordel for transnasjonale organers innflytelse. Den endrede maktstrukturen er sentral i skiftet fra en nasjonal til en global diskurs, og fra en nasjonalt orientert til en globalt basert politisk praksis. Et annet aspekt ved dette skiftet er en teknologisk endring som har medført en ny global tilstand. Den tradisjonelle oppfattelsen av tid og rom har endret seg fordi geografisk avstand ikke hindrer økonomisk, kulturell og politisk flyt, og har ført til at verden som helhet fremstår som en global landsby (McLuhan 1964: 4-6). Tid og rom er sentrale dimensjoner ved menneskets oppfattelse av seg selv og verden. Gjennom den teknologiske utviklingen har kommunikasjons- og transportmidler ført til at disse to dimensjonene ikke kan avgrenses like tydelig. Dette har bidratt til å endre oppfattelsen av verden, men også begrepsliggjøringen av kultur og identitet. Det er relevant å hevde at dette skiftet krever en ny tilnærming til hvordan mennesket erkjenner seg selv som individ, og hvordan identitet produseres, reproduseres og diskursivt konstrueres.

Kulturinstitusjoner som Haldi kvenkultursenter, Kvensk Institutt og Ruija Kvenmuseum er på bakgrunn av dette diskursive og politiske skiftet utpekt som motivatorer for produksjon av kvensk kultur og identitet (St.mld.nr.15 2000-2001: Kap.6.6.2.2). Jeg vil i dette kapitlet analysere hvordan disse institusjonene legger diskursive føringer for produksjon og reproduksjon av kvensk identitet og kultur, og hvorfor dette gjøres med en essensiell tilnærming. Ved å benytte Edward Sojas (1996) thirdspaceepistemologi vil jeg gjennom intervjuer analysere hvordan unge kvener uttrykker kvensk identitet. Med utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk tilnærming og en ny global diskurs vil jeg drøfte hvordan kvensk

identitet og kultur har fått nye vilkår som også befatter skiftet i hvordan ulike generasjoner produsere og reproduserer identitet og kultur. Jeg vil bruke Sojas sammenbinding av det spatiale, temporale og sosiale som et alternativ til forståelse av kvensk kultur og identitet. Globaliseringens utvidede muligheter for kontakt og kommunikasjon og oppgavens tilknytning av yngre kveners identitetsproduksjon, gjør internett til et relevant sted for hverdagslig praksis. Altså et "thirdspace" for å kommunisere og produsere identitet og kultur på nye måter. Internett vil forstås som et rom der sosial praksis utspiller seg, og der man ser at et konstruktivistisk syn på kultur og identitet gjør seg gjeldende. Internett som "thirdspace" er både noe reelt og imaginært, og kan ses på som et rom der forskjellighet kommer sammen i dannelsen av nye kategorier for menneskets forståelse av verden, og dermed kultur og identitet.

5.2 Analyse av institusjonene i oppgaven

5.2.1 Halti kvenkultursenter IKS

Halti Kvenkultursenter IKS har sitt hovedkontor i Nordreisa og defineres i selskapsavtalen med følgende formål:

- "- å bidra til at flere kvenner i Troms, og spesielt Nord-Troms, behersker det kvenske språket*
- å arbeide for at kvenske rettigheter i henhold til internasjonale konvensjoner overholdes*
- å synliggjøre kvensk språk og kultur i offentlig sammenheng*
- å bidra til at den kvenske befolkningen kjenner sin historie og sine røtter*
- å arbeide for at det skapes nisjeprodukter innen reiseliv og annet næringsliv med grunnlag i kvensk kultur og historie i kommunene i Nord-Troms.*

Halti Kvenkultursenter skal være en inkubator og regional møteplass for å styrke og revitalisere kvensk språk, kultur, næringstradisjoner og rettigheter for den kvenske befolkningen i Nord-Troms, men også i hele Troms fylke. Den kvenske befolkningens historie og bakgrunn skal skape aktiviteter og nye nisjeprodukter i fremtidig kultur- og næringsvirksomhet i alle kommunene i Nord-Troms. Kvenkultursenteret skal både drive tradisjonell formidling av kvenenes historie, stimulere dagens barn og unge til tilhørighet med den kvenske kulturen og lage visjoner for fremtidige generasjoners tilknytning til kvensk språk, kultur og tradisjoner. Et viktig mål for Kvenkultursenteret er å synliggjøre den kvenske kulturen i alle sammenhenger" (www.kvenkultursenter.no 23.5.2009).

Figur 4: Badstue i Reisadalen

Kilde: <http://www.kvenkultursenter.no/default.asp?id=3>

I forbindelse med denne oppgaven ble det foretatt to intervju med representanter for Halti Kvenkultursenter IKS. Johanne Sommerseter arbeidet som leder av kvenkulturprosjektet i Nordreisa kommune fra september 2006 og ble intervjuet 21.9.2009, etter sin avgang fra stillingen. Lisa Vangen, som overtok ledelsen av et etablert interkommunalt selskap, ble intervjuet 30.9.2009 og hadde da hatt stilling i kun to-tre uker. Fordi intervjuene ble foretatt parallelt med denne nyansettelsen, ble det naturlig at Sommerseter fortalte om de tiltak senteret hadde satt i gang under hennes ledelse, mens Vangen ble spurt om de fremtidige strategier. I intervjuet med Johanne Sommerseters sier hun at det i definisjon av urfolk og minoritetskulturer er et viktig prinsipp at de selv definerer sin kultur, og at man derfor ikke kan si at noe er rett eller galt innenfor den enkeltes definisjon. Hun antyder at hun ofte får spørsmål om hva kvensk kultur er, men at det er vanskelig å definere den. Hun mener likevel at badstue er et konkret eksempel på kvensk byggeskikk lokalt i Nordreisa. Ut fra Sojas (1996) epistemologi kan badstue, som et eksempel på kvensk byggeskikk, analyseres på to nivå. Den firstspacepistemologiske tilnærmingen knytter til seg den fysiske verden. Badstubygningen blir et fysisk bevis på kvensk kultur. Denne materielle gjenstanden kan telles, kartlegges og viser i så måte til en materiell essens ved den kvenske kulturen. Badstua blir et håndgripelig bevis på kulturens relasjon og distinksjon til andre kulturer. En slik tilnærming kan relateres til et essensialistisk syn på kultur. Det andre nivået i Sojas epistemologi knytter seg til "secondspace" (Soja 1996: 6). Dette romlige nivået tar for seg det diskursivt konstruerte felt der politiske og historiske diskurser legger føringer for erkjennelse og forståelse av kultur og identitet. Mentale fortolkninger av badstua som et symbol på

kvensk kultur kan representere dette nivået. Den kvenske kulturen presenteres her av Halti kvenkultursenter og deres diskurs. Innenfor denne diskursen defineres badstua som kvensk både på fysisk og mentalt nivå. Siden badstua refereres til som et synlig og materielt bevis på kvensk kultur, ber jeg Sommerseter utdype relasjoner mellom den kvenske kulturen og en annen stedsdefinert kultur i Nord- Norge, den samiske. Sommerseter svarer at samene definerer seg selv, og at det dermed ikke er vanskelig å skille samisk og kvensk fra hverandre. Hun sier videre at det kvenske er vanskelig å definere fordi *”det er så få igjen av de som kjente kulturen”*. Ut fra dette svaret tolker jeg at Sommerseter mener den kvenske kulturen kan defineres som ensartet i relasjon til andre. Kulturens tydelighet og utydelighet måles langs en temporær akse, og fremstilles som noe opprinnelig som vannes ut. Kulturen holder altså på å dø ut. Jeg vil påstå at dette knytter kvensk kultur til en essens som er svekket ved at mennesker som levde ”riktig” i forhold til denne essensen er gått bort.

Jeg ber Sommerseter utdype hva Halti kvenkultursenter mener med å ”revitalisere” kvensk kultur, og om den kvenske kulturen eksiterer i dag. På dette svarer hun at å revitalisere betyr å gjenskape, og at det med dette menes at man i en revitaliseringsprosess må ta fram noe av det gamle og oversette det til noe nytt ved å plukke opp rester og skape en ny kvensk kultur. *”Da kan man kanskje si om 10-15 år at dette er kvensk kultur”*. Jeg vil hevde at også denne uttalelsen plasserer den kvenske kulturen langs en tidsakse, enten som den ”gamle, opprinnelige” kulturen eller som en ny kultur, som man skal bruke de kommende år på å skape. Dette viser til et kultursyn der man ser på kvensk kultur som svak i dag, og at den kan gjenoppstå ved at mennesker tar inn over seg det Halti kvenkultursenter definerer som kvensk kultur på bakgrunn av historiske kilder. Den daglige praksis blant mennesker i de områder og landskap som Halti kvenkultursenter definerer som virkeområde i sine målsettinger, inngår ikke i den kvenske kulturen. Satt på spissen kan det hevdes at Halti kvenkultursenter mener mennesker skal kultiveres, altså læres opp til å forstå sitt eget kvenske levesett ut fra etnisitet og kultur, og forvalte den på rett måte i fremtiden.

Sett i relasjon til Sojas (1996) teorier kan dette knyttes til secondspaceepistemologi fordi historien, som en mental fortolkning og som diskursivt skapt, legges til grunn for den kvenske kulturen (Soja 1996: 6). Halti kvenkultursenter, her representert av Sommerseter, gir en kulturell essens gyldighet som kunnskap, og som bevis på hva kvensk kultur er og ikke er. Senteret kan hevdes å ha definisjonsmakt i form av at det gis politisk makt til å definere hva som er gyldig kunnskap innenfor et felt av kvensk kultur, men vil gjennom en

thirdspaceepistemologisk tilnærming falle gjennom som en avgjørende makt innenfor begrepsliggjøring av kvensk kultur og identitet. Dette vil jeg problematisere innenfor et bredere analysefelt som inkluderer blogging og internett som sted for kvensk kultur og identitet. Johanne Sommerseter sier i fortsettelsen av intervjuet at man må være kreativ når man skal bestemme hva som kan revitaliseres og må ofte skille ”*hummer og kanari*”. I tilfeller der Halti kvenkultursenter har inkludert bistand for å definere det kvenske, sier Sommerseter at Kvensk Institutt i Børselv har vært med på å kvalitetssikre disse prosessene. Jeg ber henne utdype om sikring av kvalitet må forstås på bakgrunn av at det finnes en essens i den kvenske kulturen som innehar visse iboende særegenheter. Svaret kan antyde at kvalitetssikringen gjelder et språkfaglig felt. Innenfor en språklig forståelse av uttrykket ”*hummer og kanari*” ligger det et aspekt av sammenblanding. Satt inn i en kontekst der det omhandler beskrivelse av kultur, vil min forståelse av uttrykket knytte det til hybriditet. På bakgrunn av denne uttalelsen kan det hevdes at kultursynet som Halti kvenkultursenter fremmer er essensialistisk. De søker å revitalisere en kultur, som erklæres utdøende, ved å trekke en dyrkbar essens ut av en hybrid kultur, for deretter å kunne erklære en ny kvensk kultur for gjenoppstått ved hjelp av politisk initierte tiltak.

I samarbeid med Kvensk Institutt har Halti kvenkultursenter deltatt på prosjektet ”Grenseløs minoritetsmusikk” (www.kulturrad.no 5.12.2009). Gjennom prosjektet satser de på barn og unge. Denne målgruppen søkte de også å nå i en utstilling av gamle leker, som Sommerseter påpeker at hun ikke kan kalle ”*direkte kvensk*”. Dette kan teoretiseres i forhold til Sojas (1996) firstspaceperspektiv fordi utstillingen omhandler objekter som fysiske representasjoner av kultur. Denne gangen knyttes ikke objektene direkte til en forestilling om en essensiell kvensk kultur, men tillegges likevel mentale fortolkninger til disse gjenstandene som historisk viktige, noe som kan beskrives gjennom Sojas ”secondspace”. Med midler fra ”Den kulturelle skolesekken” har Halti kvenkultursenter utarbeidet en film som alle skoler i Nord-Troms har fått tilsendt. Senteret har også bidratt til å få i gang et årlig arrangement som Baaskifestivalen (www.kvenkultursenter.no 5.12.2009) og at private krefter arrangerte ”Kveenidol” sommeren 2009 (www.kveenidol.com 5.12.2009).

Sommerseter mener at det er enklere å skape engasjement for kvensk kultur blant eldre mennesker, enn blant unge. Jeg vil hevde at et påstått manglende engasjement kan ses på som uttrykk for konkurrerende diskurser. Ulike diskurser representerer ulike måter å forstå verden på og dermed ulik definisjon av gyldig kunnskap. Det kan sies at konkurrerende diskurser

søker å låse definisjoner av gyldig kunnskap innenfor sine egne kunnskapskategorier (Jørgensen og Phillips 2008: 15). I denne forbindelse knytter det seg til hva som er gyldig kunnskap om kvensk kultur. Hvis Halti kvenkultursenter definerer kvensk kultur som noe annet enn det de unge kvenene fester til sin kulturelle identitet, vil det oppstå en diskursiv motsetning og i siste instans en diskursiv kamp. Med dette eksemplet vises relasjoner mellom ”secondspace”, altså det diskursivt skapte, her som definert kvensk kultur, og den sosiale praksis i ”thirdspace” der Halti kvenkultursenters definisjon av kvensk kultur ikke har diskursiv gyldighet på grunn av forskjøvet definisjonsmakt (Soja 1996: 6).

Sommerseter mener det er av stor betydning at det etableres en institusjon for kvenene også i Troms, fordi ei lita bygd i Porsanger (Børselv, der Kvensk Institutt ligger) ikke kan definere all kvensk kultur. *”Kvensk kultur er mer enn det som foregår i Børselv. Ved Halti kvenkultursenter må vi favne bredere”*, sier hun. Senterets nybygg er planlagt å innholde to kontorer for administrasjon, utstillingslokaler for Nord-Troms Museum, formidlingssal og et *”kvensk kjøkken”* som Sommerseter beskriver som møterom dekorert som et *”gammeldags”* kjøkken. De kvenske kjerneområdene lokaliseres i skriftlige kilder og gjennom historia om kvenene til Nord-Troms og Finnmark. Dette synet på den kvenske kulturen som stedbundet og lokal videreføres gjennom både Halti kvenkultursenter og Kvensk Institutts målsettinger. I min problemstilling peker jeg på at kultur og identitet gis en ny romlig struktur på grunnlag av teknologisk utvikling og globalisering. Dette underbygges av Sommerseter, som hevder at kvensk kultur er mer enn det som foregår i Børselv og at en bredere rekkevidde gjør seg gjeldende. Ved å vise til uttrykk for kvensk identitet på internett vil jeg gi kvensk kultur en ny stedlighet, og et nytt globalt nedslagsfelt.

Lisa Vangen, som nå er leder ved Halti kvenkultursenter IKS, sier i intervjuet at senterets viktigste formål er revitalisering av kvensk språk, synliggjøring av kultur og kursvirksomhet. Hun hevder at kunnskap om kvensk er i ferd med å dø ut, men mener det er *”fælt”* å si at noe dør ut fordi det er en myte at kulturer dør. Hun sier videre at det er snakk om holdningsskapende arbeid for å styrke barn og unges kvenske identitet og å spre kunnskap om det kvenske. Jeg ber henne utdype hva revitalisering og spredning av kunnskap innebærer, og om dette gjelder en historie om kvenene. Dette bekrefter Vangen, og tilføyer at det ligger et aspekt av historie i revitaliseringsbegrepet. Hun sier: *”Man må tro at på at det kvenske kan revitaliseres, men det er jo egentlig opp til den enkelte hvordan det skal gjøres. Det ikke er meningen at man skal gå tilbake, for det kvenske er ikke noe statisk, men man skal ha fortida*

med seg”. Kunnskap om noe som kvensk knytter seg til en secondspaceepistemologisk tilnærming fordi det omhandler mentale og ideologiske aspekt. Kunnskap om det kvenske skapes av styrende og konkurrerende diskurser. Når Vangen sier at Halti kvenkultursenter skal spre kunnskap om det kvenske, vil det si den kunnskap som senteret definerer som legitim og gyldig innenfor sin diskurs. Vangen mener det er opp til det enkelte individ hvordan man velger å gjennomgå en revitalisering, og altså tre inn i en diskurs om det kvenske. Hun åpner opp for at kvensk identitet og kultur er noe som også konstitueres utenfor institusjonenes diskursive føringer og påpeker at det er viktig at kvensk kultur ikke oppfattes som noe statisk. I så måte fremmer Vangen et mer konstruktivistisk syn på kultur og identitet enn Sommerseter.

Vangen viser til at den samiske kulturen har gjennomgått en revitaliseringsprosess. Jeg ber henne utdype relasjoner i et skille mellom samisk og kvensk kultur. Vangen mener det ligger en utfordring foran det kvenske fordi mange kulturelle trekk i Nord-Troms er definert som samiske allerede, men at dette må være det enkelte individs avgjørelse. Hun vil ikke markere et tydelig skille mellom samisk og kvensk fordi mange personer erkjenner tilhørighet til begge gruppene. Med dette vil jeg si at Vangen anerkjenner hybriditet som en vesentlig faktor for begrepsliggjøring av kultur, og at det derfor kan være vanskelig å definere ”kulturer” som ulike. Hun sier i fortsettelsen at det ikke må skapes et skille fordi dette vil ramme enkeltindivider. Jeg vil hevde at anerkjennelse av samene som urfolk allerede har skapt et diskursivt skille og at essensialisering av samisk kultur har skjøvet fram et krav om å skille ut også en kvensk kultur. Det nordnorske samfunnet beskrives ofte som ”tre stammers møte”; samisk, kvensk og norsk. Lisa Vangen mener denne beskrivelsen ikke er reell så lenge det bare er det samiske og norske som er synlig. Hun tror at en tydeligere markering av den kvenske kulturen i Nord-Troms vil fylle et tomrom hos folk og i samfunnet.

Uttrykket ”tre stammers møte” beskriver tilsynelatende kulturelle prosesser i Nord-Norge som et resultat av et møte mellom tre ”opprinnelige” kulturer. Kulturene skal gjennom politiske tiltak defineres som tre ulike kjerner, og gjennom revitalisering skal to av dem; samisk og kvensk, gjenoppstå. En av mine informanter på bacheloroppgaven, som var født før 1930 kalte sitt morsmål finsk og sa: *”Jeg tror de roter for mye. Alle de der folkene. Sånn og sånn er den. Det er ikke noen vits i det. Det er bare tull. De gjør alt så innvikla.”* (Jakobsen 2007: 18) Informanten mener at sortering av etnisitet ikke har noe for seg. Dette kan vise til en anerkjennelse av et hybrid og prosessuelt kulturbegrep, der de etniske kategoriene samisk,

kvensk og norsk ikke behøves. Denne informanten omtalte seg selv som ”reisaværing” og snakket finsk og norsk, og mente dette var en tilstrekkelig beskrivelse. Videre spurte jeg informanten om synspunkt på etablering av et kvensk kultursenter. Til dette sa informanten: ”Det blir artig å gå og se hvordan kvenene ser ut” (Jakobsen 2007: 23).

5.2.2 Kvensk Institutt – Kainun Institutti

Instituttet ble offisielt åpnet i et nybygg i Børselv i 2007. Instituttets mål defineres gjennom følgende formålsparagraf:

1. *Kvensk språk og kultur skal bli synlig og anerkjent både blant den kvenske minoriteten selv og i den norske allmennheten*
2. *Oppnå tospråklighet, også blant yngre generasjoner i de kvenske kjerneområder*
3. *Kvensk språk og kultur skal bli et aktivum og en ressurs både for enkeltindivider og samfunnet*”(www.kvenskinstitutt.no 23.5.2009).

Figur 5: Fotoutstilling ved Kvensk Institutt

Kilde: <http://www.kvenskinstitutt.no/om-oss/paulaharju>

I intervju med instituttets leder Silja Skjellnes-Mattila 16.9.2009 ber jeg henne fortelle om deres formidling av kvensk kultur. Hun sier at instituttets hovedfokus er på kvensk språk og å utvikle et kvensk skriftspråk, og at formidling i så måte er viktig. Instituttet arrangerer ”Ordjaktstake” som et språkmotiverende tiltak der formålet er at de som kan kvensk skal kunne bruke språket aktivt sammen med andre. I tillegg har instituttet utviklet bygdeordbøker for å bevare lokale varianter av språket, og arbeider kontinuerlig med å lage lærebøker, ordbøker og grammatikk på kvensk. For besøkende og turister tilbyr instituttet foredrag om

språk og fotoutstilling med bilder av kvener i Nord-Troms og Finnmark tatt av Samuli Paulaharju mellom 1926 og 1934. Skjellnes-Mattila mener denne fotoutstillingen har kulturhistorisk verdi fordi det er den eneste dokumentasjonen på kvensk kultur fra før 2. verdenskrig. Instituttet har også en filmutstilling der kvenskspråklige forteller om sin hverdag. Filmene er lydsatt og redigert slik at også ikke-kvenskspråklige kan forstå hva de forteller om. I tillegg har instituttet laget film i samarbeid med elever som lærer kvensk på skolen for å vise at språket også eksisterer blant yngre generasjoner. Arbeidet med utvikling av et kvensk skriftspråk vil fra Sojas (1996) teoretiske ståsted falle innenfor et secondspaceepistemologisk perspektiv fordi språk knytter seg til en mental fortolkning av noe som symbol på kvensk kultur. Kvensk Institutt utvikler et kvensk skriftspråk og bidrar dermed til en diskursiv konstruksjon av noe kvensk, og skaper rammer for et kvensk språk definert ut fra den kunnskap som Kvensk Institutt anser som gyldig innenfor sin diskurs. Kunnskap som springer ut fra Kvensk Institutt vil være noe både enkeltindivider og andre institusjoner oppfatter som gyldig kunnskap om kvensk kultur, og knytter sine egne forestillinger til. Dermed kan man si at Kvensk Institutt danner premisser for en diskurs om kvensk språk og språkarbeid, men som man må anta at det eksisterer konkurrerende diskurser i relasjon til. Diskurser om et kvensk språk vil i så måte kunne være av et så stort omfang at det kan utgjøre et eget forskningsprosjekt.

Skjellnes-Mattila sier Kvensk Institutt søker å ha en kulturprofil for barn og unge med musikk og teater, og har deltatt i et ungdomsprosjekt kalt ”Grenseløs minoritetsmusikk” der flere minoritetsspråk fremmes sammen. Dette ble gjort i samarbeid med Halti kvenkultursenter i Nordreisa. Disse to sentrene har sammen en rammeavtale som skal definere deres arbeidsoppgaver i forhold til hverandre. Skjellnes-Mattila mener denne avtalen kun er et dokument som sier svært lite om det reelle samarbeidet mellom institusjonene. Hun sier videre at det på grunn av de store geografiske avstandene mellom Børselv, Vadsø og Nordreisa ikke er fare for at de går hverandre i næringa, og at det uformelle samarbeidet de har utenfor en formell avtale er det viktigste. Skjellnes-Mattila sier Kvensk Instituttet ikke jobber med historiske fremstillinger av kvensk kultur, men arrangerer kulturelle aktiviteter, og at kulturbegrepet kan deles i to på denne måten. Den kulturhistoriske delen er Ruija kvenmuseums ansvar, mens instituttet i større grad retter seg mot de yngre aldersgrupper der man må gi spillerom for at også minoritetskulturer utvikler seg og tar opp moderne uttrykksformer. Skjellnes-Mattila påpeker at kvensk kultur i dag kan ikke fremstilles som mellomkrigstidas kultur, og at det er viktig å få frem at minoritetskulturer er dynamiske, og

må få utvikle seg på like vilkår som majoritetskultur. På bakgrunn av disse uttalelsene vil jeg forsøke å plassere Kvensk Institutt syn på kultur i en grenseposisjon mellom ”second-” og ”thirdspace” (Soja 1996: 31). Ved å utvikle et kvensk skriftspråk og arrangere kulturelle aktiviteter for å spre bruken av språket, vil jeg si at Kvensk Institutt søker å omdanne en diskursiv konstruksjon, altså kvensk språk, om til sosial praksis, altså daglig bruk av språket. Et prinsipp om revitalisering av kvensk kultur vil i dette tilfellet være å utvikle læremidler for et kvensk skriftspråk for å tilbakeføre det kvenske språket til daglig bruk. Kulturelle arrangementer for barn og unge søker å komme innenfor grenser for hverdagslig sosialitet med språkbruk, fremfor å definere konkrete gjenstander eller tradisjoner som kvenske. Skjellnes-Mattila påpeker at det er viktig å se minoritetskulturer som dynamiske, og anerkjenner i så måte at kultur og identitet alltid vil ha hybride egenskaper og må ses på som prosessuelle.

5.2.3 Vadsø museum - Ruija kvenmuseum

Vadsø museum - Ruija kvenmuseum er en del av Varanger museum IKS, som består av Vadsø Museum og Vardø museene. Museet er lokalmuseum for Vadsø-området og viser etnografiske utstillinger om kvenene. Tuomainengården er en kvensk bygård fra 1840-årene og forteller om kvensk innvandring og jordbruk, og kalles kjernen i kvenmuseet. Det fredete Bietilæanlegget i Indre kvenby dokumenterer den maritime del av kvenkulturen med bolighus, fjøs, sjøhus, nothjell, kai og slipp. I 1982 ble det gitt til Vadsø kommune og har siden virket som levende dokumentasjon på kvensk kultur og historie i byen. Gården består av bolig, fjøs, sauna, bakeri og uthus i to såkalte Varangerhus med byggeskikk og tømmer fra området rundt Kvitsjøen (<http://museumsnett.no/vadsomuseet/> (23.5.2009)).

Figur 6: Tuomainengården i Vadsø

Kilde:<http://www.ub.uit.no/baser/arkinord/data/media/298/toumainen02med.jpg>

I Ruija kvenmuseums utstillinger vises det til bygninger og gjenstander som fysiske bevis på den kvenske kulturen innenfor en landskapskontekst som sammen referer til en firstspaceepistemologi. Cecilie Johansen som er formidler ved museet, forteller i et intervju 15.9.2009 at museet formidler generell historie om byen og Varangerområdet, og at det kvenske inngår i dette. Tuomainengården viser stedlig byggeskikk og derfor en del av fortellinga om kvenene som inngår i et helhetlig perspektiv om Vadsøs historie. Hun sier videre at historia er en viktig del av den kvenske kulturen fordi den omfatter innvandring og fornorskning, og dermed forteller om Vadsøs byhistorie. Hun påpeker at det kvenske tidligere var knyttet til språket, og at det derfor er uavklart hva den kvenske kulturen er i etterkant av fornorskingsprosessene. På spørsmål om hun kunne ønsket seg mindre historietyngde i fremstillinga av kvensk kultur, svarer hun at det er historien som gjør det kvenske spesielt. Innvandring og fornorskning er viktig, og historien er mer håndgripelig gjennom bilder og gjenstander. Hun påpeker at det også burde være noe som gjør det kvenske aktuelt i dag, men det er en vanskelig problemstilling. Johansen sier at det samiske har blomstret, og at hun mener at det kvenske er noe som vil komme etter fordi bevisstheten vokser.

Hvert år arrangerer museet "Kvenuke" der unger fra både barnehage og skole deltar i aktiviteter der de lærer om gamle håndverkstradisjoner og matkultur. Det siste året prøvde museet å sette den kvenske innvandringa inn i en samtidig kontekst. Gjennom et samarbeid med byens asylmottak prøvde de å vise et nytt perspektiv og knytte sammen gammel og ny innvandring til Vadsø. Johansen mener at den kvenske innvandringa og dagens innvandring har mange likhetstrekk og at dette bør utnyttes gjennom flerkulturelt samarbeid. Hun sier at

fortellinga om kvenene inngår i et helhetlig perspektiv om Vadsøs historie. I så måte vil jeg si at den kvenske kulturen ses på som en del av en hybrid kultur, og dette gjøres gjennom referanser til fysiske objekter. Det hevdes at de fysiske objektene gjør det ”enklere” å definere en kvensk kultur. Dette vil jeg si først og fremst knytter seg til en definisjon av kulturbegrepet. En forståelse av kultur som essens og fysiske objekter, der man søker å skille og sammenligne ulike kulturer kan vanskelig fremme andre perspektiver på kultur gjennom et slikt utgangspunkt. Altså et firstspaceepistemologisk perspektiv som anerkjenner det fysiske landskap og objekter som første premiss i definisjonen av identitet og kultur, og det fremste bevis på en kulturs diversitet i relasjon til andre (Soja 1996: 6).

Gjennom et prosjekt kalt ”Unge kvener” etterlyste Vadsø museum - Ruija kvenmuseum unge kveners historie og uttrykk for kvensk identitet ved å opprette et nettsted der kvensk ungdom kunne melde seg på og fortelle om egent identitet (<http://ungekvener.wordpress.com/> 23.5.2009). Cecilie Johansen sier i intervjuet at prosjektet var et ønske om å se dagens kvenske kultur, men at dette mislyktes fordi de ikke hadde tenkt godt nok gjennom fremgangsmåten da de startet det. ”Å legge noe ut på nettet betyr nødvendigvis ikke at man får respons”, sier hun. ”Noen ungdommer meldte seg, men museet gav de ikke respons, og dermed ble det ikke noe utav det”. I ettertid mener Johansen at museet burde gått mer direkte ut i media. Prosjektet var ment å trekke fram de kvenske ungdommene som ikke er så synlige. Johansen sier at de ikke vet hva en kvensk identitet er fordi man ikke finner den eller de unge kvenene, men påpeker at den påstanden kan det være blandede oppfatninger av. Hun forteller videre at unge besøkende på museet kan forholde seg til at deres besteforeldre var kvener, men distansere seg selv fra det.

Ruija kvenmuseum formidler kulturhistoriske utstillinger for barn og unge. Når Johansen mener at unge besøkende distanserer seg fra en kvensk identitet, kan dette henge sammen med hvordan museet fremstiller nettopp kvensk kultur og identitet. Dette vil jeg analysere som konkurrerende diskurser. Museet viser gjennom sine utstillinger hvordan et dagligliv i Vadsø forgikk da de unges forfedre levde, og formidler i så måte det kvenske som noe fortidig. Ved å vise til bygninger, gjenstander og tradisjoner som samlet sett skal vise til sosial praksis hundre år tilbake i tid, erklæres kvensk kultur som en statisk og fastfrosset scene. Denne scenen vil gi få hentydninger til sosial praksis i 2009, og kvensk kultur og identitet kan derfor hevdes å ikke anses som gyldig kunnskap i diskurser som unge mennesker i Vadsø opererer innenfor. ”Unge kvener”-prosjektet kan i relasjon til dette hevdes å inngå i et felt av

konkurrerende diskurser (<http://ungekvener.wordpress.com/> 23.5.2009). Prosjektet kan plasseres innenfor et "thirdspace" fordi det fremmes på internett. Men sett i forhold til hvordan museet definerer kvensk kultur i sine utstillinger oppstår det en diskursiv kamp mellom museets definisjon, og den diskurs som kvensk ungdom kan hevdes å inngå i. Det kan påstås at museets formidling ikke tar opp aspekt ved kultur- og identitetsbegreper som plasserer det innenfor et thirdspaceperspektiv, noe jeg vil hevde er nødvendig om man søker etter spor av en såkalt levende kultur, og i dette tilfellet sosial praksis blant ungdommer (Soja 1996: 31). I stede fastlegger den museale diskurs premisser for en historisk fremstilling av det kvenske som noe fortidig, og ekskluderer sosial praksis blant ungdommer i 2009 som en del av kvensk kultur. Kvensk kultur kan derfra lenkes til et secondspaceepistemologisk perspektiv fordi dette romlige nivået omhandler det diskursivt konstruerte og de mentale fortolkninger som knytter seg til den fysiske verden. I dette tilfellet vil dette være fortolkning av Ruija kvenmuseums utstillinger og formidling av kvensk kultur.

5.2.4 Teoretisk refleksjon

Et firstspaceepistemologisk syn på kultur har rot i modernitetens tenking og den historietunge diskursen som preget Europa under dannelsen av nasjonalstater på 1800-tallet (Soja 1996, Foucault 2006: 93-94). De eurosentrisk narrative og den nasjonale diskursen har, på bakgrunn av Herders filosofi, frembrakt forestillinger om at kultur skiller ulike mennesker og samfunn fra hverandre. Disse grensene ble tegnet opp på bakgrunn av kryss-kulturelle sammenligninger av materielle og immaterielle objekter (Gupta og Ferguson 1997: 1-2). Denne forståelsen av kulturbegrepet utelukker hybridisering og hverdagslig sosialitet som vesentlig i begrepsliggjøring av kultur, og ligger derfor til grunn for segregasjons- og assimileringstiltak som har hatt som mål å undergrave kvensk kultur til fordel for en definert norsk kultur. Samtidig kan man hevde at en firstspaceepistemologisk vinkling på kulturbegrepet også gjør seg gjeldende innenfor den globale diskursen, fordi den har frembrakt såkalte "revitaliseringsprosesser" og essensialisering av de tidligere undergravede kulturelle trekk ved minoritetskulturer.

Gjennom analyse av materialet brukt i denne oppgaven vil jeg hevde at kvensk kultur blir sammenlignet med samisk på bakgrunn av landskapskontekst, materielle og immaterielle objekter, og at den samiske kulturen ses på som revitalisert fordi den har gjennomgått en essensialisering. Det kan, på bakgrunn av intervjuene, virke som en råder en oppfattelse av at

de samiske og kvenske kulturene var ”rene” før for forskningsprosessene startet. Det dannes en historie for kvenene og en for samene, og en annen for nordmenn. Dermed utelukkes det at kultur må ses på som hybride og prosessuelle. Jeg vil hevde at verken kvensk, samisk eller norsk kultur innehar en ren opprinnelse eller en historisk kilde. Kulturene knyttes til de samme landskap og steder, men kan hevdes å fremstilles som paralleller til hverandre, ikke som hybrid og prosessuell kultur, og som del av en global kultur. Alle tre institusjonens begrepsliggjøring av kvensk kultur vil jeg plassere innenfor Sojas ”secondspace”.

Institusjonene hevder å operere innenfor et ”kvensk kjerneområde”. Denne sammenbindingen av kultur og sted er politisk og historisk, altså diskursivt skapt gjennom beskrivelser av kvensk kultur og landskapet i Nord-Troms og Finnmark. Institusjonene ser det som særdeles viktig å spre kunnskap om kvensk kultur i disse områdene der den kvenske kulturen tilskrives sin materielle og mentale essens.

Ved å benytte et thirdspaceperspektiv vil viten om kvensk kultur og identitet ses på som et produkt av noe mer enn de konkrete gjenstander, bygninger, representasjoner og forestillinger om noe definert kvensk. En av mine informanter på bacheloroppgave uttrykte at hun ønsket å se hva Halti Kvenkultursenter definerte som kvensk i hennes kultur, fordi hun var usikker på hvilke element i dagliglivet som kunne kalles kvensk. Hun sammenlignet dette med den norske og samiske kulturen, som hun mente var mer synlig (Jakobsen 2007: 23). Informanten legger sin forventning til Halti Kvenkultursenter som definisjonsmakt i identifisering av kvensk kultur, men vil hun anerkjenne det definerte som sin egen sosiale praksis, altså kjenne seg selv igjen i den institusjonaliserte fremstillingen av kvensk identitet? Institusjonene søker å definere kvensk kultur, men jeg vil hevde at de ikke har reflektert tilstrekkelig rundt kulturbegrepet. Ved en first- og secondspaceepistemologisk tilnærming til kultur og identitet står man i fare for å redusere spørsmålene omkring begrepene til en debatt om diskurs mot diskurs, altså hva en kvensk kultur er og ikke er, mens den sosialt opplevde virkeligheten opptrer på siden av diskusjonene.

Institusjonene vil øke bevissthet og kunnskap om det kvenske, men dette kan i mange tilfeller oppfattes som å gå tilbake til en fortidig levemåte. Manglene engasjement fra unge kan henstå til manglende fokus på hybriditet og de sosialkonstruktivistiske aspektene ved kultur hos institusjonene som i stor grad konsentrerer seg om en essensialisering av kvensk kultur. Det kan hevdes at yngre generasjoner knytter kultur til hybriditet som følge av globaliseringsprosesser. Enten bevisst eller ubevisst. Ved å fremstille kvensk kultur og

identitet som essensiell og fortidig vil ikke de yngre erkjenne seg den fordi de tilskriver seg mange ulike identiteter på grunn av komprimering av tid og rom-dimensjonene. Kompresjon av tid og rom fører til at lokale uttrykk får globale nedslagsfelt. Det kvenske er dermed en del av et global felt, og en global, hybrid kultur. Kultur må ses på som romlig og i en pågående prosess og forstås ut fra begreper om hybriditet. Jeg vil hevde at institusjonenes egen definisjon av kulturbegrepet styrer hva de velger å anse som kvensk kultur, og at de dermed vil overse de aspekt som ikke inngår i deres diskursive konstruksjon av noe kvensk.

Globalisering medfører svekkelse av nasjonalstatenes makt. Institusjonene i denne oppgaven er driftet på økonomisk støtte fra den norske staten. Svekkelsen av statens indirekte makt kan synliggjøres gjennom å se globaliseringens innvirkning på både forståelse av kultur og identitet, samt av kultur og identitet i seg selv fordi den nasjonalstatlige og museale definisjonen av kvensk kultur svekkes. Man kan hevde at kultur og identitet heller aldri kan sies å være styrt av essensielle beskrivelser, og at de kun er kreert gjennom nettopp disse beskrivelsene. Graden av globalisering og teknologi som vi omgir oss med presser nå frem en ny forståelse av kultur og identitet, der globalisering må ses på som en viktig premissgiver.

Rollen som marginalisert gir perspektiver og valgmuligheter til å velge alternativ diskursiv plassering i et tredje rom der forskjellige tider og steder kommer sammen, på innsiden og utsiden av noe større (hooks 2000: 204-206). Den såkalte samiske revitaliseringen fremstår som et ideal for kvenske kulturinstitusjoner, noe jeg mener kommer frem gjennom mine intervju. Man søker å velge samme strategi, i stedet for å se seg selv som deltakere av noe større, altså på innsiden av en global diskurs med hybride representasjoner. Man bør tilkjenne det tredje rommet og internett egenskaper av å tydeliggjøre uttrykk for kvensk identitet og kultur i stedet for å fortsette i en museal diskurs, som kan sies å være fortidig og ikke oppdatert på hvor sentral bruk av internett faktisk er i en kvensk hverdag. Hvis kvener skal defineres som kvener kun når de deltar på institusjonenes arrangement, anerkjenner ikke den museale diskurs dem som kvener i sitt dagligliv. Dermed opptrer den sosiale praksis på siden av en diskursiv konstruksjon. Kvensk kultur og identitet vil gjennom informantenes svar vise seg å være marginal i relasjon til den institusjonaliserte, essensialistiske fremstillingen av den. Institusjonene definerer ut sine egne i en marginal posisjon. I dette tredje rommet åpnes det for alternativ identitetsproduksjon som jeg skal avdekke. Dette vil jeg tydeliggjøre i andre del av analysen der jeg ser på uttrykk for kvensk identitet blant ungdommer.

5.3 Alternativ kvensk kultur

5.3.1 Kvensk Ungdomsnettverk og bloggen ”Fjell, fjord og en kven uten kinnbein”

Kvensk Ungdomsnettverk - Kveeninuoret publiserte følgende pressemelding etter etableringen: *”I helga 22./23.2.08 ble Kveeninuoret (Kvensk Ungdomsnettverk) stiftet på et møte i Oslo. Nyvalgt leder i Kveeninuoret, Katriina Pedersen fra Vestre Jakobselv, sier formålet med nettverket er å revitalisere kvensk kultur, å styrke bevisstheten om den kvenske kulturen blant ungdom, og å jobbe for at det kvenske språket ikke blir utryddet. Gjennom offentlig godkjenning av kvenene som nasjonal minoritet i Norge i 1999, er språket kvenene snakker, godkjent som minoritetsspråk i Norge. –Tiden er i ferd med å renne ut! Vi i Kveeninuoret ser at morsmålet vårt dør ut, og vil jobbe opp mot regjeringen for å få satt i gang tiltak for å revitalisere det kvenske språk, sier Pedersen. Hun nevner læremiddelutvikling, språkopplæring for voksne, kvensk kulturfond og undervisning i kvensk i grunn- og videregående skoler som aktuelle verktøy for å forhindre at en gammel kultur dør ut. I tillegg vil vi i Kveeninuoret ta et ansvar for å spre informasjon om det kvenske folk og vår historie blant norsk ungdom.”* (www.kvener.no 23.5.2009). Leder av Kvensk Ungdomsnettverk, Katriina Pedersen ble intervjuet 26.9.2009. Nettverket hun leder, er en underorganisasjon av Norske Kveners Forbund og deltar med representant på deres styremøter. Pedersen forteller at den indre kjernen av nettverket består av fem personer som prøver å møtes ofte. Nettverket har opprettet en side på Origo og gruppen ”Kvener ut av skapet” på Facebook som åpne og lett tilgjengelige for alle som ønsker å være med. Pedersen sier nettverket jobber *”for og med revitalisering av kvensk kultur, og er den yngre stemmen i det hele”. Vi ønsker å fremme positivitet rundt noe tungt. Og at det kvenske ikke bare skal fremstilles som noe trist og elendig*”. Jeg ber henne utdype hva som menes med at det kvenske er ”tungt”. Pedersen viser til debattene rundt kvenbegrepet, som hun mener handler mye om personlige konflikter. Nettverket fokuserer ikke på om noen kaller seg kvensk og noen finsk, men er opptatt av identitetsbygging der alle kan være med. Hun påpeker at ungdommene ofte møtes med nedlatende holdinger fra eldre som mener at de som er så unge umulig kan forstå noe om det å være kven eller ikke kven.

Figur 7: Fra bloggen "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein"

Kilde: <http://kven-knutsdottir.blogspot.com/2009/10/motetips-i-kongo.html>

Bloggen "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein" skrives av ei kvensk jente bosatt i India (<http://kven-knutsdottir.blogspot.com/> 8.9.2009). I intervju forklarer hun at også hun oppfatter det kvenske som historietungt. Hun beskriver et bilde av kvensk kultur som "*et gamlisforum*" som bare omhandler historiske spørsmål. Hun etterlyser politiske saker som vil gi konkrete konsekvenser og som dermed kan angå unge kvener. Hun mener kvenene i mange tilfeller glemmes fordi det ikke evnes å ta opp spørsmål som engasjerer folk. Samtidig mener hun det kan være positivt at det ligger et "*mystisk*" preg over den kvenske kulturen. Dette såkalte "*mystiske*" preget tolker jeg til å gjelde usikkerhet om hva den kvenske kulturen er i dag, altså en manglende tydelighet og essensialisering. Flere av intervjuobjektene i denne oppgaven har pekt på at den kvenske kulturen defineres av sin historie, der innvandring til Norge og fornorskningpolitiske tiltak er de mest sentrale element. Etter dette har den kvenske kulturen blitt så "*utvannet*" at man i dag ser seg nødt til å gjenopplive den. Det mystiske skal avdekkes og i så måte essensialiseres. Disse holdningene relaterer jeg til Sojas epistemologi, og plasserer dem innefor "*first-*" og "*secondspace*" (Soja 1996: 6). Den kvenske kulturen skal revitaliseres ved at man gjenforteller historier om konkrete gjenstander og landskapet som kvenene knyttes til. På denne måten skal det oppstå mentale og symbolske forstillinger om en levende kvensk kultur. Disse aspekt legger ikke den daglige praksis og sosialitet til grunn for forståelsen av hvordan og hvorfor kultur og identitet produseres og reproduseres innefor både materielle og mentale kategorier. Både institusjonene og enkeltpersoner, som Katriina Pedersen snakker om, ønsker at ungdommer skal engasjere seg for revitalisering av en kvensk

kultur. Denne kvenske kulturen defineres innefor gitte rammer som bærer preg av historietunge og essensielle diskurser. Fordi verken Kvensk ungdomsnettverk eller andre kvenske ungdommer ser ut for å passe inn i disse diskursive rammene, defineres de ut av en såkalt kvensk kultur, og til et marginalt rom. Dette rommet kan eksemplifiseres med internett, der enkeltindivider kan opprette blogger, sider og grupper i sosiale nettverk der de selv definerer sin identitet og kultur.

I pressemeldingen som Kvensk ungdomsnettverk sendte ut etter etableringen, skriver de at de vil revitalisere kvensk kultur. Jeg ber Pedersen utdype hva ungdomsnettverket legger i begrepet revitalisering. På dette svarer hun at de egentlig ikke liker det ordet. Det burde heller vært "*vitalisere*". Men at det handler om å ta vare på de kulturuttrykk som finnes gjennom kvenske navn, stedsnavn, mat- og musikktradisjoner. Hun fremhever at musikktradisjonene og språket er det viktigste for nettverket, men at det bare er 2-3 stykker i nettverket som benytter språket i sitt dagligliv. Pedersen påpeker også at historia er viktig for Kvensk Ungdomsnettverk fordi historia skaper et fellesskap, men det er viktig å se at historia er forskjellig fra sted til sted. Noen vil tilbake til Ottars beretninger og forhistorisk tid, men for de fleste handler det om innvandringa og fornorskninga. Fornorskninga er noe kvenene deler med samene, og på dette grunnlaget mener Pedersen at historia bidrar til fellesskapsfølelse fordi mange unge anser seg selv som både same og kven. Hun anerkjenner i så måte at identitet er sammensatt og at mange ungdommer bevisst velger å tilskrive seg forskjellige etniske benevnelser som inngår i deres daglige sosialitet. Det kan dermed hevdes at hun mener at konkurrerende diskurser, og kvener og samers historiske opprinnelse ikke skal veie tyngst innenfor definisjon og begrepsliggjøring av kultur og identitet. Hun sier at Kvensk ungdomsnettverk er mest opptatt av identitetsbygging. På bakgrunn av denne uttalelsen, og at Pedersen fremmer at historien ikke kan ses på som ensartet for alle kvener, vil jeg si at Kvensk ungdomsnettverk nærmer seg et thirdspaceepistemologisk syn på identitet og kultur. Begrepene ses på som "både-og og også", og produseres og reproduseres i hverdagslig sosialitet ved at de påvirkes av ulike historiefortolkninger, forskjellige etniske benevnelser og romlige dimensjoner. Identitet og kultur forstås dermed ikke som uavhengig det spatiale, men som konstituert i et innbyrdes forhold (Soja 1996: 31, Massey 2005: 9-10).

Jeg spør videre om hva Kvensk Ungdomsnettverk mener med begrepet "gammel kultur" som er brukt i pressemeldingen ved etableringen av nettverket (www.kvener.no 23.5.2009). Til dette svarer hun at det var for å vise til de tradisjoner som kvenene hadde med seg under

innvandringa, og at den nyfinske innvandringa og dagens finske kultur ikke er det samme som de kvenske tradisjonene. Pedersen mener historia er sentral for kvenene, men sier at den kan oppfattes forskjellig fra sted til sted, og at det dermed ikke skal ligge en ensartet historisk og diskursiv konstruksjon til grunn for revitalisering av kvensk kultur. Det vil si at en kvensk identitet vil fremstå som en åpnere konstruksjon der individet selv avgjør erkjennelsen av noe kvensk, og at de diskursivt styrte institusjoner ikke legger essensielle egenskaper og beskrivelser til grunn for at et individ skal kvalifisere til en plass innenfor deres grenser for kvensk kultur og identitet. Det kreves altså en sosialkonstruktivistisk holdning til begrepsliggjøring av kvensk identitet og kultur. Pedersen mener også at det er viktig å se fornuftspolitiske tiltak overfor kvener i sammenheng med samene fordi historiene kan sies å ha mange likheter, og at mange individer føler tilhørighet til begge gruppene. Dette vil jeg hevde anerkjenner et syn på kultur og identitet som inkluderer hybriditet. Hun fremhever at essensialisering og skillet mellom folkegrupper ikke alltid har vært like reell for den sosiale praksis i området, men er fremmet gjennom en minoritetspolitisk diskurs de senere år. Dette synspunktet kan relateres til den ytringen en informant født før 1930 gav under midt arbeid med bacheloroppgaven. Informanten mente at etniske skillelinjer og essensialisering av grupper var uten betydning for det dagliglivet mennesker levde sammen i (Jakobsen 2007: 18).

Figur 8: Kvensk ungdomsnettverks gruppe på Facebook "Kvener ut av skapet"

Kilde: <http://www.facebook.com/group.php?gid=2410924598&ref=ts>

På www.facebook.com har Kvensk ungdomsnettverk opprettet gruppen "Kvener ut av skapet" som beskrives med følgende tekst: *"Dette er en gruppe for dem som er eller har litt kven i seg eller ønsker å støtte den kvenske nasjonalminoriteten. Som er stolt av denne tradisjonen og ønsker å hyle ut til verden: JA JEG ER KVÆN!"* og *"Kvenen har startet på en ny reise.. Denne gangen er det en reise tilbake til lyset. For å fortelle historien om våre forfedre og hvor vi kommer av. Vi vil ikke forsvinne stille ut i natten. Kvenene lever!"*

(www.facebook.com 23.5.2009). Innehaveren av bloggen "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein" er fra sin lokalitet i India også medlem av denne gruppen. Hun sier at hun oppfatter den som noe meningsløs fordi den bare fokuserer på den kvenske identiteten. Hun sammenligner den med en lignende gruppe som er opprettet som et samlingssted på Facebook for samer bosatt i Oslo. Informanten mener at denne Facebook-gruppen fokuserer på en nordnorsk identitet i tillegg til den samiske. Bloggeren uttrykker at aspektet ved sammensatte identiteter er vesentlig å ha med fordi det finnes kvener i hele Norge og verden for øvrig, og at man i andre deler av Norge allerede skiller seg ut som nordlending. Kvensk kultur og identitet kan dermed ikke bare knyttes til en stedlighet i Nord-Norge, men bør fremmes som en del av hybride identiteter som åpner for at andre elementer i produksjon og reproduksjon av identitet kan inneha ulike kategorier og lokaliteter.

Jeg spør Katriina Pedersen om hun mener det finnes en kvensk ungdomskultur, noe hun bekrefter at det gjør. Ungdommer ønsker å fremme en kvensk identitet fordi man da har noe som andre ikke har, sier Pedersen. *"Den kvenske ungdomskulturen ser verdien av en kvensk identitet fordi man har venner som er flerkulturelle. Noen føler tilknytning til både det samiske og det kvenske, noe mange eldre ikke gjør. De vil skille dem, mens ungdom ser på flere trekk som felles. Vi har jo en gang brukt de samme redskapene til jakt og fiske i de samme områdene"*. Denne påstanden fra Pedersen underbygger at kulturenes forskjellighet må ses på som diskursive konstruksjoner, ikke gitte fakta. Samisk og kvensk kultur plasseres i de samme landskapskontekster og kan i så måte ikke inneha så markerte kulturelle skiller som den politiske og historiske beskrivelsen hevder. Pedersen sier videre at hun tror mange eldre mennesker mener mye er definert som samisk kultur, og dermed er blitt fratatt kvenene, og at den kvenske kulturen mangler store symboler. Hun viser til kommager, som brukes både til kvendrakter og til finske folkedrakter, men som ofte defineres som ensartet samisk. Hun mener at det eneste symbolet man historisk sett kan påpeke som kvensk, er badstua og kvendrakten. Denne uttalelsen kan relateres til i Sojas (1996) epistemologi på to plan. De fysiske objekter og gjenstander referer til Sojas "firstspace". Ved å se på disse gjenstandene

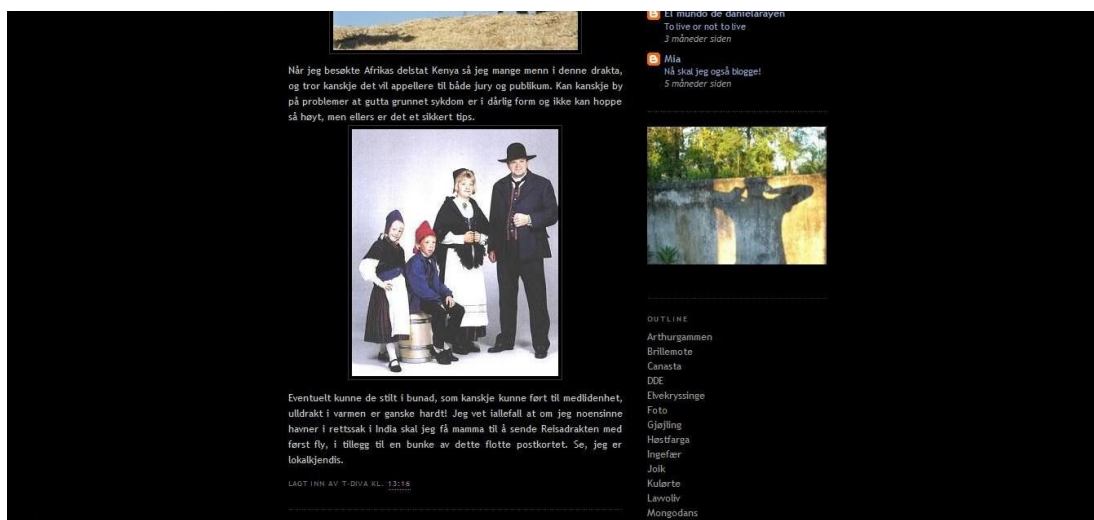
som symboler, med en iboende kraft som utgjør en mental fortolkning av kvensk kultur knyttes de til "secondspace".

Jeg ber om ungdomsnettverkets synspunkter på hvordan kulturinstitusjonene som formidler kvensk kultur, favner kvensk ungdom. Pedersen viser til at Ruija kvenmuseum avholder "Kvenuke" for barn og unge, men at det i stor grad handler om formidling av historisk materiale. Hun mener museet er ærlige når de sier at de ikke vet hva det vil si å være kven i dag. Kvensk Institutt ligger i Børselv, der Pedersen hevder den kvenske kulturen står sterkt. Men likevel har ikke ungdomsnettverket noen medlemmer fra Børselv. Instituttets oppgaver har størst fokus på eldre som kan kvensk språk, men Pedersen tror at de prøver å favne ungdommer også. Hun påpeker viktigheten av å se kvensk identitet og kultur som hybrid. Jeg viser her til Homi Bhabha (1994) som fremmer forståelse av identitetsdannelse som eksempel på hybriditet. Den postmoderne tenkingen har frembrakt forståelse av subjektets komplekse identitet som krever en ny anskuelse fordi man ser forbi de tradisjonelle fortellinger og prosesser som har skapt forskjeller. I denne sammenheng vil det bety den diskursive konstruksjonen av en kvensk kultur som gjennom beretninger om deres historie og kulturelle essens (Bhabha 1994: 2-3).

Jeg spør Katriina Pedersen om Kvensk Ungdomsnettverk tror at globalisering påvirker erkjennelsen av en kvensk identitet. På dette svarer hun at hun mener at mange oppdager at det "*noe spesielt*" med deres historie og også dem selv når de reiser rundt i verden. På den måten er globalisering med på å fremme den kvenske kulturen fordi det blir viktig å være kven. Kvensk Ungdomsnettverk har deltatt på møter med andre minoritetsungdommer fra hele verden. Pedersen forteller at hun selv var til stede under på Finsk-ugrisk verdenskongress i Sibir sammen med andre minoritetsungdommer med finsk-ugriske språk. På konferansen følte hun personlig at den kvenske identiteten ble viktigere enn den norske, fordi det handlet om en rolle som minoritet. Hun sier at hun da for første gang følte at kvenene var en gruppe. Uten globalisering ville dette ikke vært mulig, og derfor er globalisering en fordel for kvenske ungdommer, mener Pedersen.

Også innehaveren av bloggen "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein" fremmer lignede synspunkt på forholdet mellom identitet og globalisering. Hun mener det er vesentlig for erkjennelsen av en kvensk identitet at man forlater de kvenske kjerneområdene i Finnmark og Nord-Troms, fordi man først da kan se sin egen sosialitet og etnisitet i relasjon til andre. Hun

sier videre at institusjonalisering av kultur og identitet innenfor kvenske kjerneområder kan fungere som hinder for revitalisering fordi det fremmes som ”*ruralt*”. Hun mener at det er nødvendig å se at kvensk kultur også kan knytte seg til urbane og globale miljø, og at nye medier må tas i bruk for å synliggjøre noe kvensk. I fortsettelsen sier hun at hennes personlige erfaring er at ingen hadde skjønt at hun var kven hvis hun ikke hadde fremmet det på bloggen sin, noe jeg som forsker kan underbygge ved at jeg ”fant” denne kvenen på internett. På bakgrunn av dette kan det hevdes at det finnes en mulighet for at de kvenske kulturinstitusjonene ville opplevd et større engasjement fra kvensk ungdom hvis de i større grad utvidet sitt nedslagsfelt til også å gjelde utenfor et såkalt kvensk kjerneområde. Dette fremmer viktigheten av å se på identitet som en tentativ og foranderlig konstruksjon, og at den kvenske identiteten inngår i et prosessuelt og bevegelig identitetsprosjekt. Dette står under påvirkning av globalisering, som skaper nye vilkår for kultur gjennom en temporal komprimering og bred geografisk spredning av kulturelle uttrykk og ideer.

Figur 9: Fra bloggen ”Fjell, fjord og en kven uten kinnbein”

Kilde: <http://kven-knutsdottir.blogspot.com/2009/10/motetips-i-kongo.html>

Katriina Pedersen forteller at Kvensk Ungdomsnettverk har deltatt på Nordisk Råds ungdomssamling der ungdommer fra flere minoriteter diskuterte hvordan man kan styrke identiteten blant ungdommer, og hvordan ulike grupper har lyktes og mislyktes med tiltak. ”*Sikker og kulturuttrykk er forskjellige, så på slike internasjonale seminar er det enklere å skille sine egne symboler fra andre. I Nord-Norge risikerer man å bruke samiske symboler som kvenske*”, sier hun. Pedersen påpeker at det likevel er viktig å huske at mange ungdommer har føtter i både det samiske og det kvenske, og at det i så måte ikke kan være så

stor forskjell på symbolene. Hun sier videre at nettverket anser det som viktig å skape nye symboler og et fellesskap som kan ta vare på kvensk identitet. Mange eldre kvener forventer en hardere linje fra de unge. De mener at det ikke jobbes hardt nok for det kvenske og at det samiske tar symboler fra det kvenske uten at nettverket reagerer. Hun mener videre at den eldre generasjonen ikke forstår at ungdommene i nettverket ikke ønsker å være ekstreme aktivister, og at diskusjonene alltid vender tilbake til ”*det evige problemet om kvenbegrepet*”. Nettverket opprettet en side på nettstedet Origo som var ment som et forum for ungdommer, men også her råder de gamle konfliktene mellom enkeltpersoner, mener Pedersen. De nye symbolene som Pedersen viser til, ønsker jeg å relatere til bell hooks (2000) teorier om å velge en marginal posisjon som en alternativ diskursiv plassering i et rom av mangfold av forskjellighet som møtes til reforhandling av kultur og identitet.

Figur 10: Kvensk ungdomsnettverks side på Origosonen ”Kvenfolket”

Kilde: <http://origo.no/-/sandbox/about/218657>

5.3.2 Teoretisk refleksjon

Både lederen av kvensk ungdomsnettverk, Katriina Pedersen og bloggeren i ”Fjell, fjord og en kven uten kinnbein” fremmer et syn på kultur og identitet som retter seg fra et epistemologisk ståsted der forståelse av hybride aspekt i kultur og identitet anerkjennes. Uttalelser som viser til at den kvenske identiteten må ses i sammenheng med både samisk og norsk, og under påvirkning av globalisering viser til et ”både-og og også”-perspektiv som gjenkjennes i ”thirdspace” (Soja 1996: 31). ”Thirdspace” fletter sammen historie, det sosiale og romlige dimensjoner, og fører til at refleksjoner rundt de enkelte element påvirkes av denne

trialektiske tilnærmingen. Katriina Pedersen mener det er grunn til å se at den kvenske historien ikke er ensartet, men er en diskursiv konstruksjon der ulike diskurser styrer hvordan historien beskrives og gis mening. Dette viser hvordan historien påvirkes av de sosiale og romlige dimensjoner. I tillegg ytrer hun at globalisering må ses på som viktig for kvensk identitet, og viser i så måte til at den globale diskurs åpner for hybriditet og multikulturalisme. På den måten fremmes kvensk kultur og identitet som en del av romlige og sosiale foranderlige prosesser.

Også bloggeren i "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein" fremmer et slikt syn når hun sier at fokuset på såkalte kvenske kjerneområder fremmer et ruralt syn på kvensk kultur. Hun mener det er av betydning at kvensk identitet og kultur ses i relasjon til møtet med en global, kreolisert kultur. Doreen Massey (2005) fremmer en alternativ tilnærming til spatialitet og forholdet mellom det romlige, temporale og sosiale. Satt i sammenheng med uttalelser fra Katriina Pedersen og bloggeren i "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein" kan man si at kvensk identitet og kultur bør ses på som sosialitet på flere plan mellom det lokale og det globale. Forestillingen om en kvensk kultur og identitet må settes i sammenheng med andre samtidige enheter og forstås som en del av en sfære av kontinuerlige endringsprosesser som opptrer i relasjon til hverandre og rommet. Det vil si at forestillinger om kvensk kultur anerkjennes som reelt på et globalt nivå og som en del av en diskurs som svekker det museale og fremmer det sosiale i begrepsliggjøring av kultur og identitet (Massey 2005: 9-10). Internett kan ses som et sted og et landskap man kan tilskrive rollen som et nytt "kvensk kjerneområde". Ved å hevde at de yngre generasjoner i stor grad også lever liv på internett, kan det hevdes at dette rommet må ses på som et sted for sosial praksis. Internett blir dermed et sted der den hverdagslige sosialitet utspiller seg og der også kvensk kultur og identitet produseres, reproduseres og diskursivt konstrueres. Intervjuobjektene som representerte de kvenske kulturinstitusjonene i denne oppgaven ytret at yngre generasjoner kunne være vanskeligere å engasjere enn de eldre. Fordi aktivitet på internett må ses på som sosial praksis for yngre generasjoner, kan det hevdes at den også må ses på som aktiv deltakelse i kvensk kultur. Denne deltakelsen ikke kan settes inn i en first- og secondspaceepistemologisk forståelse av kultur der spatialitet og temporalitet dominerer, men innenfor et kulturbegrep som anerkjenner en trialektisk forståelse av rom, tid og sosialitet. Samtidig er internett en lokalitet der mange steder kommer sammen og der det reelle og imaginære konstituerer og rekonstruerer kultur og identitet.

I denne analysen har jeg lagt vekt på å vise til konkurrerende diskurser og kan på det grunnlaget hevde at Kvensk ungdomsnettverk og bloggeren inngår i en diskurs som konkurrerer med den museale. I tillegg forteller Katriina Pedersen om at Kvensk ungdomsnettverks engasjement for ”kvensaken” ikke anerkjennes innenfor en diskurs bestående av eldre generasjoner i et kvensk organisasjonsmiljø. I så måte kan det hevdes at kvenske ungdommer presses ut i en marginal posisjon både av offentlige institusjoner og politiske organisasjoner. En marginal posisjonering gir valgmuligheter og perspektiv til å velge alternativ identitetsproduksjon. Kvensk ungdommer bør velge et risikabelt ”thirdspace” (Soja 1996) for sin egen identitet og kultur fordi de her vil stå i sentrum for rekonseptualisering og dekonstruksjon av sin egen marginale posisjon og det hegemoniske sentrum. Et thirdspaceepistemologisk ståsted vil anerkjenne at kvensk kultur og identitet dannes og omdannes i grenseområder mellom det spatiale, temporale og sosiale.

Kvensk kultur og identitet må på bakgrunn av dette ses på som både lokal og global og som et midlertidig produkt av de tre dimensjoner i ”thirdspace”. Ved å se kvensk kultur og identitet som konstituert i relasjon til rom vil den opptre som ”relations-between” og gis hybride egenskaper (Massey 2005: 9-10). Homi Bhabha (1994) beskriver et tredje rom der hybride egenskaper kommer sammen til landskap av individuelle strategier for hybriditet. Dette kan settes i sammenheng med Sojas (1996) ”thirdspace”, og beskrives av Bhabha som rom der intersubjektive og kollektive erfaringer av kulturelle verdier og felles interesser og særtrekk overlappes og forflyttes (Bhabha 1994: 2-3). Kulturbegrepet blir tradisjonelt konstituert ut fra en forståelse av at tiden dominerer over rommet, og dermed defineres kultur langs en tidsakse og kategoriseres ut fra fysiske gjenstander og landskap, og mentale forstillinger rundt materiell kultur. Hvis man knytter dette til global diskurs og komprimering av tid og romdimensjonene, vil tidsaksens hegemoni svekkes. Rommet vil derfor måtte ses som en jevnbyrdig og om ikke viktigere faktor for forståelse av kultur. Dermed fremmes sosialitet som vesentlig fordi sosial praksis utspilles innenfor dimensjoner av rom. Ved å sette begreper om kvensk kultur og identitet innenfor en slik kontekst, kan det hevdes at globalisering og nye sosiale medier er sentrale i konstituering av det kvenske. Dette aktualiserer oppgavens problemstilling og de resultater som har fremkommet gjennom analysen. Intervjumaterialet mitt fra de yngre kvenene viser at den kvenske identiteten kommer til syne utenfor den museale diskurs, og artikuleres gjennom deltakelse i nettsamfunn og gjennom egen produksjon og reproduksjon av daglig sosialitet på blogg. Dette nye rommet for konstituering av kultur og identitet må ses i sammenheng med teknologiske endringsprosesser og

globalisering, og viser at en eventuell revitalisering av kvensk kultur og identitet vanskelig kan realiseres uten at dette aspektet inkluderes og problematiseres. Samtidig er det viktig å se globalisering som årsak til materiell standardisering av byer og steder og kulturell forflatning. Hybriditetsaspekt i identitet og kulturbegrep kan ses på som en del av en kulturell forflatning fordi kulturelle verdier forflyttes og overlapper hverandre svært raskt. Lokale kulturelle uttrykk får global nedslagsfelt gjennom bruk av internett og blandes med en kreolisert kultur. Denne kan gis betegnelsen global kultur og sprer seg til samme nedslagsfelt som den har sitt opphav fra. På den måten kan man si at globalisering er med på å standardisere steder og kultur verden over. Fra et slikt synspunkt kan en støtte seg til Halti kvenkultursenter, Kvensk Institutt og Ruija kvenmuseums essensielle fremstilling av kvensk kultur i arbeidet for revitalisere den.

KAPITTEL 6: AVSLUTNING

Denne oppgavens målsetting har vært å analysere hvorfor kvenske kulturinstitusjoner i et skifte fra nasjonal til global diskurs, fortsatt formidler et essensialistisk og tradisjonelt syn på identitet og kultur. Ved hjelp av Sojas (1996) teoretiske og metodiske underbygging har jeg sett på hvordan Halti kvenkultursenter, Kvensk Institutt og Ruija kvenmuseum definerer kvensk kultur, og dermed legger diskursive føringer for produksjon og reproduksjon av kvensk identitet. Videre har jeg sett på hvordan unge kvener produserer, reproduserer og diskursivt konstruerer sin kvenske identitet på internett og innenfor en global diskurs. Sojas (1996) epistemologiske rammeverk har plassert intervjumaterialet innenfor tre romlige nivå som har analysert ulike begrepsliggjøringer av kvensk kultur og identitet.

Analysen har vist at det eksiterer konkurrerende diskurser innefor feltet av kvensk kultur og identitet, og at disse kan ses i relasjon til skiftet mellom en nasjonal og en global diskurs. Det diskursive skiftet kan også hevdes å være et skifte i hvordan ulike generasjoner produserer og reproduserer identitet og kultur. Globalisering og kompresjon av tid og rom har skapt nye muligheter for kontakt og kommunikasjon. De teknologiske prosessene skaper nye vilkår for spredning av ideer, og danner en ny romlig struktur for begrepsliggjøring av kultur og identitet. Dette medfører at kultur og identitet ikke kan knyttes til geografi på en tradisjonell måte. Analysen i denne oppgaven har frembrakt at det er relevant å se internett som et sted for hverdagslig sosialitet, og dermed som en ny og utvidet geografi for kvensk kultur. Også internett og globalisering har en geografi, men i form av et rom der forskjellighet møtes og kjente og tradisjonelle kategorier rekonstrueres. Dette aspektet trenger en ny teoretisk og metodisk anskuelse som de tradisjonene fagdisipliner ikke fanger opp. Dette prosjektet er utført på en tverrfaglig bakgrunn i Kunst- og kulturvitenskap, og inngår dermed i en postmoderne tilnærming til spørsmål om kultur og identitet. Min egen bakgrunn i en kvensk familie ligger til grunn for interessen for dette forskningsfeltet. I tillegg vil jeg vise til uttalelser fra bloggeren i "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein, og Katriina Pedersen i Kvensk ungdomsnettverk, som begge påpekte at globaliseringsprosesser og geografisk plassering utenfor de kvenske kjerneområdene er sentral for erkjennelse av kvensk identitet. I så måte er denne oppgaven et uttrykk for min kvenske identitet innenfor en ny romlig struktur, fordi jeg fra min lokalitet i Stavanger har inkludert internett i forskningen.

Denne oppgaven har frembrakt at teknologiske endringsprosesser og globalisering gir konsekvenser for produksjon og reproduksjon av kultur og identitet. Mine resultater kan dermed gi noen alternative perspektiver i tilnærmingen til slike spørsmål. Utfordringer for videre forskning ligger i å se hvordan globalisering og kompresjon av tid og romdimensjonene påvirker begrepsliggjøring av kultur, identitet og etnisitet. Fokus på etniske grupper er del av den globale diskursen. Diskusjoner om etnisitet og identitet er fortsatt viktig, men behøver en ny anskuelse fra nye romlige perspektiv. Det er viktig å diskutere spørsmål om kultur på et nivå der det omhandler den sosiale praksis. Hvis ikke, vil spørsmål om kultur og identitet risikerer å bli en debatt om diskurs mot diskurs, mens den hverdagslige sosialitet eksisterer på siden av diskusjonene. Ved en slik tilnærming viser denne oppgaven seg viktig for kvensk kultur og identitet, men også i en generell diskusjon om kultur, identitet og etnisitet. Det kan hevdes at de nye perspektiver og frembrakte aspekt i denne oppgaven må inkluderes og problematiseres av institusjoner som forvalter og formidler kvensk kultur, og at det må åpnes for å se kvensk kultur og identitet som sosialitet på flere romlig nivå mellom det lokale og det globale.

LITTERATURLISTE:

Publisert litteratur:

Aase, Tor Halvdan og Fossåskaret, Erik 2007: **Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data.** Universitetsforlaget. Oslo.

Bhabha, Homi, 2004: **The location of culture.** Routledge. New York.

Fink, Hans 1988: Et hyperkomplekst begreb. Kultur, kulturbegreb og kulturel relativisme. I H.Hauge og H.Hortsbøll (red.) **Kulturbegrepet kulturhistorie**, s. 9-23. Aarhus Universitet. Århus.

Foucault, Michel 2006: Of other spaces. I J. Morra og M. Smith (red.) **Visual culture. Critical concepts in media and cultural studies Vol. 3**, s. 93-101. Routledge, New York.

Gupta, Akhil og Ferguson, James 1997: **Culture, Power, Place. Exploration in Critical Anthropology.** Duke University Press, Durham and London.

Hall, Stuart 2000: Introduction: Who Needs Identity? I Hall, Stuart & de Gay, Paul (red.) **Questions of Cultural Identity**, s. 1-17. London, Sage.

Hall, Stuart 2003: New culture for old. I Massey, Jess (red.) **A place in the world?**, s. 175-214. Oxford University Press.

Harvey, David 1989: **The condition of postmodernity.** Basil Blackwell. Cambridge.

Henriksen, Jørn og Myrvoll, Elin 2003: Bosetting og etnisitet i jernalder og mellomalder i Nord-Troms og Finnmark. I **Innsyn i kvensk historie, språk og kultur**, s. 9-18. Norske kveners forbund / Ruijan kveeniliitto. Tromsø

hooks, bell 2000. Choosing the margin as a Space of Radical Openness. I Rendell, Jean et. al. (red.) **Gender Space Architecture**, s. 203-209. London, Routledge.

Holmesland, Hilde 2006: **Arkivene, bibliotekene, museene og de nasjonale minoritetene.** ABM-skrift nr. 25. ABM-utvikling. Oslo.

Jacobsen, Dag-Ingvar 2005: **Hvordan gjennomfør undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskaplig metode.** Høyskoleforlaget. Kristiansand.

Jørgensen, Marianne W. og Phillips, Louise 2008: **Diskursanalyse som teori og metode.** Roskilde Universitetsforlag. Fredriksberg.

Lane, Pia 2006: **A tale of two towns. A comparative study of language and culture contact.** Dr.Art.-avhandling. Univeristetet i Oslo.

Massey, Doreen, 2005: **For space.** Sage. London

McLuhan, Marshall 1964: **Understanding Media.** Routledge. New York.

Murray, Warwick E. 2006: **Geographies of Globalization.** Routledge. London

Niemi, Einar 1991: Kven – et omdiskutert begrep. I R. Rautio (red.) **Varanger årbok 1991,** 119-137. Vadsø historielag og Sør-Varanger historielag.

Niemi, Einar 2003a: Samene og kvenene – bibliotek og kunnskap. Et historisk perspektiv. I R. Vaagan (red.) **Det multikulturelle bibliotek – visjon og virkelighet,** 15-35. Høgskolen i Oslo. Oslo.

Niemi, Einar 2003b: Kvenene i Nord – ressurs eller trussel? I K. Kjeldstadli (red.) **Norsk innvandringshistorie bind 2. I nasjonalstatens tid 1814-1940,** 128-147. Pax Forlag A/S. Oslo

Ryymin, Teemu 2004: Nord-Troms sett utenfra: David Skogmans reisedagbok fra 1865. I G.Nilsen (red.) **Kulturmøter i Nord-Troms,** 96-101. Nord-Troms Museum. Sørkjosen

Schaanning, Espen 2000: **Modernitetens oppløsning. Sentrale skikkelser i etterkrigstidens idéhistorie.** Spartacus Forlag. Oslo.

Soja, Edward W. 1996: **Thirdspace. Journeys to Los Angeles and Other Real-And-Imagined Places.** Oxford, Blackwell.

Sollid, Hilde 2003: **Dialektsyntaks i Nordreisa. Språkdannelse og stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk.** Dr.art.-avhandling. Universitetet i Tromsø.

Storaas, Kari 2007: **Finland er bak oss, Norge er vårt land: konteksters betydning for etniske endringsprosesser i Sør-Varanger.** Dr.phil.-avhandling. Universitetet i Tromsø.

Stortingsmelding nr. 21 1999-2000 **Menneskeverd i sentrum – Handlingsplan for menneskerettigheter.** Utenriksdepartementet.

Stortingsmelding nr. 22 1999-2000: **Kjelder til kunnskap og oppleving.** Kulturdepartementet.

Stortingsmelding nr.15 2000-2001: **Nasjonale minoriteter i Noreg – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar.** Kommunal og regionaldepartementet.

Sørensen, Anne S., Høystad, Ole M., Bjurström, Erling, Vike, Halvard 2008: **Nye kulturstudier.** Scandinavian Academic Press/Spartacus forlag AS. Oslo.

Upublisert litteratur:

Jakobsen, Lise 2007, **Kven er kven. Om ulike generasjoner kveners identitet i Nordreisa.** Bacheloroppgave i Kunst og kulturforvaltning, Universitetet i Stavanger.

Nettsider:

Facebook-gruppen ”Kvener ut av skapet”

<http://www.facebook.com/group.php?gid=2410924598&ref=ts>

(23.5.2009)

”Fjell, fjord og en kven uten kinnbein”

<http://kven-knutsdottir.blogspot.com/>

(8.9.2009)

Halti Kvenkultursenter IKS

<http://www.kvenkultursenter.no/default.asp?id2=18>

(23.5.2009)

<http://www.kvenkultursenter.no/default.asp?id2=19>

(23.5.2009)

<http://www.kvenkultursenter.no/default.asp?id=9>

(8.9.2009)

<http://www.kvenkultursenter.no/baaski.asp>

(5.12.2009)

<http://www.kveenidol.com/>

(5.12.2009)

<http://www.kvenkultursenter.no/default.asp?id=5>

(5.12.2009)

Kvensk Institutt – Kainun Institutti

<http://www.kvenskinstitutt.no/om-oss/om-oss>

(23.5.2009)

Kvensk ungdomsnettverk

http://www.kvener.no/index.php?option=com_content&task=view&id=30&Itemid=34

(23.5.2009)

http://www.kvener.no/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=48

(23.5.2009)

Norsk kulturråd

http://www.kulturrad.no/fagomrader/tverrfaglig/omtale_av_prosjekter/grenselos-minoritetsmusikk/

(5.12.2009)

Norske Kveners Forbund

http://www.kvener.no/index.php?option=com_comprofiler&task=usersList&Itemid=41

(23.5.2009)

http://www.kvener.no/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=51

(23.5.2009)

Origosonen ”Kvenfolket”

<http://origo.no/-/sandbox/about/218657>

(23.5.2009)

Vadsø museum – Ruija Kvenmuseum

http://museumsnett.no/vadsomuseet/?Om_museet:Tuomaineng%E5rden

(19.3.2009)

http://museumsnett.no/vadsomuseet/?Om_museet:Bietil%E6anlegget

(19.3.2009)

http://museumsnett.no/vadsomuseet/?Om_museet

(23.5.2009)

<http://ungekvener.wordpress.com/>

(23.5.2009)

FIGURLISTE:

Figur 1: Forsidebilde

http://www.worldmapfinder.com/Map_EarthMap.php?ID=/No
(10.12.2009)

Figur 2: J.A. Friis` etnografisk kart over Finnmark datert 1861

<http://www.dokpro.uio.no/friiskartene/1861/1861oversikt.html>
(10.12.2009)

Figur 3: J.A. Friis befolkningstabell datert 1861

http://www.dokpro.uio.no/friiskartene/1861/etnografisk_tabell.jpg
(10.12.2009)

Figur 4: Badstue i Reisadalen

<http://www.kvenkultursenter.no/default.asp?id=3>
(5.12.2009)

Figur 5: Fotoutstilling ved Kvensk Institutt

<http://www.kvenskinstitutt.no/om-oss/paulaharju>
(6.12.2009)

Figur 6: Tuomainengården i Vadsø

<http://www.ub.uit.no/baser/arkinord/data/media/298/toumainen02med.jpg>
(18.12.2009)

Figur 7: Fra bloggen "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein"

<http://kven-knutsdottir.blogspot.com/2009/10/motetips-i-kongo.html>
(6.12.2009)

Figur 8: Kvensk ungdomsnettverks gruppe på Facebook "Kvener ut av skapet"

<http://www.facebook.com/group.php?gid=2410924598&ref=ts>
(5.12.2009)

Figur 9: Fra bloggen "Fjell, fjord og en kven uten kinnbein"

<http://kven-knutsdottir.blogspot.com/2009/10/motetips-i-kongo.html>

(6.12.2009)

Figur 10: Kvensk ungdomsnettverks side på Origosonen "Kvenfolket"

<http://origo.no/-/sandbox/about/218657>

(8.12.2009)